

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Tereza Vitonská

Rizika sociálních sítí a komunikačních platforem pro adolescenty

Olomouc 2023

vedoucí práce: doc. PhDr. René Szotkowski, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně a že jsem použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 19.6.2023

Tereza Vitonská

Poděkování

Dovolte mi poděkovat panu doc. PhDr. Renému Szotkowskému, Ph.D. za ochotu a trpělivost při odborném vedení mé bakalářské práce. Dále za jeho čas a cenné rady v rámci konzultací. Dále děkuji zaměstnancům vybraných škol a vedoucím vybraných volnočasových kroužků, kteří spolupracovali při vyplňování dotazníku.

Obsah

Úvod	6
Stanovení cílů	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Rizikové chování	10
1.1 Rizikové chování v souvislosti s online prostředím	12
2 Období adolescence ve vztahu k rizikovému chování v online prostředí	15
2.1 Charakteristika období adolescence	15
2.2 Vývojové úkoly adolescenta	16
2.2.1 Tvorba identity	17
2.2.2 Socializace	18
2.3 Syndrom rizikového chování v dospívání	19
3 Rizika vybraných sociálních sítí a komunikačních platform	21
3.1 Vybrané sociální sítě, které mohou přinášet rizika	22
3.2 Vybrané komunikační platformy, které mohou přinášet rizika	27
3.3 Vybraná rizika spojená s užíváním sociálních sítí a komunikačních platform	31
4 Primární prevence rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách	37
4.1 Volnočasové aktivity jako součást nespécifické primární prevence rizikového chování	38
4.2 Primární prevence rizikového chování v kyberprostoru z pohledu vychovatele	41
4.3 Programy primární prevence rizikového chování v souvislosti s online prostředím	42
II EMPIRICKÁ ČÁST	45
5 Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky	46
6 Popis výzkumného šetření	48
6.1 Cíle a problémy výzkumného šetření	48
6.2 Výběr vzorku do výzkumného šetření	49
6.3 Metoda výzkumného šetření	50
7 Výsledky Výzkumného šetření	51
8 Zhodnocení výsledků výzkumného šetření a diskuze	79
Závěr	82
Seznam použité literatury a zdrojů	85

Seznam tabulek a grafů.....	90
Seznam tabulek.....	90
Seznam grafů.....	90
Seznam příloh.....	93
ANOTACE.....	101

Úvod

Dnešní svět je internetem, sociálními sítěmi a online virtuálním světem zcela obklopen. Doslova můžeme říci, že nynější populace je v síti lapena. Podstata takových sítí spočívá jak v komunikaci mezi lidmi, odreagováním či sdílením soukromého života. Mladá generace si bez mobilního telefonu a neustálého internetového připojení nedokáže představit svět. Není se, však čemu divit. Generace Z se do takové doby narodila a celý život v ní vyrůstala. Dá se tedy říct, že jde o neoddělitelnou součást nynějšího života. Přesto, že má internet a online sociální prostředí obrovské množství výhod a pozitivních aspektů, které mohou na uživatele působit, na druhé straně stojí propast znázorňující ta největší rizika, která s užíváním sítí souvisí. S každou fotografií, kterou přidáme na internet, s každým komentářem, který napíšeme pod příspěvek někoho jiného nebo s každou reklamou, kterou otevřeme, se můžeme k propasti pomalu ale jistě přibližovat. Proto je nesmírně důležité si neustále připomínat ona rizika, kterým se můžeme v rámci prevence a bezpečného chování vyhnout, nebo se je minimálně snažit eliminovat.

Anonymita poskytuje lidem pocit zvláštní moci, kterou nad ostatními v tu chvíli mají. Proto se nebojí dělat věci, které jsou v rozporu s morálkou či normami dané společnosti. Ve své práci se společně zaměříme na tu temnou stránku internetového prostředí. Právě rizika, která jsou s užíváním sociálních sítí a komunikačních platform spojena jsou předmětem téhle bakalářské práce. Celou problematiku rizikového chování v souvislosti s online prostředím zaměříme především na jedno z nejcitlivějších vývojových období, adolescenci.

Motivací pro výběr tématu byla snaha přiblížit se a lépe porozumět problematice, která se týká obrovské skupiny lidí, které mimo jiné máme kolem sebe. S projevy rizikového chování na internetu je snadné setkat se dnes a denně.

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat rizika, s nimiž se adolescent může setkat na sociálních sítích či komunikačních platformách. Současně je cílem práce zjistit, do jaké hloubky mají vybraní adolescenti přehled o možných rizicích.

Tahle práce má stanoveny i dílčí cíle. Prvním z nich je popsat problematiku rizikového chování, a to zejména v online prostředí. Dalším dílčím cílem je stručně charakterizovat vývojové období adolescence se zřetelem na rizikové chování v kyberprostoru.

Třetím dílčím cílem bakalářské práce je uvést výběr adolescenty nejvyužívanějších sociálních sítí a komunikačních platforem a současně popsat konkrétní rizika, která souvisí s online prostředím. Posledním dílčím cílem je popsat dostupné možnosti primární prevence rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách.

Bakalářskou práci tvoří osm hlavních kapitol, přičemž první čtyři kapitoly prezentují teoretickou část práce. Hned první kapitola popisuje rizikové chování v obecné rovině. Zároveň si v první kapitole nastíníme sedm forem rizikového chování, jež uvádí Ministerstvo školství a tělovýchovy v rámci národní strategie primární prevence rizikového chování 2019-2027. Tučně zvýrazníme ta rizika, jež úzce souvisí s virtuálním prostředím. Těmto rizikům se budeme nadále věnovat v kapitole třetí. Druhá kapitola uvádí charakteristiku vývojového období adolescence s ohledem na rizikové chování. V rámci podkapitol jsou popsány vývojové úkoly, jež mohou pozitivně či negativně ovlivnit vývoj adolescenta a mohou zapříčinit kontakt s rizikovým chováním jak v roli agresora, tak v roli oběti. Na závěr druhé kapitoly nastíníme problematiku syndromu rizikového chování u adolescentů. Třetí kapitola se opírá o sociální sítě a komunikační platformy. Stručně si charakterizujeme, co přesně ty sociální sítě a komunikační platformy jsou. V dalších podkapitolách si v krátkosti popíšeme vybrané aplikace, jež v dnešní době adolescenti využívají nejčastěji. Kapitulu třetí zakončíme popisem největších rizik, jež souvisí s užíváním sociálních sítí a komunikačních platforem. Poslední, avšak neméně důležitá kapitola teoretické části bakalářské práce se věnuje primární prevenci rizikového chování. Podkapitoly pak pojednávají o volnočasových aktivitách, jako způsobu nespécifické primární prevence, prevenci rizik spojených se sociálními sítěmi a komunikačními platformami z pohledu vychovatele a o preventivních programech, které se zabývají rizikovým chováním v oblasti kyberprostoru.

Na teoretickou část plynule navážeme částí empirickou, která začíná zhodnocením aktuálního stavu zkoumané problematiky, kde se zaměříme na již realizované výzkumy a zhodnotíme si jejich výsledky. Následuje kapitola, jež pojednává o vlastním výzkumném šetření a uvádí hlavní i dílčí cíle šetření, výzkumné otázky deskriptivního charakteru, výzkumný vzorek a v neposlední řadě pak zvolenou metodu výzkumného šetření. Navážeme zhodnocením výsledků výzkumného šetření a diskuzí, kde si popíšeme zjištěné výsledky a srovnáme s realizovanými výzkumy, které jsme uvedli v kapitole týkající se zhodnocením aktuálního stavu zkoumané problematiky.

Stanovení cílů

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat vybraná rizika sociálních sítí a komunikačních platforem pro adolescenty a zjistit s jakými riziky se vybraná skupina adolescentů na sociálních sítích či komunikačních platformách setkala.

Hlavní cíl bakalářské práce bude plněn na základně dílčích cílů teoretické i empirické části.

Dílčí cíle teoretické části práce:

- popsat problematiku rizikového chování v souvislosti se sociálními sítěmi a komunikačními platformami;
- charakterizovat vývojové období adolescence v souvislosti s rizikovým chováním na sociálních sítích a komunikačních platformách;
- popsat problematiku vybraných rizik spojených se sociálními sítěmi a komunikačními platformami;
- popsat možnosti primární prevence rizik sociálních sítí a komunikačních platforem pro adolescenty.

Dílčí cíle empirické části:

- zjistit na jakých sociálních sítích a komunikačních platformách se vybraní adolescenti nejčastěji pohybují;
- zjistit vybrané projevy rizikového chování, se kterými se vybraní adolescenti na sociálních sítích a komunikačních platformách setkali;
- zjistit informovanost u vybraných adolescentů o prevenci rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách.

I TEORETICKÁ ČÁST

Teoretickou část bakalářské práce zahájíme stručnou charakteristikou rizikového chování, jehož důsledkem jsou právě ta rizika, se kterými se lze v oblasti sociálních sítí a komunikačních platforem setkat. V této kapitole se zaměříme na definici, kterou se budeme po dobu bakalářské práce řídit a na závěr první kapitoly si v krátkosti popíšeme formy a druhy rizikového chování, ze kterých vybereme ty, které souvisí s online prostředím a kterým se budeme blíže věnovat v dalších kapitolách.

Období adolescence a jeho specifika si popíšeme v kapitole druhé, jelikož právě na tohle citlivé a zranitelné období je celá práce koncipována. Zaměříme se na vývojové úkoly, jež adolescent musí ve svém období zvládnout a které mohou výrazně přispět ke kontaktu adolescentního jedince s rizikovým chováním, ať už v roli agresora či oběti. Druhou kapitolu uzavřeme popisem syndromu rizikového chování v adolescenci.

Následně plynule navážeme kapitolou třetí, jež pojednává o vybraných rizicích spojených se sociálními sítěmi a komunikačními platformami. Stručně si charakterizujeme jednotlivé vybrané sociální sítě a komunikační platformy a následně si popíšeme vybraná rizika, která s užíváním sociálních sítí a komunikačních platforem úzce souvisí.

Poslední avšak neméně důležitou kapitolou teoretické části bakalářské práce je kapitola pojednávající o primární prevenci rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách. Popíšeme si volnočasové aktivity jako součást nespécifické primární prevence rizikového chování, se kterou se vychovatel setkává nejčastěji. Nastíníme si primární prevenci rizik v online prostředí z pohledu vychovatele a na závěr poslední kapitoly teoretické části práce si stručně popíšeme vybrané preventivní programy, které se věnují přímo prevenci rizikového chování na internetu.

Veškeré informace zmíněné v teoretické části bakalářské práce jsou nezbytné pro výzkumné šetření, které je součástí empirické části práce.

1 Rizikové chování

V úvodní kapitole bakalářské práce se krátce zaměříme na samotný pojem a definici rizikového chování. Následně se přesuneme na rizikové chování v oblasti kyberprostoru a online virtuálního světa. Abychom se mohli hluboce ponořit do problematiky rizik souvisejících s využíváním sociálních sítí a komunikačních platforem, musíme si nejprve ujasnit samotný pojem rizikové chování, jehož důsledky jsou právě ona rizika. Pojem riziko jako jedna z mnoha autorů popsala Sobotková (2014, s. 42), která jej označuje jako určitý proces, při kterém se jedinec vystaví nepříznivým podmínkám, které jsou zejména na genetické, biologické, kontextuální či socioekonomické úrovni. Když něco označíme jako rizikové, máme především na mysli větší náchylnost k ohrožení.

Definic rizikového chování máme hned několik. Patří mezi ně například interpretace, kterou nabízí Miovský a kolektiv (2015, s. 28). Ten popsal rizikové chování jako takové, v jehož důsledku dochází k nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince či společnost, ve které se jedinec nachází. Pojem rizikové chování tak nahrazuje doposud používaný termín sociálně-patologické jevy.

Vzhledem k tematickému zaměření práce na období dospívání, se v práci budeme dále řídit definicí, kterou uvedl Macek (2003, s. 77), jež tento výraz spojuje především s obdobím adolescence a uvádí, že se jedná o poškozování tělesného a psychického zdraví adolescentů, a především o ohrožení společnosti negativním vlivem a možnou újmou druhých. Tento pojem je často spojován s obdobím adolescence vzhledem k citlivosti a citové nestabilitě jedinců. Právě proto je období adolescence velice náchylné ke vzniku rizikového chování. Současně ale rizikové chování může být vnímáno jako součást dospívání a hledání vlastní identity, do jejíž problematiky nahlédneme v kapitolách následujících.

Jednoduše řečeno, rizikové chování představuje jakousi škálu menších přestupků až po závažnější činy, které mají neblahé důsledky pro samotného aktéra i jeho okolí. Na jeho vzniku se může podílet několik faktorů, které mohou ovlivnit jeho vznik i intenzitu. Na vznik rizikového chování má obrovský vliv bezesporu výchova a prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje. Zároveň vznik rizikového chování mohou ovlivnit i vrstevníci (Dolejš a Orel 2017). Mezi další faktory, které zcela určitě ovlivňují vznik rizikového chování, patří rodina a dnešní době naprosto neodmyslitelně i sociální média.

Forem a druhů rizikového chování je hned několik. Ministerstvo školství a tělovýchovy v rámci národní strategie primární prevence rizikového chování 2019-2027 uvádí sedm základních forem (MŠMT 2023).

1. Agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, domácí násilí, krizové situace spojené s násilím, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, **rasismus a xenofobie, homofobie**, krádeže, loupeže, **vydírání, vyhrožování**.

2. Záškoláctví, jež lze stručně charakterizovat jako neomluvenou absenci žáka základní či střední školy. Jde o úmyslné zanedbávání školní docházky, kdy může být chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona. Záškoláctví může být spojeno s dalšími typy rizikového chování, které má negativní dopad na vývoj jedince.

3. Závislostní chování, užívání různých typů návykových látek, **netolismus**, gambling.

4. Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů. Rizikové sporty jsou relativně novodobá forma rizikového chování, kdy se jedná o záměrné a cílené vystavení sebe nebo ostatních nepřiměřenému riziku zdravotní újmy, či přímému ohrožení života v rámci sportu. (Mioviský 2010, s.76) Mezi rizikové sportovní aktivity řadíme například sjezdy divokých řek bez patřičného bezpečnostního vybavení, extrémní sjezdy na horských kolech bez ochranných pomůcek či lyžování a snowboarding v lavinových oblastech.

Rizikové chování v dopravě lze stručně charakterizovat jako takové chování, které v rámci dopravy vede k dopravním kolizím. Jedná se například o rizikové chování způsobené vlivem návykových látek či neznalosti dopravních předpisů.

5. Spektrum poruch příjmu potravy

6. Negativní působení sekt. Sektou se rozumí sociální skupina, jejíž členové společně sdílí určitou ideologii, jejíž prostřednictvím se skupina vymezuje zejména vůči svému okolí. V rámci sekt může docházet k určité sociální izolaci či manipulaci a dalším zásahům směrem ke svým členům (Mioviský et al. 2010).

7. Sexuální rizikové chování

V textu jsme tučně zvýraznili ty projevy a formy rizikového chování, které úzce souvisí s užíváním sociálních sítí, komunikačních platforem a virtuálního prostředí obecně. Tyto formy si podrobněji popíšeme v kapitole o sociálních sítích a komunikačních platformách a vybraných rizicích.

1.1 Rizikové chování v souvislosti s online prostředím

Vzhledem k tematickému celku bakalářské práce, se v následující podkapitole více zaměříme na rizikové chování v souvislosti s kyberprostorem.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, dnešní svět je tím virtuálním doslova pohlcen. Online prostředí se stalo denním chlebem téměř každého z nás. Nicméně ne každý si uvědomuje, že právě tenhle svět je mimo jiné plný nástrah a nebezpečí. Internetové prostředí je vlastně místo, které rizikové chování a jeho projevy více méně usnadňuje. Dovoluje vám změnit kompletní život a na dobu vámi zvolenou jej vyměnit za život někoho úplně jiného. Svoboda, která jde ruku v ruce s kyberprostorem, nám dodává odvalu k neškodným, ale i závažným krokům. Lidé ztrácí pud sebezáchovy a neváhají sdílet osobní, místy až intimní informace s celým světem. Nemusí si však, ale uvědomit, že informace, které v tomto virtuálním světě sdílíme, nikdy nikam nezmizí.

Jedním ze stěžejních pilířů vzniku rizikového chování v oblasti internetu je sebejistota. Lidé se v tomto prostředí cítí sebevědomějšími a sebejistějšími a to může mít vliv na vznik negativního chování. Tento jev můžeme popsat jako **disinhibiční efekt**. Ve své publikaci Kopecký (2015) ve své publikaci uvádí definici dle Vybírala následovně: „Termíny disihibice a disinhibiční efekt označují odložení zábran nebo překonání neshmlosti, plachosti a ostychu, v krajních podobách může jít o obcházení tabu a zákazů, tedy o jistou odvázanost či nevázanost na normy, která může být až anomální.“ (Vybíral in Kopecký 2015).

Kopecký (2015) uvádí šest hlavních zdrojů sebejistoty, jimiž jsou:

1. Anonymita
2. Neviditelnost
3. Asynchronicita
4. Solipsistické introjekce
5. Disociativní představivost
6. Minimalizace autority

Anonymita („Neznáš mě“) dodává agresorovi pocit moci a nepolapitelnosti, dodává mu odvalu k činům, které by pod vlastní identitou neudělal. Díky anonymitě agresor ztrácí úctu k pravidlům slušného chování a hodnotám, které si daná společnost nastavila. Obecně lze tvrdit, že právě anonymita umožňuje jednoduše dělat věci, které by člověk za normálních okolností neměl odvalu udělat.

Neviditelnost („Nevidíš mě“) v podstatě znamená absenci nonverbální komunikace, mimiky, gest, atd. Agresor v daný moment nevidí a nevnímá, jak reaguje protistrana a v mnohých případech mu to dovoluje být méně citlivý a taktní.

Asynchronicita („Tak příště“) popisuje jakousi nesoučasnost. Jde v podstatě o možnost rozmyslet si svoji odpověď a zdržet se tak okamžité zpětné vazby. Pohotovost odpovědi, kterou si vyžaduje zejména reálná komunikace zde ustupuje do pozadí.

Solipsistická introjekce („Vše je v mé hlavě“) nám umožňuje vytvářet si vlastní obrázek a úsudek o protistraně. Vzhledem k absenci kontaktu tváří v tvář, nám nezbývá, než si domýšlet jak druhá osoba vypadá, jak reaguje, jak se chová v dané situaci. Tento obrázek ale může být daleko od pravdy.

Disociativní představivost („Je to jen hra“). V mnoha případech jsou uživatelé přesvědčeni, že vytváří jakousi internetovou postavu, za jejíž chování v reálném světě nenesou žádnou zodpovědnost.

Minimalizace autority („Jsme si rovni“) znamená jakousi rovnost mezi všemi uživateli. Smažou se veškeré společenské role a hodnoty a schopnost zaútočit na lidi, které bychom v běžném životě sotva oslovili, se rapidně zvyšuje.

Sociální sítě a internetové prostředí je s projevy rizikového chování spojeno velice pevně. Jedná se totiž o prostor, kde jsou útočníkům otevřena pomyslná vrátka. V mnoha případech je dopadení pachatele nesmírně náročné, ne-li nemožné. Bohužel setkat se s různými formami rizikového chování je možné téměř denně. Především v období adolescence, kdy jedinec hledá sám sebe a své místo ve světě, může kyberprostor hrát důležitou roli.

V první kapitole jsme shrnuli problematiku rizikového chování zejména v souvislosti s online prostředím. Popsali jsme ve stručnosti obecné formy rizikového chování, z nichž jsme vybrali ta, která jsou úzce spjata s kyberprostorem. Následně jsme přiblížili problematiku disinhibičního efektu, který je v symbióze s projevy rizikového chování na internetu. Dotkli jsme se problémů jako je anonymita či minimalizace autority, jež jsou zdroje právě disinhibice, tedy jisté sebedůvěry, která v agresorech vzbuzuje dojem, že si mohou dovolit téměř cokoli. Následující kapitola bakalářské práce pojednává o vývojovém období adolescence, které je pro práci podstatné.

2 Období adolescence ve vztahu k rizikovému chování v online prostředí

Následující kapitola pojednává o vývojovém období adolescence, na které je práce koncipována. Abychom problematice rizikového chování v období adolescence lépe porozuměli, zaměříme se hned v úvodu kapitoly na jeho stručnou charakteristiku. Podstatnou součástí adolescence, a zároveň faktorem, který může vznik, vývoj i průběh rizikového chování ovlivnit jsou vývojové úkoly. Ty si popíšeme v podkapitole, která plynule navazuje na charakteristiku vývojového období adolescence. Závěrem kapitoly si popíšeme syndrom rizikového chování v dospívání.

2.1 Charakteristika období adolescence

Období adolescence lze jednoduše charakterizovat jako období přípravy na dospělost. Jedná se tedy o tzv. dospívání. Je to další životní etapa, která se vymezuje především biologickým zráním, zrychlením tělesného růstu a podstatnou schopností reprodukce. Co se týče psychických změn, dochází i v této oblasti k značným proměnám. Rozvíjí se schopnost sebereflexe, seberegulace a velice důležité seberealizace (Sobotková a kolektiv 2014). Macek (2003) ve své knize o adolescenci uvádí, že tohle období je značně diferencované díky všem změnám, a tak má smysl jej rozdělit na adolescenci časnou, střední a pozdní.

Časná adolescence je výrazná pubertálními změnami, které se týkají především pohlavního dozrávání a změnám vnějšího vzhledu. Tyto změny mají poté velký vliv i na sebepojetí, vlastní identitu a sebehodnocení adolescenta. Významné změny probíhají i v oblasti kognitivního vývoje, kdy se začíná rozvíjet abstraktní myšlení, adolescent je spíše citově labilní a nestálý. V sociální oblasti adolescent získává větší zájem o své vrstevníky opačného či stejného pohlaví. Tento zájem je posílen především pohlavním a sexuálním pudem, se kterým se adolescent snaží vyrovnat. Snaha navázat partnerský vztah se v tomto období zvyšuje.

Navazuje střední adolescence, která se vymezuje zhruba mezi 14 a 16 rokem života. Pro období střední adolescence je typická výrazná odlišnost, o kterou se adolescenti usilují. Znamená to, že se snaží od ostatních odlišovat svými názory, hudbou či stylem oblékání.

Tento fakt úzce souvisí se skutečností, že v tomto období je důležitá vlastní identita, kterou si adolescenti snaží vytvořit (Macek 2003).

Pozdní adolescence je datovaná od 17 do 20 a více let. Je to období, které se nejvíce blíží a směřuje k samotné dospělosti. Na konci období pozdní adolescence se může vyskytnout ukončení vzdělání a následný nástup do zaměstnání. S tím mnohdy souvisí i osamostatnění od vlivu rodičů, nezávislost především finanční i citová.

Období adolescence je jedno z nejcitlivějších a nejohroženějších v souvislosti s rizikovým chováním. Jedná se o období, kdy adolescent hledá sám sebe, snaží se utvářet vlastní hodnoty a hledá smysl života. Chování a jednání jedinců ve vývojovém období adolescence slouží k naplnění smysluplného cíle, jako je dosažení identity či autonomie. Avšak pro toto období je typická nedostatečná integrace předchozích zkušeností do procesu rozhodování (Sobotková 2014, s. 34).

2.2 Vývojové úkoly adolescenta

Vývojové období adolescence je jakýmsi pomyslným přechodem mezi dětstvím a dospělostí. K tomu, aby se mohl mladistvý považovat za dospělého a vyzrálého člověka, musí zvládnout vývojové úkoly, jež jsou považovány za základ pro dospělost.

Macek (2003) mezi tyto úkoly řadí například přijetí vlastního těla, které v období dospívání prochází řadou fyzických změn, dále osamostatňování od vlivu rodičů, připravenost na navázání partnerského vztahu a následné založení rodiny. Podstatným úkolem pro dospělost je také vyjasnění hodnot a názorů na svět, volba budoucího povolání a představa o životních cílech. Podstatnou součástí adolescence je tvorba a přijetí vlastní identity a schopnost socializace.

Vývojové úkoly v období adolescence mohou být splněny pomocí sociálně přizpůsobeného chování, tak prostřednictvím rizikového, nežádoucího chování. (Sobotková 2014, s. 32-33) Zjednodušeně můžeme říci, že rizikové chování či jeho konkrétní projevy mohou do jisté míry procesu tvorby vlastní identity a hodnot napomoci.

2.2.1 Tvorba identity

Tvorba a dosažení vlastní identity, je dá se říct základní vývojový úkol, který neodlučitelně souvisí s vývojovým obdobím adolescence (Macek 2003).

Dosažení vlastní identity je důležitým faktorem pro uvědomění si kdo jsem, přijetím sebe sama. Dále Erikson (1999) uvádí, že vlastní identita je podstatná pro získání budoucí intimity, jež je důležitá pro navázání partnerského vztahu.

Pro tvorbu vlastní identity je velice důležité uvědomění si vlastní komunity v čase, schopnost propojit minulost či budoucnost se současností. Samotný způsob či proces dosažení identity je velice individuální. Můžeme říci, že v podstatě jde o potvrzení vlastní existence (Bačová in Macek 2003) před sebou samým, či ve světě.

Macek **identitu** reprezentuje jako „živou“ a vědomou zkušenost se sebou samým, „která je spontánně uvědomována jako subjektivně významná, a která se dotýká takových témat, jež člověk záměrně vztahuje k vlastnímu „já“ a jež dávají vlastnímu životu a vlastní existenci člověka konkrétní rozměr a smysl“ (Macek 2006, s.73). Dále ve své knize uvádí, že identita a proces jejího tvoření startuje naplno v období dospívání, ale v dospívání nekončí (Macek, 2003). Zrání identity je proces, který se dotýká výrazně všech vývojových stádií člověka.

Pojetí identity není jednotné a může se mezi autory lišit. Macek (2006) mezi nejvýznamnější aspekty identity řadí vědomí jedinečnosti, pocit sounáležitosti, potřeba explorační či kontinuity vlastní zkušenosti.

Macek (in Sobotková, 2014, s. 32) uvádí jako aspekt identity vědomí unikátnosti, jedinečnosti a odlišnosti od druhých. Dále pocit sounáležitosti, pocit že někam patřím. Důležitou roli zastává i konzistence a kontinuita vlastní zkušenosti. Potřeba explorační, přijetí odpovědnosti za vlastní jednání, zážitek autentičnosti a pravdivosti a v neposlední řadě zážitek integrity taktéž patří neodlučitelně mezi aspekty vlastní identity.

2.2.2 Socializace

K období adolescence neodlučitelně patří i **socializace**. Tu můžeme popsat jako nikdy nekončící proces, který se vyznačuje začleněním a adaptací na danou společnost. Odborník v oblasti psychologie Zdeněk Helus socializaci označuje jako „proces utváření osobnosti jejím začleňováním do společnosti pro život v této společnosti“ (Helus, 1995). V procesu socializace si člověk osvojuje typicky lidské specifické vlastnosti, jako například formy chování, jednání či jazyk, hodnoty a zvyky dané kultury (Kraus, 2001). Proces socializace probíhá od narození po skon. První sociální skupina, na kterou se člověk musí adaptovat, je rodina. Jde tedy o primární socializaci. S nastupujícím věkem přichází skupina vrstevníků, kamarádů, skupina spolužáků nebo později skupina pracovní. Matoušek (2008) tvrdí, že jde o začlenění jedince do systému společenských vztahů a následné vytváření vazeb s jinými lidmi.

Pro období adolescence je proces socializace velice podstatný. Velikou roli v socializaci hrají instituce, ve kterých se dítě a později dospívající nachází. Může se jednat o školní, mimoškolní či pracovní prostředí. Současně socializaci ovlivňují i autority, se kterými se děti setkávají (Štech in Macek 2003).

Právě potřeba socializace může adolescentního jedince přivést do kontaktu s rizikovým chováním jak v reálném životě, tak v oblasti kyberprostoru. Touha po seznámení a navázání kontaktu může být tak velká, že jedinec snadno přehlédne výstražné znamení a jde tzv. Přes mrtvolu. Jeho jediným cílem se stává navázání kontaktu s druhou osobou. Mnohdy tedy nedbá na bezpečnost a navštěvuje aplikace či portály, které mu jeho cestu k danému cíli usnadní. Dochází pak k rizikovému seznamování, jež může být základem pro další projevy kyberšikany a rizikového chování v online prostředí. O konkrétních rizicích se dále zmíníme v následující kapitole.

V případě, že adolescent nemá dostatečnou možnost a především prostor pro tvorbu vlastní identity a začlenění do společnosti, může dojít k nežádoucím následkům. Vznik rizikového chování, kterým se adolescent snaží na sebe upozornit, uniknout od reality a od problémů, zavděčit se druhé osobě, může být jedním z nich. Pro únik od světa reality často využívají právě sociální sítě, kde mohou znaky rizikového chování projevovat, nebo se naopak rizikovému chování mohou vystavovat.

V tak citlivém období, jako je právě adolescence je důležité navázat kontakty, které mohou být jak na přátelské, tak na partnerské úrovni. K takovým účelům bývají často využívány právě sociální sítě a komunikační platformy.

2.3 Syndrom rizikového chování v dospívání

Dá se říct, že experimentování s rizikovým chováním je svým způsobem součástí vývoje. Ve většině případů se jedná pouze o menší přestupky a toto chování nemá tendenci překročit hranici trestného činu.

Rizikové chování právě v období dospívání bývá především účelové. Znamená to, že se tak adolescent snaží například řešit své aktuální problémy a potřeby. Toto chování může být například za účelem zvýšení sebevědomí či důvěry, pro pocit že někam patřím nebo například pro zapojení do určité vrstevnické skupiny. Obloukem se opět dostáváme k sociálním sítím, které pro adolescenty mohou působit jako ideální útočiště.

Odborníkem na problematiku rizikového chování v období dospívání je americký autor Richard Jessor, který se tímto tématem zabývá již od sedmdesátých let minulého století. Jessor problémové či rizikové chování jako „chování, které je sociálně definováno jako problém, jako zdroj obav nebo jako nepřijatelné vzhledem k normám obecné společnosti.“ (Jessor in Sobotková 2014, s. 43)

Samotný termín syndrom rizikového chování v dospívání (dále SRCH-D) znamená pravděpodobnost, že pokud se jedinec jakýmkoliv způsobem chová rizikově v oblasti jedné, může se toto chování rozšířit na oblasti jiné.

Sobotková (2014, s.45) uvádí tři oblasti, ve kterých se SRCH-D projevuje. Podle Sobotkové mají tyto tři oblasti společné příčiny a navzájem se mohou kombinovat. Mezi tyto oblasti patří zneužívání návykových látek, rizikové chování v psychosociální oblasti, kam patří poruchy chování, kriminalita či například suicidalita a nakonec rizikové chování v oblasti reprodukční, kam spadá předčasně zahájený sexuální život nebo časté střídání partnerů. (Sobotková 2014, s. 45)

V druhé kapitole bakalářské práce jsme popsali vývojové období adolescence. stručně jsme popsali věkové rozmezí změny v oblasti tělesné, emocionální i sociální. Vývojové úkoly k období adolescence neodlučitelně patří. Z toho důvodu jsme v práci popsaly zejména ty, které mohou mít vliv na vznik či kontakt s rizikovým chováním v oblasti internetu. Zaměřili jsme se na tvorbu vlastní identity a socializaci, jež může přispět ke kontaktu adolescenta s rizikovým chováním.

Na závěr kapitoly jsme uvedli syndrom rizikového chování v dospívání. Následující kapitola pojednává o sociálních sítích, komunikačních platformách a konkrétních rizicích, se kterými si v online prostoru lze setkat.

3 Rizika vybraných sociálních sítí a komunikačních platforem

V následující kapitole si nejprve upřesníme pojem a základní charakteristiky sociálních sítí a komunikačních platforem. Následně si přiblížíme vybrané aplikace, které mohou zvyšovat rizika výskytu nežádoucího chování, jak už kvůli vlastnostem aplikace, tak kvůli bezpečnostnímu opatření, které nemusí být dostačující. Kapitulu zakončíme vybranými riziky, která s užíváním sociálních sítí a komunikačních platforem úzce souvisí.

Sociální síť jsou v současnosti neoddělitelné od světa nejen mládeže, ale i dospělých. Jedná se o nedílnou součást internetu, kterou je možno využít zejména ke komunikaci a interakci mezi uživateli. Kopecký (2015) popsal sociální síť jako specifickou internetovou službu, jejímž hlavním cílem je získávání a udržování sociálních kontaktů s ostatními uživateli.

Pojem sociální síť definoval již významný sociální antropolog John Arundel Barnes. V sociologii sociální síť slouží k popisu sociálních struktur. V dnešní době je pojem sociální síť především úzce spojován právě s prostředím internetovým. Jedná se o velice specifickou oblast, která má svá pravidla a své charakteristické rysy. Sociální síť můžeme vnímat jako virtuální prostor, který slouží především k interakci mezi lidmi. Jedná se o výměnu zpráv, neboli chatování mezi kamarády, rodinnými příslušníky nebo cizími lidmi, dále zveřejňování fotografií, videí nebo informací či pouhé prohlížení.

Jelikož v sobě sociální síť zahrnují i komunikační aplikace, můžeme je považovat za jakousi komunikační metaaplikaci (Blinka a kol., 2015).

Hovoříme-li o **komunikačních platformách**, máme na mysli virtuální prostor, který je vyhrazen zejména komunikaci mezi dvěma či více účastníky pomocí zpráv, skupinových chatů či videohovorů. Především v období pandemie se určité komunikační platformy využívaly ke studijním účelům v podobě online výuky.

Mezi tyto platformy patří například Zoom nebo MS Teams. Existují ale platformy, které využívají mladiství k navázání nových kontaktů, za účelem zábavy, nebo komunikace mezi přáteli.

Jako všechno na světě, tak i sociální síť a komunikační platformy mají své klady a zápory, nebo chcete-li výhody a nevýhody. Vzhledem k tematickému zaměření práce se nadále budeme věnovat především těm negativům, které představují určitá rizika.

Sociální sítě i komunikační platformy mohou představovat prostor, jež pro mnohé může soužit jako ideální místo pro nežádoucí či delikventní chování. V následujících podkapitolách se společně zaměříme na vybrané sociální sítě a komunikační platformy, které patří k těm nejvyužívanějším a zároveň zvyšují rizika vzniku nežádoucího chování. Jednotný a oficiální seznam nejrizikovějších sítí není k dostání, my si ale popíšeme aplikace, které jsou všeobecně známé a v současnosti velice využívané. Popíšeme si aplikace jako je Instagram, TikTok, Snapchat, BeReal, Omegle, WhatsApp, Messenger a Discord.

3.1 Vybrané sociální sítě, které mohou přinášet rizika

Sociálních sítí i komunikačních platform je celá řada. Nicméně jednotný a univerzální seznam nejpopulárnějších sociálních sítí není k dostání. V následující podkapitole se zaměříme na ty, které jsou dle výzkumu z webu *statusbrew.com* jedny z nejvyužívanějších mezi adolescenty a současně svými vlastnostmi mohou zvyšovat rizika výskytu rizikového chování (Statusbrew 2023). Stručně si popíšeme vznik těchto aplikací a přiblížíme si možná rizika každé jednotlivé aplikace.

Web *statusbrew.com* nabízí přehled nejpopulárnějších sociálních sítí za rok 2023 v globálním měřítku. V tomhle případě patří mezi nejoblíbenější sociální sítě stále fenomén Facebook. Hned v závěsu za ním je Youtube, který slouží především pro prezentaci Mp4 souborů. Nicméně mezi dospívajícími čísla hovoří jasně. Mezi nejpopulárnější sociální sítě patří TikTok, Instagram či Snapchat. Do výběru sociálních sítí, které si podrobněji popíšeme v následujícím textu byla zařazena i relativně nová aplikace BeReal, která může být svými vlastnostmi poměrně riziková.

Tiktok

V následující kapitole se společně zaměříme na velice populární síť současné doby a tou je TikTok. Za poslední roky dostala tato sociální síť velkému rozmachu. Tomu velkou měrou přispěla i celosvětová pandemická situace, kdy si uživatelé díky Tiktoku zkracovali dlouhé chvíle, objevovali nové možnosti zábavy a rozšiřovali možnosti sebeuplatnění.

Svůj dnešní název si tato síť získala v roce 2018, do té doby fungovala pod názvem Musical.ly. Jde o prostor, kam se zavěšují krátká videa s nejrůznějším obsahem.

Velice populární jsou videa například s krátkými a jednoduchými recepty, make-up tutoriály, nebo koncept zvaný „storytime“, kdy jde o videa, ve kterých autoři vypráví své nejčerstvější příběhy, ale i příběhy tzv. z archivu.

Často jsou právě tahle příběhová videa spojována s make-up tutoriály a jejich sledovanost je až neuvěřitelná.

Tiktok umožňuje registrovaným uživatelům sdílet videa, která se následně ostatním ukazují na takzvané „for you page“. Jedná se o domovskou stránku, na které aplikace nabízí videa, jež by se nám mohla líbit. Na tato videa můžeme jako uživatel reagovat nebo je komentovat. V případě, že má autor videa schválenou možnost stahování, můžeme si jeho video uložit do svého zařízení. Další specifickou funkcí aplikace Tiktok je tzv. duet. Tuto funkci využívají například autoři, kteří chtějí na video jiného uživatele reagovat vlastním videem, nebo s ním chtějí kooperovat a spojit svá videa v jedno.

Mezi adolescenty je Tiktok jednou z nejvyužívanějších sociálních sítí. Částečně i proto, že je velice jednoduché uniknout od reality. V současné době jde i o možnost, jak se začít živit něčím, co je pro mládež opravdu atraktivní.

Dá se říci, že neodlučitelnou součástí a taky velkým rizikem TikToku jsou také hashtag výzvy (E-bezpečí 2023). Principem je vyzvat ostatní uživatele k tvorbě konkrétního obsahu. Toto video následně označí daným hashtagem. Právě tyto výzvy jsou vnímány jako jedno z možných rizik. Mezi ty nebezpečné výzvy patří například „Eyeballing Challenge“, která spočívá ve vlévání alkoholu do očí, pro rychlejší navození opilosti. Lidem, kteří se výzvy zúčastní, dost pravděpodobně hrozí spíše popálení rohovky. Přesto se našla ohromná spousta lidí, kteří tuhle nebezpečnou výzvu vyzkoušeli.

Další výzvou, která již dlouhá letá koluje po sociálních sítích je „Cinnamon Challenge“, starší výzva, která obletěla svět a zejména sociální sítě především v letech 2012-2013. Jedná se o potravinovou výzvu, která nabádá k polykání či vdechování mleté skořice. Úkolem je sníst polévkovou lžící mleté skořice za méně než 60 sekund. Ve výsledku dojde velice často k dávení, či dušení, z důvodu vysušení sliznice. U téhle výzvy může dojít i k následným zdravotním problémům dýchacích cest. Dá se říci, že novější, avšak neméně škodlivou verzí je tzv. „Dry scooping challenge“, kde uživatelé požívají lžící suchého proteinového prášku.

Poslední výzvou, kterou zmíníme je „Blackout či Choking challenge“. Výzva, která se objevila již v roce 2008, ale díky TikToku se znovu vynořila v roce 2021. Tato výzva spočívá v sebe-škrcení pomocí různých pásků a provázků, dokud v podstatě neomdlíte (E-bezpečí 2023). Tento trend má na svědomí již několik lidských životů.

Instagram

Instagram je taktéž velice oblíbenou a populární sociální sítí, a to i mezi celebritami, které tak mohou být se svými fanoušky v každodenním kontaktu. Jedná se o platformu v zásadě nikterak složitou, umožňující sdílení fotek a videí jak na svoji profilovou zeď, tzv. feed, či do krátkodobých, časově omezených příběhů. Příběhy neboli „stories“ jsou u daného profilu viditelné pouze 24hodin, poté se z profilu samy vymažou.

Instagram umožňuje z archívu „stories“ vytvořit výběr, který je viditelný trvale na osobním profilu uživatele. Instagram také nabízí funkci vlastního pořízení fotografie či videa a následného okamžitého sdílení buď na svoji zeď, nebo na zmíněný příběh (Instagram 2023)

Stejně jako u většiny aplikací a sociálních sítí, tak i na Instagramu se můžeme setkat s bezpečnostním opatřením a vlastním nastavením soukromí. Svůj profil můžeme nechat zcela uzamčen a uživatelé, kteří požádají o sledování, musíme nejprve schválit. Znamená to, že obsah, který sdílíme, vidí pouze uživatelé, kterým bylo sledování povoleno.

Populární se staly tzv. „reels“, což jsou videa velice podobná těm tiktokovým. Ve své podstatě tak TikToku konkurují. Jedná se velice krátká videa s nejrůznějším obsahem.

Velmi často jsou to videa, která byla stažena právě z tikToku a někdo je sdílel na platformu Instagramu. Instagram nabízí i možnost komunikace pomocí zpráv.

Tu můžete poslat lidem, které sledujete. V případě, že chcete poslat zprávu uživateli, kterého nemáte v seznamu sledujících, musíte nejprve poslat žádost o zprávu. Jestliže žádost potvrdí, můžete vzájemně komunikovat (Instagram 2023).

Velké riziko využívání Instagramu osobně vnímám ve ztrátě představy o realitě. Ve snaze o nejideálnější a co nejvíce sledovaný profil maskujeme realitu pomocí filtrů, efektů a úprav. Uměle vytvořenou pravdu poté prezentujeme jako syrovou realitu.

Všichni vypadají dobře, všichni mají doma neustále uklizeno, všichni mají dostatek financí na několik dovolených za rok, všichni žijí ideálním životem. Především v období adolescence, které je typické pro vytváření si názorů a pohledů na svět, tvoření vlastní identity, je to velice riskantní.

Dalším velkým rizikem může být obyčejná snaha o perfektní snímek a obdiv ostatních uživatelů. Mnohdy se stalo, že právě kvůli touze po zalíbení, uživatelé riskují vlastní život a dostávají se tak na nebezpečná místa za účelem pořízení dokonalé fotografie (E-bezpečí 2023).

Snapchat

Aplikaci Snapchat jsme do výběru zařadili zejména kvůli jejím rizikovým vlastnostem. Nejprve si ale v krátkosti popíšeme základní charakteristiku a principy aplikace.

Vznik aplikace Snapchat se datuje na rok 2011, kdy s původním názvem Picaboo aplikace obletěla svět jako veliký fenomén. Tehdy se jednalo o školní projekt studentů univerzity ve Stanfordu.

Snapchat podobně jako ostatní jmenované aplikace slouží ke sdílení fotografií, krátkých videí či zásadních momentů se svými přáteli. K dispozici je v aplikaci hned několik možných filtrů, kterými lze sdílený obsah obohatit. Tyto filtry se pravidelně obměňují a reagují i na významné události či svátky, jako je například Svätý Valentýn, Halloween či oblíbené Vánoce. Fotografie i videa mohou být doplněny i textem, datem, časem, nebo například různými samolepkami znázorňujícími „avatare“ s naší podobiznou v různých situacích.

Stejně jako Instagram či Facebook, tak i Snapchat nabízí možnost sdílení příběhu, který si mohou zobrazit všichni přátelé (Snapchat 2023).

Výrazným specifíkem této aplikace je fakt, že obsah, který s ostatními sdílím je k dispozici jen několik málo vteřin. Lze tak sdílet se svými přáteli momenty, které chcete šířit, ale zároveň nechcete, aby byly jakkoliv dohledatelné nebo zneužitelné.

Nicméně stoprocentně dokonalého na tomhle světě není nic. V případě, že je druhá osoba dostatečně rychlá, může si vytvořit tzv. screenshot/printscreens. Jedná se v podstatě o kopii či fotografii své obrazovky, na které se právě nachází daný obsah.

Ten pak lze velice jednoduše zneužít. V tomhle ohledu je Snapchat velice rizikový a to zejména z toho důvodu, že sdílený obsah může často nabývat sexuální tematiky, jedná se tedy o sexting (E-bezpečí 2023).

Je to především proto, že fotografie ani videa se primárně nikde neukládají. Fakt, že zprávy a celkový obsah sdílený mezi dvěma uživateli po chvíli zmizí, dodává některým lidem pocit moci. Další varovnou funkcí, kterou Snapchat nabízí je sdílení polohy. Jde o funkci, která funguje na bázi dobrovolnosti. Chcete-li, můžete si nastavit neviditelný režim, nebo naopak můžete sdílet svoji polohu s přáteli. Přesto, že je tato funkce dobrovolná, lze ji velice snadno zneužít.

BeReal

Dostáváme se k nejnovější aplikaci zmíněných v téhle práci. Jedná se o aplikaci BeReal, která vznikla v roce 2020. Jak z anglického názvu „BeReal“ (v češtině „Buďte opravdoví“) vyplývá, jde o možnost ukázat své skutečné já.

Podstatou této sociální sítě je ukázat světu reálnou a neupravenou skutečnost. Aplikace totiž nenabízí možnost úpravy fotek pomocí nejrůznějších filtrů či efektů. Princip spočívá vtom, že vás aplikace jednou denně v náhodný čas pobídne ke zveřejnění fotografie, díky které ukážete ostatním, co právě děláte. V momentě, kdy obdržíte upozornění, máte dvě minuty na realizaci. V případě, že nic nezveřejníte, nestane se nic podstatného, jen přijdete o možnost prohlédnout si příspěvky svých přátel.

Podstatný je i fakt, že váš telefon pořídí snímek současně z přední i zadní kamery a vytvoří z nich jeden ucelený obrázek, který pak můžete sdílet. V případě, že s původní fotografií nejste spokojeni, můžete se vyfotit znovu.

Háček je ale v tom, že ostatním se následně u vámi sdílené fotografie ukáže údaj o počtu změn. Už to tedy nemusí působit tak autenticky a reálně (BeReal 2023).

Za velké riziko téhle sítě může být vnímán fakt, že sdílíte velké množství opravdových a reálných informací o vaší osobě. Sdílíte s ostatními v pravidelných intervalech vaši denní rutinu a fotografie z prostředí, kde se obvykle pohybujete. Tyto informace pak mohou být pro predátora snadno zneužitelné.

Vzhledem k faktu, že aplikace pořizuje snímky současně přední i zadní kamerou aparátu, může dojít k nechtěnému či nežádoucímu zveřejnění citlivé informace, jako je například obrazovka počítače, pracovní dokumenty a další (McGovan 2022).

3.2 Vybrané komunikační platformy, které mohou přinášet rizika

V následujících podkapitolách si stručně popíšeme charakteristiku jednotlivých vybraných platform určených pro komunikaci, které jsou v dnešní době adolescenty často využívané a mohou svými vlastnostmi zvyšovat rizika. Internetové stránky *similarweb.com* uvádí žebříček nejoblíbenějších aplikací pro komunikaci na území České Republiky. První dvě příčky obsadily aplikace, které si v následujícím textu mimo jiné popíšeme, a jsou jimi WhatsApp a Messenger. Discord, kterému se budeme také věnovat skončil na šestém místě (Similarweb 2023). Dále si popíšeme aplikaci Omegle. Stručně si charakterizujeme vybrané komunikační platformy a zmíníme rizika, která mohou být součástí daných aplikací.

Omegle

Virtuální prostor, komunikační platforma, webová aplikace, interakce s náhodnými lidmi, tak lze jednoduše popsat platformu zvanou Omegle. Jedná se o komunikační platformu, která vznikla v roce 2009. Jejím zakladatelem se stal Andrew Ternovskiy.

Principem této aplikace je jednoduché, anonymní a náhodné spárování dvou uživatelů, kterým je umožněna komunikace prostřednictvím psaného slova, video či audio přenosu. V současné době lze využít všechny způsoby komunikace současně. Pro využívání této aplikace není nutno vytvořit registrovaný účet.

Stačí jen otevřít v internetovém prohlížeči stránku omegle.com, zvolit si jazyk, ve kterém se vám bude stránka prezentovat, případně můžete určit své zájmy. Tento krok je však volitelný a dobrovolný (Omegle 2023).

Posledním krokem před zahájením komunikace je potvrzení plnoletosti, či souhlas rodičů, který je pro užívání v případě nezletilosti podmínkou. Nic však nezabrání dětem o svém věku lhát, jelikož se zadaný věk nijak nekontroluje a neprověřuje. Můžeme tedy říct, že bezpečnostní opatření není zcela účinné.

Aplikace vás může s druhou osobou spojit čistě náhodným výběrem, nebo na základě shody zadaných zájmů. Vzhledem k náhodnosti výběru je možné spojit se s kýmkoliv na světě. Základní myšlenkou téhle webové aplikace je interakce s cizími lidmi. Využívání platformy Omegle skrývá ale mnoho rizik.

Jedním z nich je velké množství predátorů, kteří tuto aplikaci využívají zcela záměrně. Opět se setkáváme s tím, že anonymita, která je aplikaci Omegle vlastní, dodává pocit moci. Dochází pak velmi snadno k různým formám obtěžování, kyberšikaně, či bezkontaktním sexuálním útokům. Právě kvůli tomu se aplikace objevila v dokumentu Víta Klusáka a Barbory Chalupové „V síti“ (Internetem bezpečně 2023).

WhatsApp

Aplikace je WhatsApp je bezplatná aplikace pro komunikaci mezi kontakty. Vlastníkům umožňuje výměnu zpráv a multimediálních souborů, v případě, že je k dispozici internetové připojení. Aplikace vznikla již v roce 2009. WhatsApp funguje na základě telefonního čísla. Aplikace se následně synchronizuje s čísly uloženými v mobilním zařízení, která jsou také registrovaná v aplikaci. Aplikace pak umožňuje mezi registrovanými uživateli výměnu textových i hlasových zpráv, multimediálních souborů. Dále umožňuje hlasový hovor (WhatsApp 2023).

V dnešní době je aplikace WhatsApp jednou z nejvyužívanějších ke komunikaci mezi uživateli. Aplikace je v současnosti využívána více než 1,5 miliardy uživatelů.

Mnoho jedinců využívá aplikaci například k sextingu, zejména z důvodu soukromých zpráv.

Messenger

Messenger, jedna z nejvyžívanějších platforem dnešní doby je součástí dominanty sociálních sítí, Facebooku. Podmínkou pro užívání aplikace Messenger však nemusí být aktivní využívání Facebooku. Messenger můžeme považovat především za mobilní aplikaci, která byla spuštěna v srpnu roku 2011. Aplikace je bezplatná a snadno ovladatelná. V dnešní době je využívána jako nejrychlejší a nejsnadnější komunikační možnost. Jedinou podmínkou pro využívání aplikace messenger je jako u ostatních aplikací neustálé internetové připojení (Messenger 2023).

Messenger primárně slouží k výměně zpráv mezi uživateli. Zprávy mohou být jak písemné, tak slovní, které můžeme dotyčným nahrát a posléze odeslat. Komunikovat můžeme jak s jednotlivcem, tak s více osobami pomocí skupinového chatu. Pomoci vyjádřit naše pocity může celá řada emotikonů, samolepek, či gifů, které aplikace nabízí. Mezi další funkce patří možnost okamžité fotografie, nebo výběr z galerie a následné odeslání.

Dalším způsobem jak komunikovat prostřednictvím hovorů. Uživatel má možnost si zvolit, jestli hovor bude probíhat se zapnutou kamerou či nikoliv. Hovor může probíhat mezi dvěma uživateli nebo v celé skupině. I v průběhu hovoru mají uživatelé možnost využít speciální filtr či efekt.

Platforma Messenger má mnoho dalších funkcí. Jednou z nich je například sdílení polohy s přáteli v rámci chatu. Další funkcí může být ztišení upozornění o přijaté zprávě, zablokování uživatele či nahlášení uživatele pro nevhodné chování.

Messenger umožňuje využití tajné konverzace, která může vybízet k rizikovým aktivitám jako je sdílení obsahu s nevhodnou násilnou či sexuální tematikou. Tajná konverzace se dá s daným uživatelem zobrazit pouze v nastavení konkrétního chatu. Dá se tedy z běžného chatu pár kroky dostat do chatu tajného, který je chráněn koncovým šifrováním (Messenger 2023).

Discord

V současnosti velice oblíbená a využívaná aplikace Discord byla ve svých počátcích určena zejména pro komunitu hráčů různých počítačových her. Založena byla již v roce 2015, kdy hlavním cílem zakladatelů bylo najít způsob, jak navázat komunikaci a kontakt s ostatními hráči po celém světě.

Nyní je to aplikace, která umožňuje virtuální kontakt mezi všemi lidmi a komunitami.

Komunikační platforma Discord je alternativou pro nechvalně známý Skype, aplikaci TeamSpeak či starší komunikační platformu ICQ.

Mezi funkce této aplikace patří psaní textových zpráv, hlasový hovor či video hovor mezi účastníky komunikace nebo dokonce sdílení obrazovky například při hraní her. Aplikace vám umožňuje připojit se k serveru nebo vytvořit svůj vlastní. Tyto servery slouží jako prostor, kde se mohou setkávat celé komunity nebo menší skupinky lidí. Připojení k serveru je jednoduché. Stačí server přímo v aplikaci vyhledat a připojit se nebo v případě že máte na daný server odkaz, můžete se připojit přes něj. Chcete-li vytvořit svůj vlastní server, stačí kliknout na ikonu *Přidat server*. Ten si můžete vytvořit zcela dle vlastního uvážení, nebo můžete využít již předpřipravené šablony.

V současné době je součástí aplikace Discord nesčetné množství různých komunit, ať už jde o hráče, přátele, zájmové kroužky, studijní skupiny či fanouškovské základny. Během pandemie, která podstatně ovlivnila průběh vyučování, aplikaci začalo využívat více škol pro účel online výuky (Discord 2023).

Servery mohou být tedy zcela veřejné, nebo naopak privátní uzavřené, kterých mohou být součástí pouze vybraní uživatelé. Právě díky uzavřenosti a soukromí dané skupiny, může docházet k různým formám rizikového chování, jako je například kyberšikana, násilí, sexuální obtěžování a podobně.

3.3 Vybraná rizika spojená s užíváním sociálních sítí a komunikačních platforem

Sociální sítě a komunikační platformy jsou virtuální svět neomezených možností. Právě možnost anonymního pláště dává lidem a to nejen mladistvým pocit, že jsou nedotknutelní. V ten moment mohou ztratit zábrany a jejich chování pak přesahuje veškeré morální hranice, které si společnost nastavila. Omezení a ochrana, kterou má spousta aplikací není dostačující a nezabrání tak rizikovému chování, které se na internetu objevuje denně. Může jít o zesměšňování, urážení, vyhrožování, krádež identity a mnohem víc.

Tato podkapitola pojednává o konkrétních vybraných rizicích, která úzce souvisí s virtuálním prostředím. K realizaci takového chování jsou pak často využívány právě sociální sítě a komunikační platformy. Seznámíme se blíže s kyberšikanou a jejími projevy, jako je kyberstalking, sexting či kybergrooming. Ve většině případů jsou tato rizika vzájemně provázána a existují v jakési symbióze a souvislosti. Dále se zaměříme na závislostní chování a chování, které se opírá o poruchy příjmu potravy, jež může způsobit potíže psychické, i zdravotní.

Rizikové seznamování

Ze všeho nejdřív si v krátkosti nastíníme problematiku rizikového seznamování, jež může být základnou pro další popsání rizika a projevy rizikového chování. Při navazování nových kontaktů, zejména tedy v oblasti kyberprostoru, kde si nelze identitu protistrany nijak ověřit, je podstatná a velice důležitá obezřetnost.

Bohužel v období dospívání může chybět smysl pro zodpovědnost a tak jedinci sdílí věci, aniž by si uvědomili možné následky. Touha po seznámení může narůstat takových hodnot, že je člověk schopen podcenit bezpečí a lehko získá náklonnost k lidem, které sotva zná. Takovou touhu může vyvolat pocit samoty, nedostatečnosti či neoblíbenosti ve skupině.

Nicméně k účelům seznámení v dnešní době není ani zdaleka potřeba cílené návštěvy seznamovacích portálů či aplikací. Stejně tak dobře mohou fungovat i sociální sítě a komunikační platformy, jako je Instagram, Facebook, Tiktok a podobně. Ty si podrobněji popíšeme v následujících kapitolách.

Kyberšikana

Virtuální prostor, který zahrnuje nejrůznější komunikační platformy a sociální sítě v mnoha případech slouží pro velice rozsáhlou a jen těžko omezitelnou kyberšikanu. Definice termínu kyberšikana vychází z existujících definic tzv. tradiční šikany, v nichž je vnímána jako agresivní, úmyslné, opakované jednání či chování prováděné vůči jednotlivci či skupině, který/á se nemůže snadno bránit (Szotkowski a Kopecký 2018). Samotná kyberšikana poté rozšiřuje tradiční šikanu o další specifika, které se týkají zejména ICT prostředí (Szotkowski a Kopecký 2018). Definicí pojmu kyberšikana je však celá spousta. Můžeme ji definovat například jako zneužití informačních komunikačních technologií k takovým účelům a činnostem, které mají záměrně druhou osobu vyvézt z rovnováhy. Jednoduše je to tedy jedna z forem tradičního pojetí šikany (Martínek 2015).

Aby činnost mohla být považována za kyberšikanu, musí platit, že trvá dlouhodobě a není to pouze jednorázová záležitost. Dále musí být intenzivní a musí mít na oběť negativní dopad.

Základní znaky kyberšikany Ševčíková (2014, str. 121) popsala následovně:

1. Kyberšikana se uskutečňuje za pomoci elektronických portálů a médií
2. Jde o často opakující se jednání
3. Agresor se záměrně a úmyslně snaží svým jednáním poškodit oběť
4. Agresor je v mocenské nadřazenosti vůči oběti
5. Oběť jednání vnímá jako ubližující a nepříjemné

Obecně není kyberšikana považovaná za trestný čin, avšak některé její formy, jako je například vydírání, trestné jsou (Szotkowski a Kopecký 2018). Kyberšikanu můžeme považovat i jako jeden ze způsobů, jak zneužít moderní technologie (Martínek 2015).

Velkým problémem je anonymita útočníků, o které jsme se zmínili v předchozí kapitole. Nejčastěji vystupují pod různými přezdívkami či falešnými profily.

K těmto účelům používají cizí fotografie, které posbírají na internetu a vydávají je za své. Jistá anonymita může agresorovi dodávat pocit, že je nepolapitelný. To mu pak dodává odvalu a kuráž zkoušet stále drsnější formy útoků (Martínek 2015).

Podstatný fakt je ten, že pachatel v případě anonymního jednání často nemusí vnímat intenzitu svého útoku. Reakci oběti na jeho jednání přímo nevidí a tak jeho útok může mít na oběť větší dopad, než agresor předpokládal.

Kyberstalking

Zjednodušeně se dá říct, že jde o pronásledování za pomoci moderních technologií. Pachatel svoji oběť nejprve dlouhodobě sleduje, omezuje její práva a svobodu a systematicky obtěžuje. Ve svých obětech vyvolává pocit strachu a úzkosti. Agresor se na sebe snaží upozornit nepřetržitým zasíláním zpráv a kontaktováním oběti. Ve svých zprávách demonstruje svoji moc a sílu a snaží se oběti vyhrožovat (Szotkowski a Kopecký 2018).

Informace agresor může získat z veřejného profilu oběti, na který jsou mnohdy sdíleny informace, fotografie či videa s nevhodným obsahem, která při původní myšlence mohla působit zcela neškodně.

I kyberstalking má několik projevů, které popsal ve své publikaci Kopecký (2010). Mezi ně řadíme dlouhodobé opakující se pokusy o navázání kontaktu s obětí, který může probíhat prostřednictvím emailu, telefonních hovorů, SMS zpráv a podobně. Dalším projevem můžou být výhrůžky, jejichž základ tvoří zneužití osobních či intimních informací o oběti či fyzický útok směřovaný na oběť a nejbližší okolí. Mezi projevy patří i snaha oběť očernit a veřejně ji ponížit.

Sexting

Dalším velice nebezpečným a závažným projevem rizikového chování je tzv. sexting. Tento pojem, jenž se dá považovat za fenomén spíše novodobý, spadá do oblasti rizikové komunikace a úzce souvisí s rizikovým seznamováním (Kopecký et al. 2021). Termín zahrnuje jak přijímání, tak odesílání materiálů se sexuální tematikou pomocí elektronických prostředků. Může se jednat o zprávy, fotografie, či videonahrávky. Sexting však nemusí vždy mít rizikový záměr.

Docela často se může stát součástí romantického partnerského vztahu. V tom případě může sloužit jako pomyslné koření, k prohloubení intimity a vzrušení v dlouhodobém i krátkodobém vztahu.

Nicméně rizikem je pak možnost, že dojde ke zneužití materiálů bývalým partnerem z důvodu pomsty.

Velice často se stává nástrojem již zmíněné kyberšikany, konkrétně například níže uvedeného kybergroomingu, kdy se predátor nejprve z oběti snaží obscénní materiály dostat a následně mu mohou sloužit jako nástroj k vydírání.

Podle Kopeckého (2015) jedním z dalších důvodů realizace sextingu může být obyčejná nuda. Sexting může být součástí téměř všech sociálních sítí a komunikačních platforem. Sdílení podobných materiálů je vždy nutno důkladně uvážit. Nejsou totiž dokonale odstranitelné z prostředí internetu. Znamená to tedy, že mohou být zneužitelné i několik let po zveřejnění, což je velkým riskem.

„Šířením materiálů se sexuálním motivem může dojít k přestupku nebo samotnému trestnému činu v podobě šíření dětské pornografie (§191 a §193), ohrožení dítěte a jeho výchovy, sexuálního nátlaku (§186). Tato protiprávní jednání a jejich možné tresty jsou obsaženy v Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb“ (Zákon č. 40/2009 Sb).

Kybergrooming

Dalším typem kyberšikany může být **kybergrooming**. Jedná se o jeden z nejtěžších a nejnebezpečnějších kyberútoků. „Termín kybergrooming (child grooming, online grooming) označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti dětskou prostitucí, k výrobě dětské pornografie apod.“ (Kopecký 2015). Podle Martínka (2015) jsou nejčastějšími oběťmi dívky ve věku od 9 do 14 let, které jsou snadno důvěřivé.

Kopecký (2015) definoval pět etap kybergroomingu. Jedná se nejprve o přípravnou fázi, ve které dochází k přípravě falešné identity, díky které bude predátor moci s obětí snadněji komunikovat.

Následuje kontaktování oběti, které probíhá nejčastěji prostřednictvím sociálních sítí, komunikačních platforem a diskuzních fór. Třetí etapou je manipulace dítěte, kdy se pachatel snaží co nejvíce proniknout do jeho světa a získat si tak jeho důvěru. V následující etapě, kterou Kopecký (2015) nazývá bod zlomu, dochází k vyžadování osobního setkání ze stran pachatele.

V případě, že dítě schůzku odmítne, může dojít k vydírání a vyhrožování. Poslední a tou nejrizikovější etapou je osobní setkání, kde s velkou pravděpodobností může dojít k sexuálnímu či jinak násilnému útoku mířeného na dítě či mladistvého. Pachatelem je nejčastěji dospělá osoba, která se v dítěti snaží vyvolat pocit bezpečí a lásky. Tím se snaží docílit touhy osobního setkání ze stran oběti.

Pachatel se svojí obětí může komunikovat několik měsíců, aby v oběti vyvolal právě pocit jistoty a vymazal tak veškerou nedůvěru. Nejprve se tedy snaží oběť ke schůzce přimět po dobrém. V případě, že se setkává s neúspěchem, přichází s tvrdšími metodami, jako jsou výhrůžky a nátlak.

Závislostní chování ve vztahu k sociálním sítím a komunikačním platformám

Závislost na sociálních sítích není oficiálně uznaná diagnóza, nicméně se jedná o novodobý fenomén, jenž oprávněně vzbuzuje obavy. V souvislosti se závislostí na internetu hovoříme o takzvaném **netolismu**. Jedná se o behaviorální, čili nelátkovou závislost. Můžeme ale říci, že se jedná o závislost na tzv. virtuálních drogách, mezi které patří zejména online počítačové hry, virtuální konverzace a v neposlední řadě sociální sítě.

Neodlučitelnou součástí netolismu je takzvaný syndrom FOMO, jehož zkratka označuje v anglickém jazyce výraz „fear of missing out“. V českém překladu „strach z toho, že něco propásneme“. Tento syndrom se projevuje především neustálou touhou o přehledu nad tím, co se na sociálních sítích či komunikačních platformách děje (E-bezpečí 2023).

Spektrum poruch příjmu potravy

Přesto, že na první pohled zdá se být souvislost se sociálními sítěmi a poruchami příjmu potravy téměř nulová, opak je pravdou. Právě sociální sítě plné obsahu v plášti zdánlivé dokonalosti mohou být pro mnohé dívky i chlapce zejména v citlivém období adolescence nebezpečné. Nejistota sám sebou a svým tělem může mít základ vytvořený na falešné domněnce o dokonalosti uživatelů a jejich profilů, které na sociálních sítích sledují. Takle nejistota může vést k radikálním krokům, které mohou ohrožovat na zdraví i životě. Postupné odmítání přijímat potravu za účelem hubnutí může snadno přejít k poruchám příjmu potravy.

Do těch řadíme například mentální anorexii, bulimii, psychogenní přejídání či ortorexii (E-bezpečí 2023). V úzké souvislosti s poruchami příjmu potravy a virtuálním prostředím je často objevující se body shaming.

Setkáváme se s ním především v aplikacích, které jsou zaměřeny na sdílení fotografií a videí. Již zmíněná anonymita a bezprostřední chování může způsobit ztrátu zábrán a lidé tak jsou schopni urážet a ponižovat cizí osoby jen na základě fyzického vzhledu (E-bezpečí 2023).

4 Primární prevence rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách

V následující kapitole se společně zaměříme na prevenci vzniku rizikového chování zejména v kyberprostoru. Vzhledem k tematickému zaměření téhle práce na období adolescence, které je jedním z nejzranitelnějších, je nutno si připomenout i způsoby, jak vzniku rizikového chování a celkově rizikových situací předejít nebo je popřípadě řešit. V podkapitole, která navazuje, si přiblížíme volný čas a jeho náplň, která může sloužit taktéž jako prevence rizikového chování. Závěrečnou kapitolou teoretické části bakalářské práce bude kapitola pojednávající o preventivních programech, které se zabývají především primární prevencí rizikového chování v oblasti internetu.

Dle Bělíka a Hoferkové (2018) je prevence jako taková, obecně dělena na primární, sekundární a terciální. Přičemž primární prevence je určena zejména pro ty, kteří se s nežádoucími jevy doposud nesetkali. Účelem primární prevence je tedy takovým jevům předejít, a to zejména výchovným a vzdělávacím působením. Důležitým faktorem pro primární prevenci má bezpochyby rodina (Procházka, 2019). Součástí primární prevence jsou programy zaměřené na podporu zdraví, osvojování si správných forem sociálního chování či uvědomění si vlastních reálných možností z hlediska zachování integrity osobnosti

V téhle práci se zaměříme zejména na prevenci primární, se kterou se vychovatel setká nejčastěji. Miovský (2015, str.28) popisuje primární prevenci jako „jakýkoliv typ výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky.“

Součástí primární prevence je prevence specifická a nespecifická. Specifická primární prevence se cíleně zaměřuje na konkrétní riziko (Kalina 2015). Činnosti v rámci specifické primární prevence tak mají konkrétní cíl a zaměřují se na specifické skupiny osob, kde se dá očekávat výskyt rizikového chování.

Naopak primární prevence nespecifická cíleně podporuje přijatelné formy chování v dané společnosti. Zaměřuje se především na ty činnosti, které rozvíjí a podporují zdravý životní styl. Jedná se zejména o preventivní programy a volnočasové aktivity, v rámci kterých probíhá právě nespecifická primární prevence (Bendl et al. 2015).

Volný čas jako způsob prevence podrobněji popíšeme v kapitole „Volnočasové aktivity jako součást nspecifické primární prevence rizikového chování“.

4.1 Volnočasové aktivity jako součást nspecifické primární prevence rizikového chování

V následující podkapitole budeme hovořit o volnočasových aktivitách, jež mohou sloužit jako nspecifická primární prevence rizikového chování, či jeho projevů. Nejprve se ale zaměříme na samotný pojem a význam termínu volný čas. Následně si uvedeme některé faktory, které mohou ovlivnit způsob trávení volného času a nakonec si popíšeme výběr volnočasových aktivit či organizací, se kterými se nejčastěji lze setkat.

Samotný pojem volný čas sociologická encyklopedie označuje jako čas, ve kterém člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků plynoucích ze společenské dělby práce či z nutnosti zachování svého biofyziologického či rodinného systému. Pávková a kolektiv popisují volný čas jako „opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“ (Pávková et al. 2002, s. 13)

Vyhnálková označuje volný čas jako nezbytnou součást života. Volný čas vnímá jako prostor pro seberealizaci a svobodu. Z pedagogického hlediska lze však do volného času vstupovat a výchovně jej ovlivňovat (Kantorová et al. 2010, s. 159). Tento čas lze využít například k rekreaci, odpočinku, zájmovým aktivitám, zábavě, ale taky jako prostor k sebepoznání a zmíněné seberealizaci.

Volný čas má dle Kratochvílové (2004, s. 87 -88) pět základních funkcí. Jedná se o funkci zdravotně hygienickou, kdy jde především o odpočinek a relax, funkci socializační či společenskou, která vyjadřuje podmínky pro navázání sociálních vztahů.

Další funkcí je formativně výchovná, která vyjadřuje potenciál volného času k formování jedince. Následuje funkce seberealizační, kdy podstatou je rozvíjení zájmů a individuálních předpokladů a nakonec funkce preventivní, které se budeme věnovat blíže v následujícím textu.

Lze říci, že správně zvolená náplň volného času může sloužit jako prevence vzniku a rozvoje sociálně patologických jevů či rizikového chování. Způsob trávení volného času však ovlivňuje několik faktorů. V následujícím textu si popíšeme vybrané faktory, které mohou pozitivně či negativně ovlivnit způsob trávení volného času.

Rodina je prvním, a tedy primárním činitelem socializace v životě dítěte. Proto má i obrovský vliv na utváření vztahu k volnému času. Rodiče by se měli stát jakýmsi názorným příkladem, jak lze vhodně svůj volný čas využívat. (Bendl, 2015, s. 130-131) rodiče by měly dětem ukázat, že do volného času můžou zařadit nejen odpočinek, ale i své osobní zájmy a koníčky, které budou dál rozvíjet jejich, talent, schopnosti a dovednosti. Rodiče hrají důležitou roli i při dohlížení na plnění školních povinností, které probíhá taktéž ve volném čase. Zkrátka úkolem rodiny je dát svým dětem pozitivní vzor, co se týče využití volného času.

Obrovský vliv na trávení volného času mají i **vrstevníci**. Jde o jedince, kteří utvářejí nějakou skupinu, kterou sblížuje podobnost názorová i věková. Tyto vrstevnické skupiny se vyznačují například názorovou či vzhledovou odlišností, na které si poměrně zakládají. Pávková (2002) však tvrdí, že příslušnost k jakékoliv skupině je zejména v období dospívání velice důležitá a podstatná, zejména z hlediska vývoje jedince. Některé skupiny si zakládají například na sportu či cestování a mají tak pozitivní vliv na své jedince, stejně tak může takto strávený volný čas sloužit jako prevence před vnikem rizikového chování. Nicméně ne všechny skupiny jsou vhodným prostředím pro jedince, jako je adolescent, který se teprve snaží najít své hodnoty, svoji identitu a upevnit své názory. Jde o skupiny, které se vyznačují primárně negativním chováním a vybočují z norem, které si společnost nastavila jako sobě vlastní. Toto chování může mít násilný, delikventní či destruktivní charakter. V obou případech je ale nutno podotknout, že díky sociální skupině, do které jedinec patří, se učí komunikovat, utvářet a udržovat přátelské vztahy, což není vůbec málo.

V souvislosti s trávením volného času je v dnešní době potřeba zdůraznit obrovský vliv **sociálních médií**. V současnosti není žádným překvapením, že celý internet, televizní programy i noviny jsou plné násilí, rasismu či například erotiky. V souvislosti s časem stráveným na sociálních médiích, který u mladistvých narůstá nepřiměřených hodnot, může mít tento fakt negativní dopad na vývoj jedince, zejména v brzkém věku. Obecně lze říci, že podstatou médií obecně je oslovení a případné ovlivnění co největší masy lidí. Internet a sociální sítě jsou v dnešní době nejjednodušší možností, jak oslovit mladistvé na první pohled nevinným způsobem.

Přímo úměrně k času stráveném na sociálních sítích, roste i možnost střetu s projevy rizikového chování u ostatních uživatelů či naopak může přispět ke vzniku rizikového chování.

Náplň volného času může být určitým rizikem pro vznik delikventního a nežádoucího chování. Velké množství adolescentů svůj volný čas tráví právě na sociálních sítích a komunikačních platformách, na kterých se mohou setkat s nejrůznějšími projevy rizikového chování, neboj jej sami praktikovat. Náplň volného času stejně tak ale může sloužit právě jako prevence. Následující text pojednává o nejrůznějších organizacích, spolcích a možnostech, jak lze trávit volný čas smysluplně a aktivně a zároveň tato náplň může sloužit jako prevence nežádoucího chování.

Nutno podotknout, že účast v zájmovém zařízení je zcela dobrovolná. Záleží jen na výběru jedince, jestli a kam bude aktivně docházet. Zájmových zařízení pro volný čas je nesčetné množství. V následujícím textu si popíšeme výběr z nich.

Středisko volného času

„Střediska volného času jsou rovněž školskými zařízeními, jejich posláním je motivovat, podporovat a vést děti, žáky, studenty, mládež, ale i dospělé k rozvoji osobnosti, k získávání a rozvoji klíčových a odborných kompetencí, zejména smysluplnému využívání volného času, a to širokou nabídkou činností v bezpečném prostředí, s profesionálním týmem pedagogů. Činnost středisek volného času se uskutečňuje ve více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání.“

Střediska volného času nabízí zájmovou činnost jak pravidelnou, to znamená aktivity v rámci kroužků, klubů či souborů, tak i příležitostnou, která nabízí zájmové aktivity prostřednictvím letních táborů či zájezdů (MŠMT 2023).

Nestátní neziskové organizace

Právě nestátní neziskové organizace jsou jednoznačně nepostradatelným článkem v oblasti práce s dětmi. Tyto organizace aktivně pracují s dětmi a jsou tak velice podstatným prvkem v nabídce využití volného času. Nestátní neziskové organizace jsou zřizovány zpravidla samotnými občany. Svoje místo tyto organizace mají jak ve městě, tak na vesnici.

Lze vybírat ze širokého spektra nejrůznějších kroužků a organizací, jako je například Skaut, Sokol, jezdecké kroužky či sbor dobrovolných hasičů. Hasiči, konkrétně sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska patří mezi nejpočetnější organizaci na území České republiky. Posláním takových organizací je vést mládež k utváření společenských, kulturních i historických hodnot.

Školní kluby

Školní kluby poskytují zájmové vzdělávání žákům podle školního vzdělávacího programu. Tento klub je určen převážně pro žáky druhého stupně základních škol. Svým posláním je velice podobný středisku volného času. Základem a hlavním cílem školského klubu je organizace zájmových aktivit formou různých kroužků či příležitostných aktivit (MŠMT 2023).

4.2 Primární prevence rizikového chování v kyberprostoru z pohledu vychovatele

Jako studenta oboru vychovatelství mě zajímá i přesah problematiky rizik spojených s užíváním sociálních sítí a komunikačních platforem do svého oboru. Z tohoto důvodu se v krátkosti zaměříme na práci vychovatele, jež může být podstatným faktorem pro primární prevenci zmíněného rizikového chování.

Stejně tak, jako i ostatní pedagogičtí pracovníci hraje vychovatel v rámci primární prevence rizikového chování nepostradatelnou roli. Zejména z důvodu, že se vychovatel s adolescenty setkává především v jejich volném čase. Jak již bylo nastíněno v předešlé kapitole, volný čas může být pro kontakt s rizikovým chováním klíčový. Mnoho adolescentů svůj volný čas tráví na sociálních sítích a komunikačních platformách, kde se s projevy rizikového chování mohou setkat, nebo jej sami provozovat. Právě vychovatel pak může hrát podstatnou roli v oblasti prevence a edukace. S ohledem na fakt, že jedinci se s vychovatelem setkají ve svém volném čase, může vychovatel prevenci a edukaci pojmout spíše hravým, avšak nijak podceněným způsobem. Pro mladistvé může být taková forma mnohem poutavější, tím pádem efektivnější než přímočará přednáška. Z tohoto důvodu je role vychovatele vnímána v souvislosti s prevencí jako důležitá.

Vychovatel se svým vzděláním může pracovat v centrech volného času, které zahrnují dům dětí a mládeže, školní družiny, školní kluby a další. Má tedy velice široké pole působnosti, což je pro účel primární prevence rizikového chování velkou výhodou.

Mezi dovednosti, které nesmí vychovatel postrádat, patří zejména ovládání volnočasových aktivit, ke kterým je schopen jedince vhodně motivovat. Dále pak například schopnost řešit krizové situace či kázeňské problémy, které se mohou u jedinců vyskytnout (Hájek a Pávková 2011, s. 34-35).

Vychovatel může aktivity zaměřené na prevenci a edukaci o rizicích spojených s online prostředím vytvářet v návaznosti na preventivní programy, o kterých si blíže povíme v následující kapitole.

4.3 Programy primární prevence rizikového chování v souvislosti s online prostředím

Velkou a podstatnou součástí prevence rizikového chování jsou tzv. preventivní programy, které mohou mít různé podoby. Primární prevenci rizikového chování zajišťuje hned několik organizací a útvarů. Na školní prevenci se zaměřuje zejména Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Prevencí kriminality se zabývá Ministerstvo vnitra a zdravotní prevenci pak vykonává Ministerstvo zdravotnictví. Vzhledem k obsáhlosti problematiky rizikového chování a jeho prevence, s výše zmíněnými organizacemi a útvary spolupracují i další instituce (Kopecký 2015).

Samotný program primární prevence definujeme jako komplexní, dlouhodobý program, jehož části na sebe navazují (Suchá et al. 2018). Podstatou takových programů je systematičnost a vzájemné působení jednotlivých programů.

S ohledem na tematický celek bakalářské práce se zaměříme především na programy, jež se dotýkají rizikového chování v kyberprostoru a s tím související bezpečnost, jež je nutná k využívání internetu jako takového. V současnosti je nesčetné množství preventivních programů, které se problematikou rizikové komunikace a projevům rizikového chování v kyberprostoru zabývá.

Jedním z takových programů je například **E-bezpečí**. Tento projekt, který byl realizován centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, se zaměřuje především na kyberšikanu a její formy, jako je například kybergrooming, kyberstalking či obecná rizika spojená s užíváním sociálních sítí. Základní charakteristikou programu je terénní práce s různými věkovými skupinami. Dále potom preventivní vzdělávací akce či besedy a přednášky. Program se může chlubit hned několika cenami. Patří mezi ně například 1. místo z roku 2020 v anketě Česká cena za public relations Lemur 2020 nebo Křišťálová lupa v roce 2020 za film v síti, na kterém projekt E-bezpečí odborně spolupracoval (E-bezpečí 2023).

Projekt nesoucí výstižný název **Bezpečný internet** se snaží poukázat na největší rizika spojená s internetem a na způsoby, jak se těm rizikům úspěšně vyhnout. Základem projektu je tedy posílit povědomí českých uživatelů internetu o jeho hrozbách a nástrahách. „Projekt Bezpečný internet.cz oslovuje různé cílové skupiny uživatelů a na názorných příkladech pomáhá vytvářet správné návyky internetové bezpečnosti. Projekt není vázán na produkty žádných společností a zcela zdarma poskytuje rady, návody i zkušenosti provozovatelů nejnavštěvovanějších internetových služeb.“ (Bezpečný internet 2023).

Dalším zajímavým projektem, který se tématem prevence rizikového chování zabývá, je seriál s názvem **#martyisdead**. Jde o český seriál, jehož cílem je zaměřit se a současně upozornit na ta rizika, která mají na děti ten největší dopad. Projekt se věnuje zejména vydírání, ke kterému byly zneužity materiály oběti se sexuálním obsahem, které byly pořízeny v rámci sextingu. Cílem snímku je poukázat na rizika, která jsou s kyberprostorem úzce spjata. Jeho cílem však není děti od využívání internetu odradit (E-bezpečí 2023). Projekt si vysloužil cenu EMMY z roku 2020.

Poutavý název **„Řidičský průkaz internetového surfaře„**, získal další certifikovaný preventivní program, jehož cílem je pro děti zajímavou formou seznámit účastníky s riziky, které souvisí s využíváním sociálních sítí a komunikačních platforem. Podstatnou součástí programu je osvojení si způsobů, jak se vůbec kyberšikaně a ostatním nežádoucím jevům vyhnout, jak jim předcházet a jak se jim ubránit. Nabízí i seznámení s pomocí v případě, že ji hledáte (Nebud' obět' 2023).

Kraje pro bezpečný internet je projekt, který vznikl za spolupráce Policie ČR s Asociací krajů České republiky. Témata, kterých se tento projekt týká jsou zejména kyberšikana, sexting, správné zacházení s osobními údaji či například hoaxy. Projekt nabízí e-learningové lekce, kterých se mohou zúčastnit jak děti či studenti, tak například sociální pracovníci, pedagogové, rodiče, ale i veřejnost či pracovníci Policie ČR (Kraje pro bezpečný internet 2023).

V případě potřeby pomoci zejména dětem a mladistvým, je k dispozici sdružení **Linka bezpečí**, která poskytuje pomoc jedincům, jež se dostali do náročné životní situace a neví si s ní rady. Linka je dostupná po celé České republice nonstop. Kontakt probíhá prostřednictvím telefonního hovoru na čísle 116 111 či online přes online chat nebo email. V rámci linky bezpečí probíhá i široce obsáhlá prevence, která se dá uskutečnit prostřednictvím podcastů, blogů, videí, ale i osobních přednášek ve školách či volnočasových kroužcích (Linka bezpečí 2023).

II EMPIRICKÁ ČÁST

Na teoretickou část plynule navážeme částí empirickou. V první kapitole si zhodnotíme aktuální stav zkoumané problematiky rizikového chování v souvislosti se sociálními sítěmi a komunikačními platformami v období adolescence. v rámci první kapitoly se zaměříme na již existující kvalifikační práce a výzkumy, které se problematikou rizik spojených s užíváním sociálních sítí a komunikačních platforem zabývají. Následující druhá kapitola empirické části bude věnována popisu výzkumného šetření, jež bylo v rámci práce realizováno. Nadcházející podkapitoly pojednávají o stanoveném cíli, výzkumném vzorku a metodách šetření. Třetí kapitola empirické části uvádí výsledky výzkumného šetření. Na kapitolu třetí plynule navážeme závěrečnou kapitolou, ve které si zhodnotíme získané výsledky.

5 Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky

Empirickou část uvedeme představením vybraných doposud realizovaných výzkumů, jež se opíraly právě o rizika spojená se sociálními sítěmi a komunikačními platformami v souvislosti s vývojovým obdobím adolescence. Právě toto zkoumání nám následně umožní

Projekt E-bezpečí, který se zabývá problematikou rizikového chování v oblasti internetu, nabízí přehled výzkumů, které byly realizovány pod záštitou Centra prevence rizikové virtuální komunikace ve spolupráci se společností O2 Czech Republic. S ohledem na tematický celek práce do výběru zařadíme například Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru, jež probíhal v roce 2017 napříč všemi kraji ČR. Výzkumným nástrojem byl online dotazník, který byl distribuován do základních a středních škol po celé republice. Do výzkumného šetření bylo zapojeno 4878 respondentů z toho 48,77% chlapců a 50,41% dívek. Ze získaných informací je patrné, že sexting v roli odesílatele ve formě textu provozuje 24,76% , sexting s využitím fotografie 15,37% a sexting s využitím videa potom 5,89% vybraných dětí. Dále je z výzkumu patrné, že více než 7% dětí bylo k zaslání materiálu se sexuálním podtextem donuceno. Stejně tak se výzkum zaměřil na sexting z pohledu příjemce. Ve výzkumu se potvrdilo, že více než 40% respondentů obdrželo od druhé osoby fotografii s erotickou či provokativní tematikou. Co se týče Mp4 materiálu, 21,51% dětí potvrdilo příjem erotického/pornografického videa. Výzkum se dále zaměřil na rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru. Komunikace s cizími lidmi je v online prostředí dá se říci běžná. Ve výzkumu se k takové komunikaci přiznává 48,59%. Další výzkumnou otázkou bylo, zda si jedinci ověřují identitu známého (spolužáka, kamaráda...) v online prostředí v případě žádosti o přátelství. Z výsledků je patrné, že 49,88% dětí si identitu známého neověří, 49,49% ano a zbylých 0,64% na tuto otázku neodpovědělo. 17,78% respondentů potvrdilo, že by přijali pozvání na schůzku od internetového známého (Kopecký, Szotkowski 2017).

Dalším výzkum, který zmíníme, byl realizován v rámci diplomové práce v roce 2018, jejímž autorem je Mgr. Tomáš Botlík Z Univerzity Karlovy. Práce nese název Rizikové chování na sociálních sítích a jeho prevence u žáků základních a středních škol. Výzkumu se zúčastnilo 207 respondentů z vybraných základních i středních škol. Respondenti byly v zastoupení 70% dívek a 29,5% chlapců. 12,6% dětí uvedlo, že se v minulosti již osobně stali oběťmi kyberšikany.

Zároveň více než polovina respondentů uvedla, že první pomoc při střetu s kyberšikanou by hledala u svých rodičů, na kamarády by se obrátilo 28,5% a na školní zaměstnance pouze 9,5% (Botlík 2018).

Podobný tematický obsah zpracovala ve své bakalářské práci Bc. Nikola Volhejnová, která zpracovala téma Rizika spojená s užíváním sociálních sítí. Svoji práci zaměřila rovněž na vývojové období adolescence. Výzkumné šetření bylo provedeno za pomoci dotazníku, který měl elektronickou podobu. Dotazník vyplnilo celkem 204 respondentů ve věkovém rozmezí 15-20 let, z toho 58,30% dívek a 41,70% chlapců. Přes 70% respondentů uvedlo, že si založily účet na sociální síti i přesto, že nedosahovali minimálního věku (13 let). Dále je z výzkumu patrné, že 20,10% respondentů se již někdy staly oběťmi některé z forem kyberšikan. Další otázka výzkumného šetření se týkala osobních schůzek s neznámým pouze internetovým přítelem. 27,94% zúčastněných respondentů uvedlo, že na osobní schůzce s osobou, kterou znali pouze přes internet byli více než jednou, 12,75% uvedlo, že na takové schůzce byli jednou, 3,92% uvedlo, že na takové schůzky chodili často a 3,43% uvedlo, že podobných schůzek se stále zúčastňují. Více než polovina respondentů následně uvedla, že si dopředu identitu daného člověka ověřila (Volhejnová 2022).

Poslední kvalifikační prací, kterou si uvedeme je bakalářská práce na téma Rizika sociálních sítí u žáků 2.stupně základních škol. Autorkou je absolventka Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci Bc. Lucie Dvořáková. Ta pro svoje výzkumné šetření zvolila vzorek respondentů z 6-8. ročníku základní školy v okrese Blansko. Do výzkumného šetření se zapojilo celkem 102 žáků, přičemž 2 respondenti uvedli, že nejsou uživateli sociálních sítí. Po zbytek práce tedy autorka pracuje s výzkumným vzorek 100 respondentů. Šetření proběhlo kvantitativně za pomoci dotazníku. Celkem 65% respondentů uvedlo, že důvodem pro založení sociální sítě byl kontakt s přáteli. Na otázku, kolik času denně respondenti tráví na sociálních sítích 44% z nich uvedlo 1-2 hodiny. Celkem 53% žáků uvedlo, že profil na sociálních sítích je viditelný pro všechny, tudíž si jej může prohlédnout kdokoliv. Dále 70% respondentů uvedlo, že na internetu již zveřejnili nepravdivé informace o své osobě, z toho 55,65% uvedlo, že se jednalo o věk. Celkem 16% respondentů uvedlo, že na sociální síť někdy umístili fotografii, video či komentář, který urážel a zesměšňoval někoho jiného a nevidí v tom nic špatného. Další 4% respondentů pak uvedlo, že takové materiály na internet umístili, ale zpětně je to mrzí (Dvořáková 2018).

6 Popis výzkumného šetření

Mimo předchozí zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky navazuje empirická část na problematiku teoretické části práce vlastním výzkumným šetřením. Toto šetření nám pomůže objasnit jaké zkušenosti s rizikovým chováním v oblasti internetu mají adolescenti a jaké zkušenosti mají s prevencí rizikového chování v kyberprostoru.

Nejdříve se zaměříme na stanovení cílů výzkumného šetření, na které navážeme uvedením deskriptivních výzkumných problémů. V následujících podkapitolách představíme výzkumný vzorek a použitou metodu sběru dat.

6.1 Cíle a problémy výzkumného šetření

Než se dostaneme k samotnému výzkumnému šetření, je potřeba si nejprve stanovit a představit jeho cíle.

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat vybraná rizika sociálních sítí a komunikačních platforem pro adolescenty a zjistit s jakými riziky se vybraná skupina adolescentů na sociálních sítích či komunikačních platformách setkala. Hlavní cíl bakalářské práce bude naplněn prostřednictvím cílů dílčích jak části teoretické, tak části empirické.

Dílčím cílem empirické části práce je zjistit, na jakých sociálních sítích a komunikačních platformách se vybraní adolescenti nejčastěji pohybují. Dalším dílčím cílem empirické části je rovněž zjistit, zdali se vybraní adolescenti na sociálních sítích a komunikačních platformách setkali s vybranými riziky. Dále nás zajímalo, jaký typ informací o sobě adolescenti na sociálních sítích a komunikačních platformách zveřejňují a zda jsou vždy pravdivé. Zaměřili jsme se i na kontakt s cizími osobami v online prostředí. Zjišťovali jsme, zda byli někdy někým na internetu obtěžováni nebo naopak jestli se sami někdy dopustili jakéhokoliv projevu rizikového chování v online prostoru.

Důležitou součástí teoretické části byla i primární prevence rizikového chování, na kterou jsme se zaměřili i v empirické části v rámci výzkumného šetření. Zajímalo nás, zda byli vybraní respondenti seznámeni s možnými riziky sociálních sítí a komunikačních platforem a kdo je o možných rizicích informoval.

Na základě stanovených cílů výzkumného šetření byly formulovány otázky deskriptivního charakteru, u kterých byla zjišťována četnost sledovaných jevů:

1. Které z vybraných sociálních sítí/komunikačních platforem navštěvují nejčastěji?
2. Jakým činností se vybraní adolescenti na sociálních sítích/komunikačních platformách nejčastěji věnují?
3. Setkali se vybraní adolescenti s nějakou formou rizikového chování na sociálních sítích/komunikačních platformách?
4. Dopustili se vybraní adolescenti chování, které by omezovalo či ohrožovalo jinou osobu v prostředí sociálních sítích/komunikačních platformách?
5. Byli vybraní adolescenti obeznámeni dospělou osobou o možných rizicích spojených s užíváním sociálních sítí/komunikačních platforem?

6.2 Výběr vzorku do výzkumného šetření

Nezbytnou součástí výzkumného šetření je i reprezentativní vzorek, na kterém bylo šetření realizováno. Právě takový soubor respondentů nám za pomoci vhodně zvolené metody napomůže nasbírat potřebná data.

S ohledem na vývojové období adolescence, na které je bakalářská práce koncipována a na práci vychovatele, oslovili jsme ke spolupráci školní kluby, kde se adolescenti mohou s prací vychovatele setkat. Dále byly osloveny volnočasové kroužky zejména z důvodu, že volný čas může být aktivním činitelem v souvislosti s využíváním sociálních sítí a komunikačních platforem.

O spolupráci na výzkumném šetření byly požádány školy Základní škola Sv. Voršily v Olomouci, Waldorfská základní škola a mateřská škola Olomouc s.r.o., Waldorfská střední škola Olomouc s.r.o., Církevní gymnázium Německého řádu Olomouc. V rámci základních škol byla prosba směřována primárně na adolescenty navštěvující školní klub. Dále byly osloveny organizace, které nabízí volnočasové kroužky pro děti a mládež.

Do výzkumného šetření se tak zapojil Sbor dobrovolných hasičů Rataje, Sbor dobrovolných hasičů Těšetice, Sbor dobrovolných hasičů Hlubočky, Sbor dobrovolných hasičů Tršice, TJ Sokol Těšetice. Tyto kroužky byly osloveny zejména z důvodu, že součástí týmu je široké spektrum mladistvých.

Celé výzkumné šetření bylo zaměřené na vývojové období adolescence. Jedná se o skupinu, která je nejvíce ohrožená riziky, zejména vzhledem k citlivosti a zranitelnosti jedinců, kteří daným obdobím prochází. Vedení škol a vedoucí volnočasových kroužků jsme o spolupráci požádali písemnou formou. Součástí

Do výzkumného šetření se zapojilo celkové množství 106 respondentů. Z celkového počtu se výzkumu zúčastnilo 60 dívek a 46 chlapců.

6.3 Metoda výzkumného šetření

Pro realizaci sběru dat pro výzkumné šetření bakalářské práce byla zvolena s ohledem na očekávané množství respondentů metoda explorační. Konkrétně jsme využili metodu dotazníku, který byl v elektronické podobě. Dotazníkovou metodou lze v poměrně krátkém čase získat velké množství informací od velkého množství respondentů, proto je také tato metoda velice frekventovaná (Gavora 2008). Dle Chráska (2016) je výhodou dotazníkového šetření v elektronické podobě také ekonomická nenáročnost a nenáročnost s ohledem na čas.

Výzkumné deskriptivní otázky vznikly na základě již zmíněných poznatků v teoretické části bakalářské práce. Otázky, které dotazník obsahuje, vznikly v souladu se stanovenými cíli. Dotazník je složen ze dvou úvodních položek, jež zjišťují pohlaví a věk respondentů a 25 výzkumných otázek. Z celkového počtu je 7 položek polootevřených, které umožňují kromě připravených odpovědí přidat vlastní individuální odpověď. Zbýlých 18 odpovědí je uzavřených.

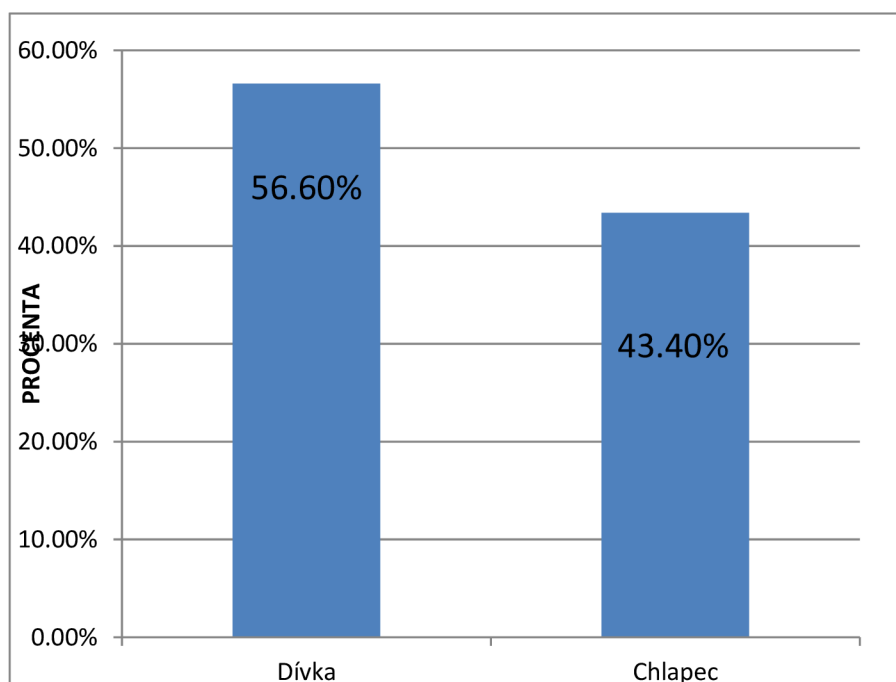
S ohledem na citlivost vybraného tématu je v práci zvolena forma anonymního dotazníku. Ve výzkumném šetření není naší prioritou znát identitu respondentů. Důležitou položkou a také jedinou otevřenou otázkou, kde respondent odpovídá dle vlastního uvážení je věk. Dalším demografickým údajem, který jsme zjišťovali je pohlaví respondenta.

7 Výsledky Výzkumného šetření

V předchozích kapitolách empirické části bakalářské práce byly uvedeny základní vlastnosti výzkumného šetření. V následujícím textu se budeme věnovat vyhodnocení dat, která byla získána pomocí dotazníkového šetření. Pro větší přehled jsou data znázorněna graficky a v tabulkách. V případě, že na otázku lze odpovědět pouze jednou možností, uvádíme data v grafech. Pokud má otázka více možných odpovědí, data jsou uvedené v grafech, kde jsou výsledky zobrazeny v procentech a také v tabulkách, kde jsou znázorněny výsledky pomocí absolutní četnosti dat

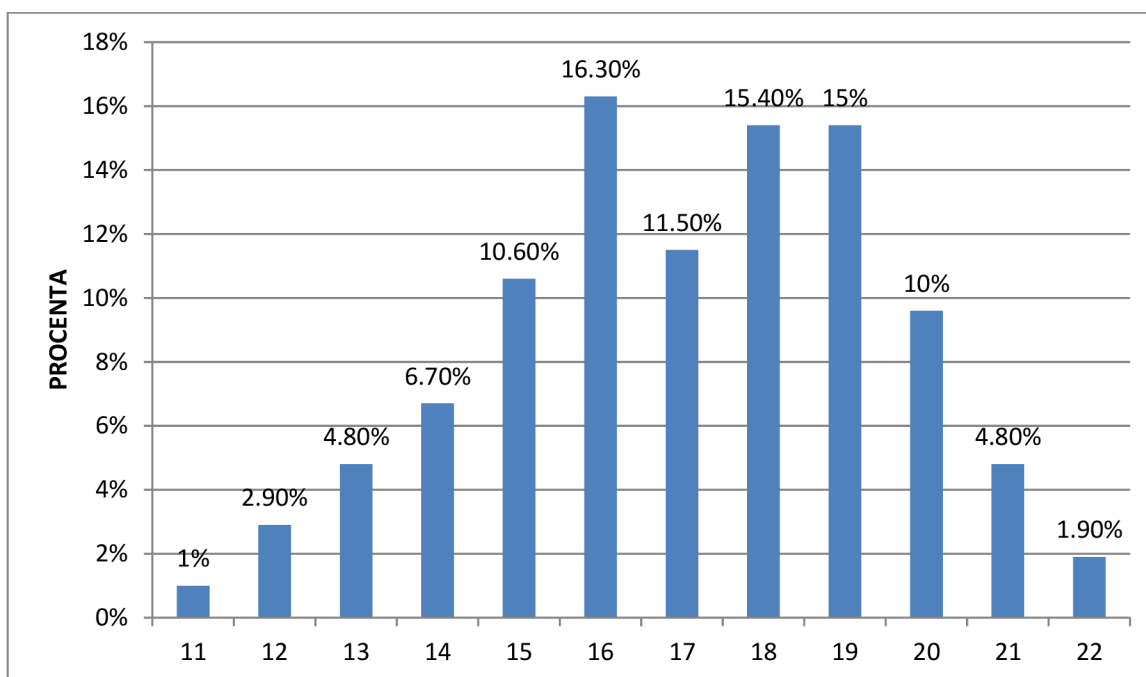
Vzorek respondentů tvořilo 106 adolescentních jedinců z vybraných škol a organizací, které nabízí volno časové kroužky pro děti a mládež, konkrétně školy Základní škola Sv. Voršily v Olomouci, Waldorfská základní škola a mateřská škola Olomouc s.r.o., Waldorfská střední škola Olomouc s.r.o., Církevní gymnázium Německého řádu Olomouc, Sbor dobrovolných hasičů Rataje, Sbor dobrovolných hasičů Těšetice, Sbor dobrovolných hasičů Hlubočky, Sbor dobrovolných hasičů Tršice, TJ Sokol Těšetice.

První položka dotazníku zjišťovala pohlaví vybraných respondentů. Výsledky znázorňuje graf č.1, ze kterého je zřejmé, že výzkumného šetření s celkovým počtem 106 respondentů se účastnilo 60 dívek (56,6%) a 46 chlapců (43,4%).

Graf 1. Pohlaví respondentů

Druhá položka dotazníku se týkala věku dotazovaných respondentů.

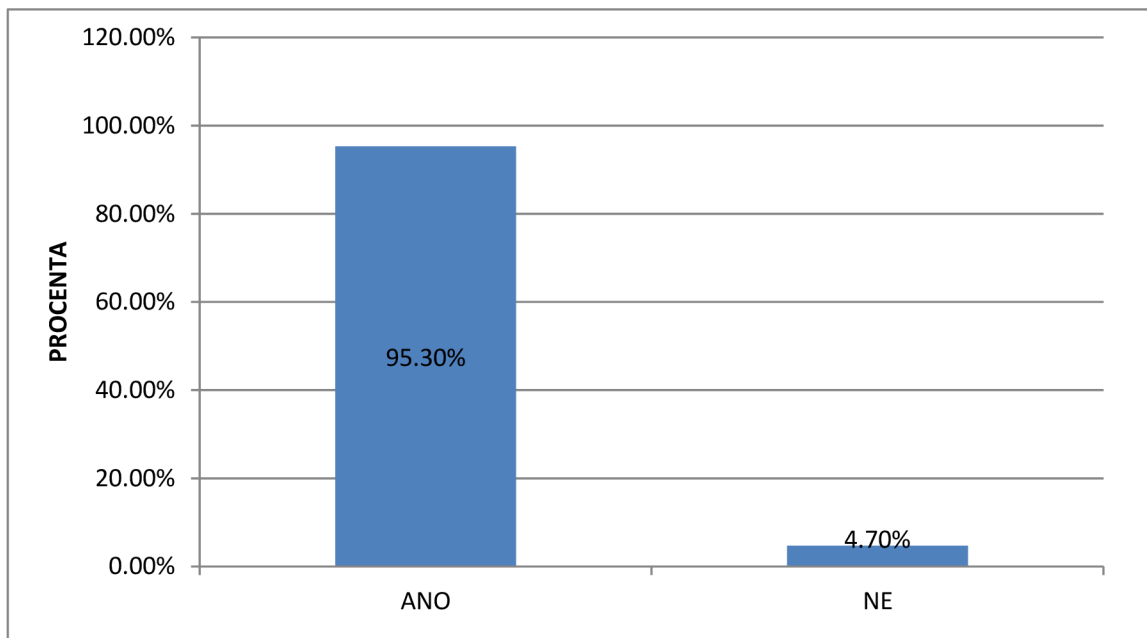

Graf č.2: Věk respondentů

Druhá položka výzkumného dotazníku pojednávala o věku vybraných respondentů. Pro účely výzkumného šetření byli osloveni adolescenti. V rámci teoretické části jsme se řídily věkovým vymezením adolescence dle Macka (2003), který adolescenci dělí na časnou (10 až 13 let), střední (14 až 16 let) a pozdní (17 až 20 a více). Výzkumného šetření se zúčastnily zástupci každé věkové skupiny.

Otázka č.1: Máš vytvořený profil na jakékoliv sociální síti/komunikační platformě?

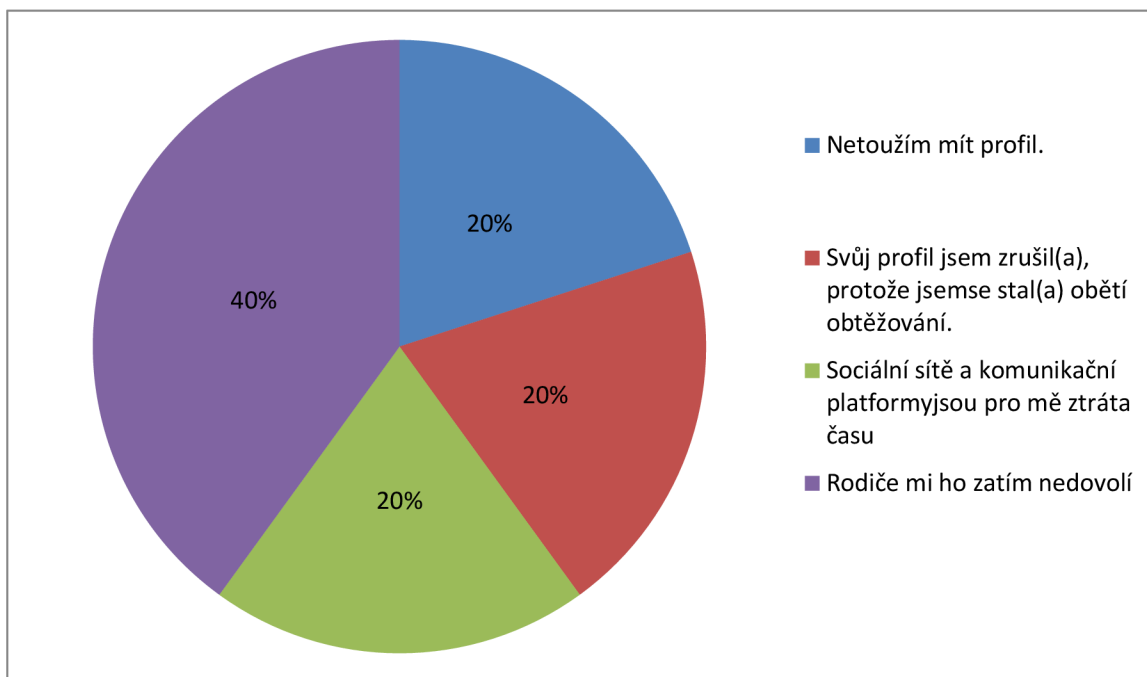
(komunikační platforma= virtuální prostor, který je vyhrazen zejména komunikaci mezi dvěma či více účastníky pomocí zpráv, skupinových chatů či videohovorů)

Graf č.3: Účet na sociálních sítích/komunikačních platformách

První otázka výzkumného šetření se týká účtů na sociálních sítích/komunikačních platformách. Všichni respondenti, kteří se účastnili dotazníku, tedy 106 respondentů na otázku odpovědělo. 95,3% z nich, tedy 101 respondentů uvedlo, že účet na sociální síti či komunikační platformě mají. Zbýlých 4,70%, což tvoří 5 respondentů zvolilo možnost NE. Pro ty respondenty, kteří zvolili možnost NE, je vytvořena otázka číslo 2, která zjišťuje, z jakého důvodu si uživatelský účet nevytvořili. 95,3% respondentů je přeměřováno na otázku číslo 3.

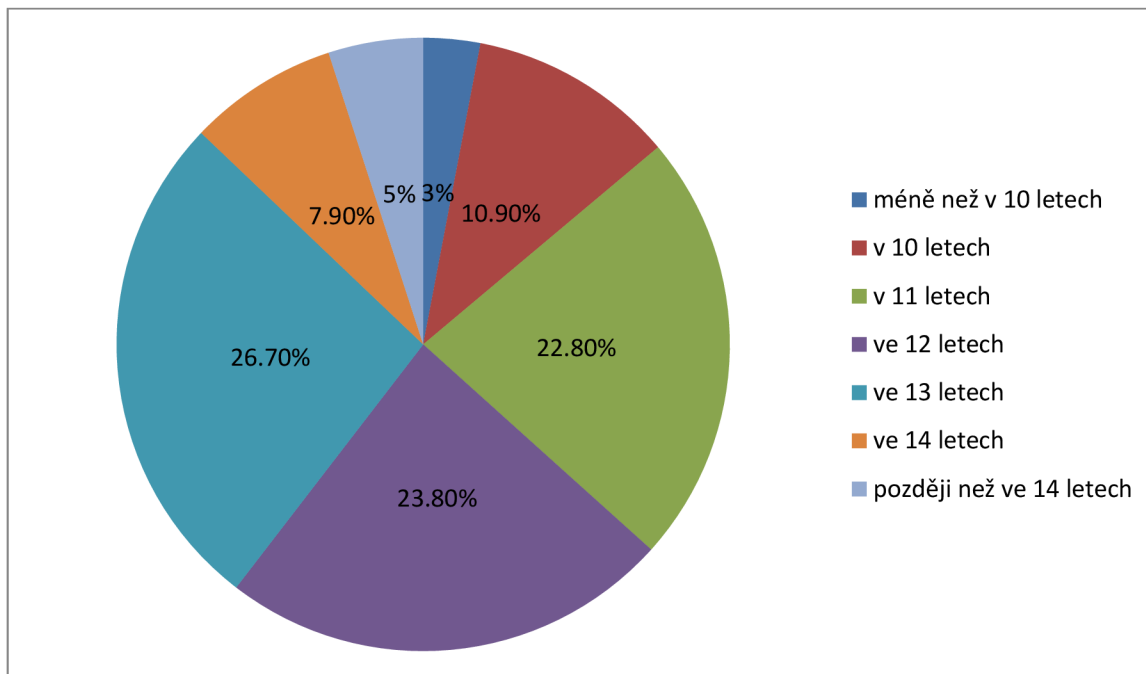
Otázka č.2: Z jakého důvodu nemáš profil na žádné sociální síti/komunikační platformě?

Graf č.4: Důvod, proč respondenti nemají založený účet na sociální síti/komunikační platformě

Otázka číslo 2 byla směřována pro ty jedince, kteří v přechozí otázce uvedli, že nemají založený uživatelský účet na sociální síti či komunikační platformě. Otázka číslo 2 má zjistit, z jakého důvodu tomu tak je. Na otázku číslo 2 odpovědělo celkem 5 respondentů. 1 respondent (20%) uvedl, že uživatelský účet nemá, protože jej zrušil z důvodu obtěžování. Dále 1 respondent (20%) uvedl, že sociální sítě a komunikační platformy jsou pro něj ztráta času. 1 respondent (20%) také uvedl, že rodiče zatím uživatelský účet na sociální síti/komunikační platformě nedovolí. 2 respondenti (40%) uvedli, že netouží mít založený uživatelský profil na sociální síti či komunikační platformě. Dále se tedy dotazníku účastnili pouze ti, kteří uživatelský účet mají, tedy 101 respondentů.

Otázka č.3: V kolika letech jsi si založil(a) první účet na sociální síti?
(Facebook, Instagram, TikTok, Snapchat, BeReal)

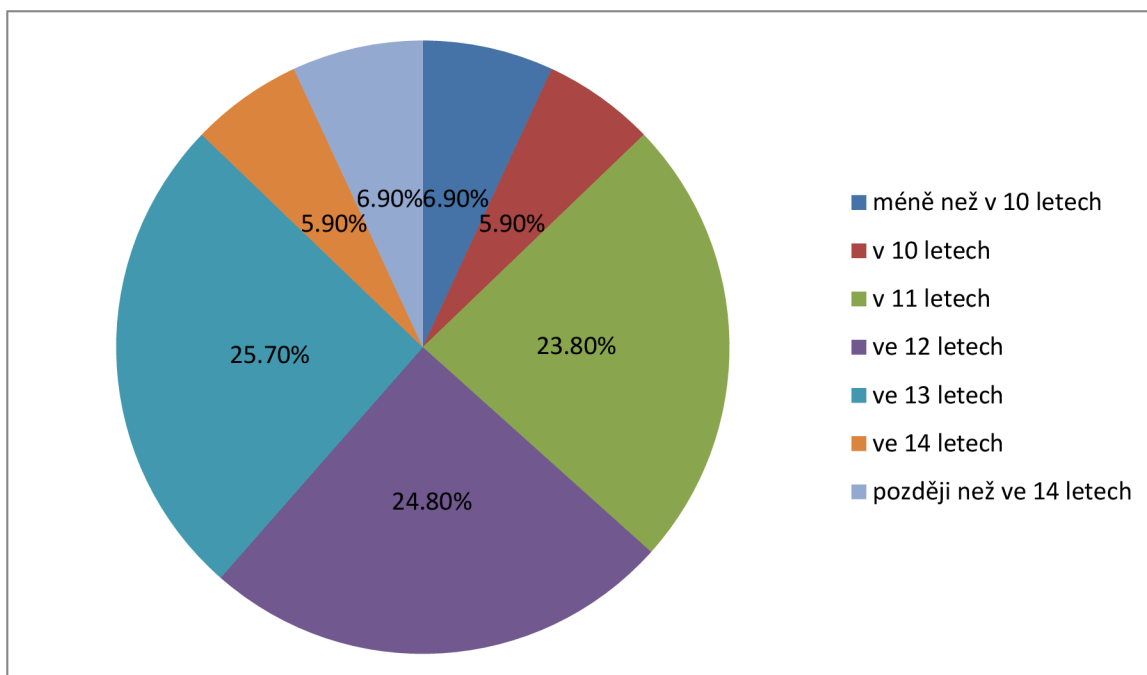

Graf č.5: Věk založení prvního uživatelského účtu na sociální síti

Otázka číslo 4 se týkala věku, kdy si vybraní adolescenti založili první účet na sociální síti. Na otázku odpovědělo všech 101 respondentů. 3 (3%) z nich uvedli možnost méně než v 10 letech. 11 (10,9%) respondentů uvedlo, že si účet na sociální síti založili v 10 letech. V 11 letech si svůj první účet na sociální síti založilo 23 (22,8%) z účastněných respondentů. 24 (23,8%) respondentů si svůj první účet založilo ve 12 letech. Ve 13 letech si účet založilo 27 (26,7%) respondentů. 8 (7,9%) respondentů založilo první účet ve 14 letech. Později než ve 14 letech si první účet na sociální síti založilo 5 (5%) respondentů.

Z grafu je patrné, že více než 50% respondentů si svůj první účet založilo dříve, než většina sociálních sítí povoluje.

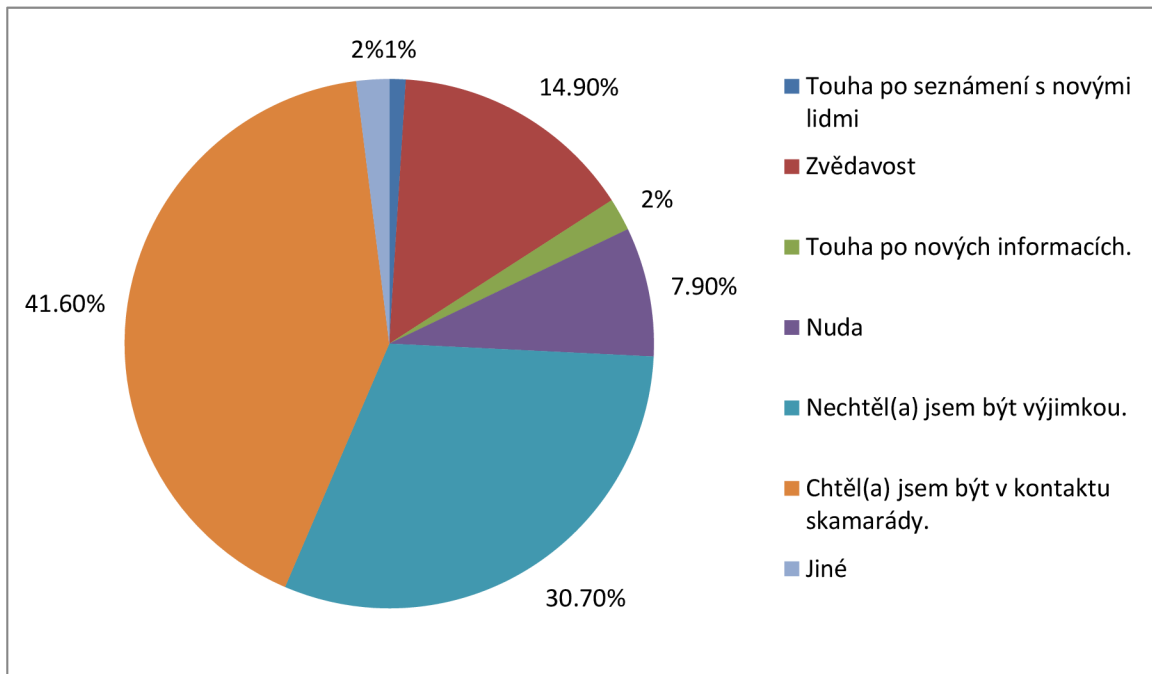
Otázka č.4: V kolika letech jsi si založil(a) první účet na komunikační platformě? (WhatsApp, Messenger, Discord, Omegle...)

Graf č.6: Věk založení prvního uživatelského účtu na komunikační platformě

V otázce č.4 jsme zjišťovali, v kolika letech si vybraní respondenti založili svůj první uživatelský účet na komunikační platformě. 7 (6,9%) z vybraných adolescentů uvedlo, že si první účet na komunikační platformě založilo v méně než 10 letech. Věk 10 let uvedlo 6 (5,9%) respondentů, 11 let uvedlo 24 (23,8%) respondentů, 12 let 25 (24,8%) respondentů, 13 let 26 (25,7%) respondentů, 14 let 6 (5,9% respondentů) a možnost později než ve 14 letech zvolilo 7 (6,9%) respondentů.

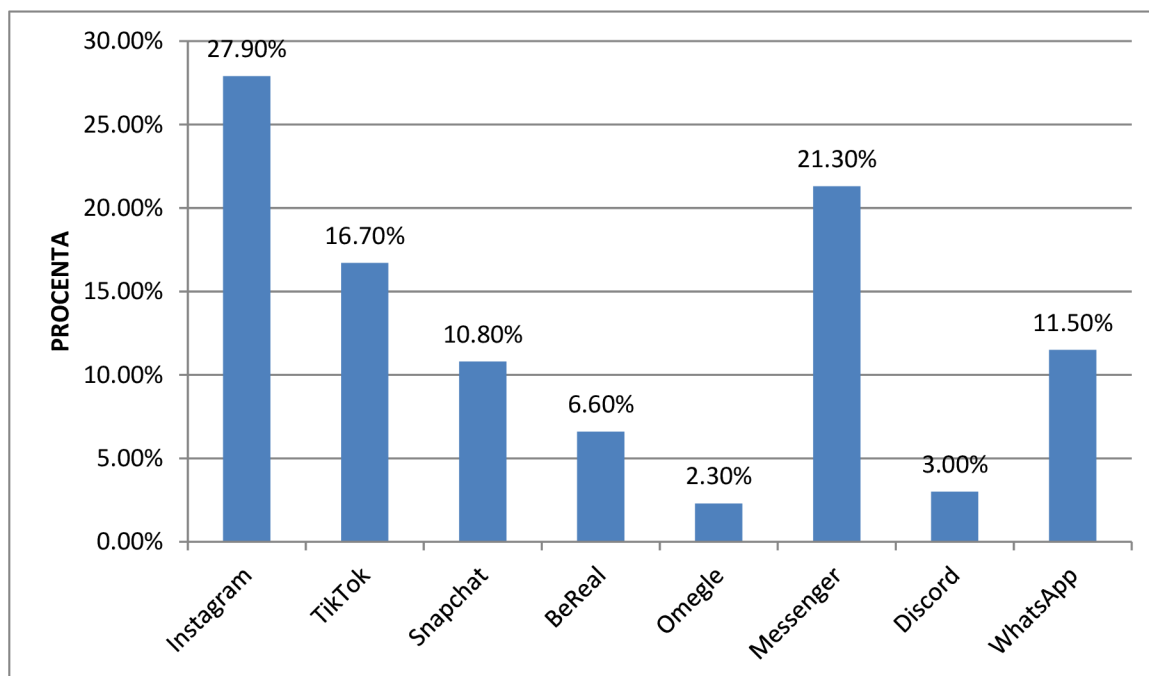
Otázka č.5: Co tě vedlo k založení účtu na sociální síti/komunikační platformě?

Graf č.7: Důvod založení uživatelského účtu na sociální síti/komunikační platformě.

V této otázce respondenti uváděli, co je vedlo k založení uživatelského účtu na sociální síti/komunikační platformě. Na otázku č.5 odpovědělo všech 101 respondentů. Nejvíce respondentů, konkrétně 42 (41,6%) uvedlo, že důvodem byl kontakt s kamarády. 31 respondentů (30,7%) uvedlo, že nechtělo být výjimkou. 15 (14,9%) jedinců si účet založilo ze zvědavosti. Možnost označující nudu zvolilo 8 (7,9%) respondentů. Touha po nových informacích vedla 2 (2%) jedinců k založení uživatelského účtu. Touhu po seznámení s novými lidmi zvolil pouze 1 (1%) respondent. Možnost jiných důvodů zvolili dva (2% respondentů) z nichž 1 uvedl hlavním důvodem kontakt s rodiči a 1 respondent uvedl, že uživatelský účet vyžadoval(a) kamarád/kamarádka.

Otázka č. 6: Z níže uvedených sociálních sítí/komunikačních platformem uveď ty, které využíváš nejčastěji.
(možnost více odpovědí)

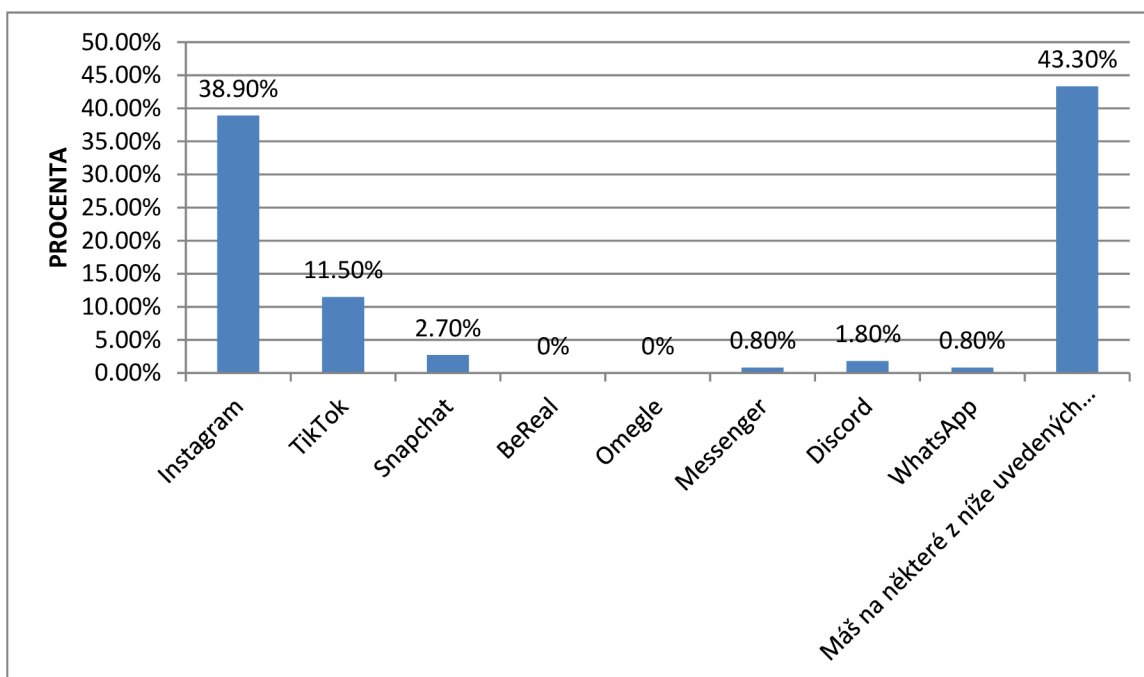
Graf č.8: Nejčastěji využívané sociální sítě/ komunikační platformy mezi vybranými adolescenty

Tabulka 1. Nejčastěji navštěvované sociální sítě/komunikační platformy mezi vybranými adolescenty

Odpovědi	Absolutní četnost
Instagram	85
Tiktok	51
Snapchat	33
BeReal	20
Omegle	7
Messenger	65
Discord	9
WhatsApp	35
Celkem	305

Otázka č.6 pojednává o nejčastěji navštěvovaných sociálních sítích a komunikačních platformách mezi vybranými adolescenty. Tato otázka nabízela možnost více odpovědí. Celkové množství odpovědí, které jsme při výzkumném šetření získali je 305. Nejčastěji uváděnou možností se stal Instagram. Tuto možnost zvolilo 85 (27,9%) z celkového množství 305 odpovědí. Druhá vybranými adolescenty nejčastěji využívaná aplikace je Messenger. Tato aplikace získala počet 65 (21,3%) odpovědí. Následuje TikTok s počtem 51 (16,7%) odpovědí, poté WhatsApp s počtem 35 (11,5%) odpovědí. Dále pak Snapchat s počtem 33 (10,8%) odpovědí, následuje BeReal s počtem 20 (6,6%) odpovědí, Discord s počtem 9 (3%) odpovědí a nejméně využívanou aplikací se stalo Omegle s počtem 7 (2,3%) odpovědí.

Otázka č.7: Máš na některé z níže uvedených sociálních sítích/komunikačních platformách vytvořen více než jeden uživatelský profil? Pokud ANO, vyber sociální síť/komunikační platformy, kterých se to týká.

Graf č.9: Množství účtů na jedné sociální síti/komunikační platformě.

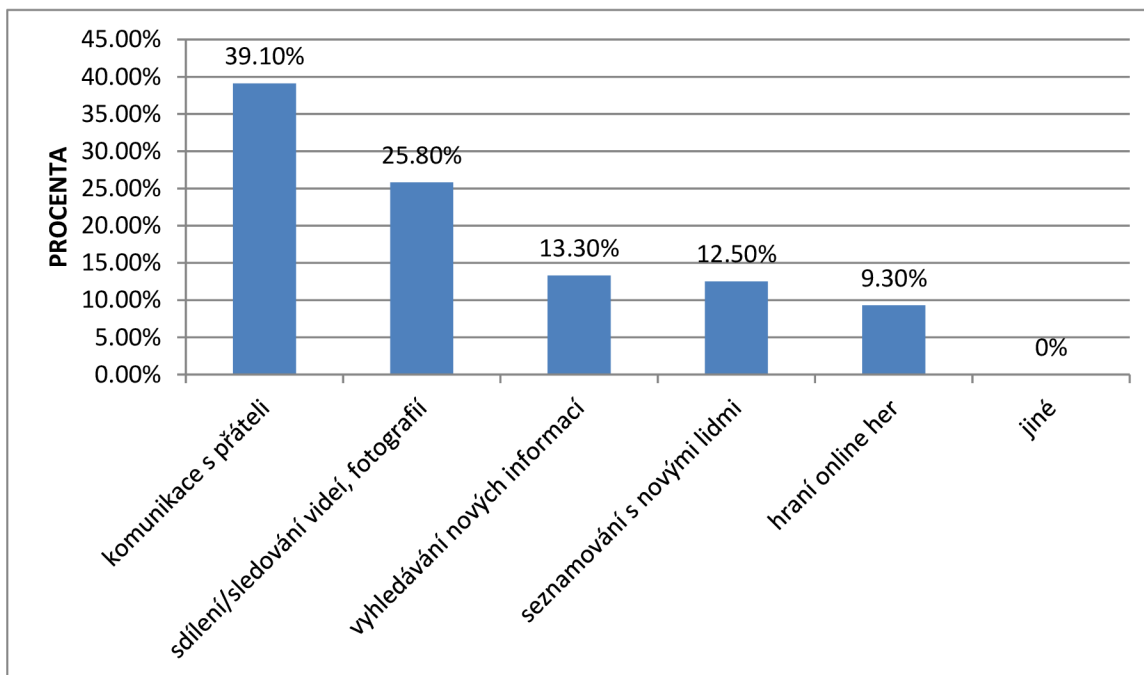
Tabulka č.2: Sociální sítě/komunikační platformy, na kterých mají vybraní adolescenti více než jeden uživatelský účet

Odpovědi	Absolutní četnost
Instagram	44
TikTok	13
Snapchat	3
BeReal	0
Omegle	0
Messenger	1
Discord	2
WhatsApp	1
Nemám na žádné sociální sítě/komunikační platformě více než jeden uživatelský profil	49
Celkem	113

V této otázce vybraní respondenti uváděli, zda mají na některých sociálních sítích založený více než jeden uživatelský účet. Otázka nabízela vybrané sociální sítě a možnost, že více než jeden účet na sociálních sítích/komunikačních platformách nemají. Stejně tak respondenti měli možnost zvolit více odpovědí. Celkem bylo získáno 113 odpovědí. Z počtu 113 odpovědí byl a nejčastěji uvedena odpověď, která tvrdí že jedinci nemají na žádné sociální sítě/komunikační platformě více než jeden uživatelský profil s počtem 49 (43,3%) odpovědí. Nejčastěji uváděnou aplikací, na které jedinci mají založen více než jeden účet je Instagram s počtem 44 (38,9%) odpovědí. Následoval TikTok s počtem 13 (11,5%) odpovědí. Dále potom Snapchat, který získal 3 (2,7%) odpovědí, Discord s počtem 2 (1,8%) odpovědí. Možnost Messenger a WhatsApp byla zvolen vždy po 1 respondentovi.

Otázka č.8: Z níže uvedených činností vyber ty, kterým se na sociálních sítích/komunikačních platformách věnuješ nejčastěji.

(možnost více odpovědí)

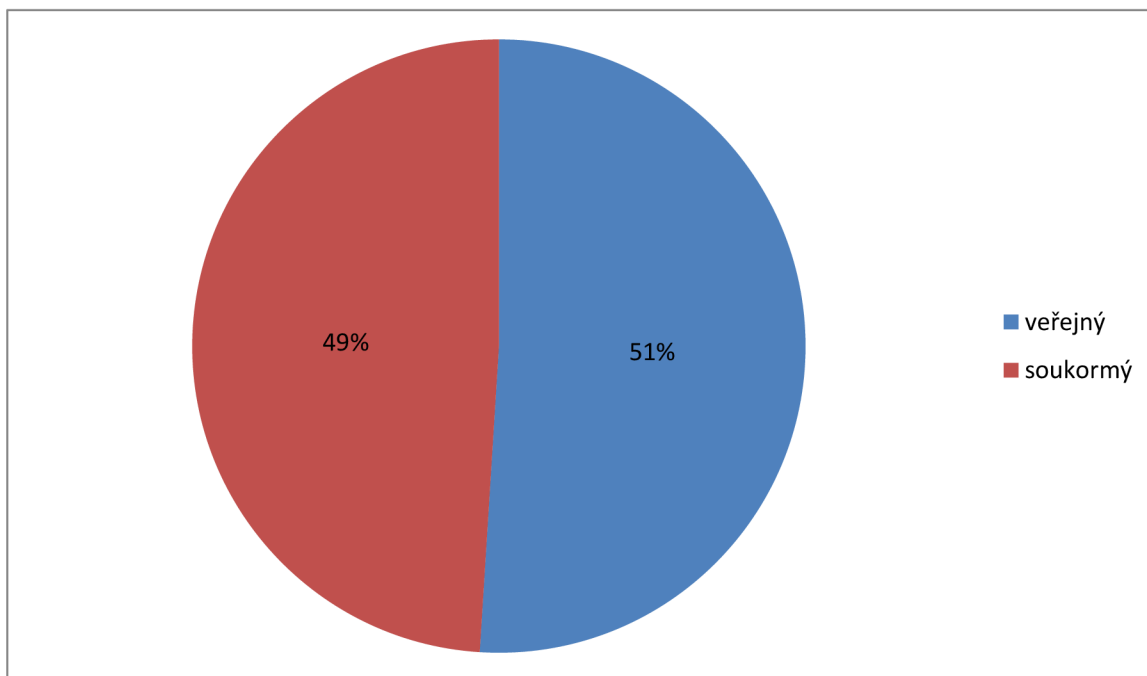
Graf č.10: činnosti, kterým se vybraní adolescenti na sociálních sítích/komunikačních platformách nejčastěji věnují

Tabulka č.3: Činnosti, kterým se vybraní adolescenti na sociálních sítích/komunikačních platformách nejčastěji věnují

Odpovědi	Absolutní četnost
Komunikace s přáteli	97
Sdílení/sledování videí, fotografií	64
Vyhledávání nových informací	33
Seznamování s novými lidmi	31
Hraní online her	23
Jiné	0
Celkem	248

Otázka č.8 pojednává o nejčastějších činnostech, kterým se vybraní adolescenti na sociálních sítích a komunikačních platformách věnují. Respondentům bylo umožněno zvolit více odpovědí. Celkem tedy bylo získáno 248 odpovědí. Z tohoto počtu byla nejčastěji uváděna možnost komunikace s přáteli s počtem 97 (39,1%) odpovědí. Následuje možnost sdílení/sledování videí s počtem 64 (25,8%) odpovědí. Další nejčastěji volenou možností je pak vyhledávání nových informací s počtem 33 (13,3%) odpovědí. Následuje seznamování s novými lidmi s počtem 31 (12,5%) odpovědí a na závěr hraní online her s počtem 23 (9,3%) odpovědí. Možnost „jiné“ zvolilo 0 respondentů.

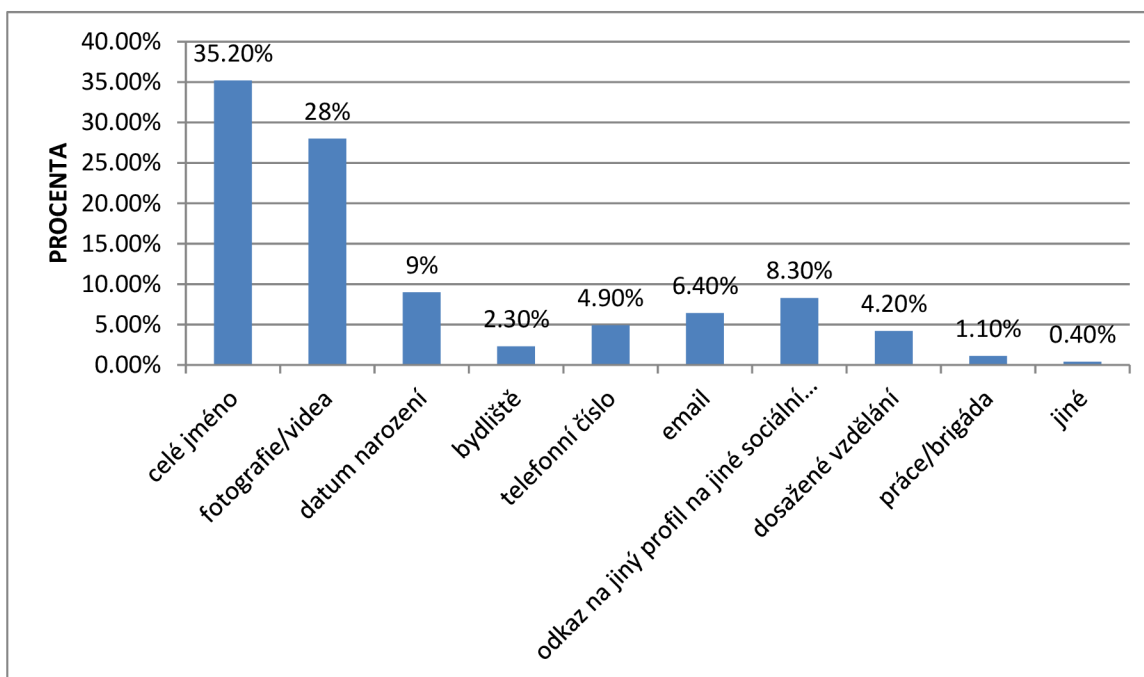
Otázka č.9: Je tvůj profil na sociálních sítích/komunikačních platformách veřejný nebo soukromý?

Graf č.11: Přístup k uživatelským účtům na sociálních sítích/komunikačních vybraných respondentů

Záměrem otázky č.9 bylo zjistit, zda vybraní respondenti mají své uživatelské účty veřejné či soukromé. Více než polovina respondentů, konkrétně 51% respondentů uvedlo, že mají svůj profil na sociální síti/komunikační platformě veřejný, tedy přístupný jakékoliv osobě.

Otázka č.10: Jaké (pravdivé) informace o své osobě zveřejňuješ na svůj profil? (možnost více odpovědí)

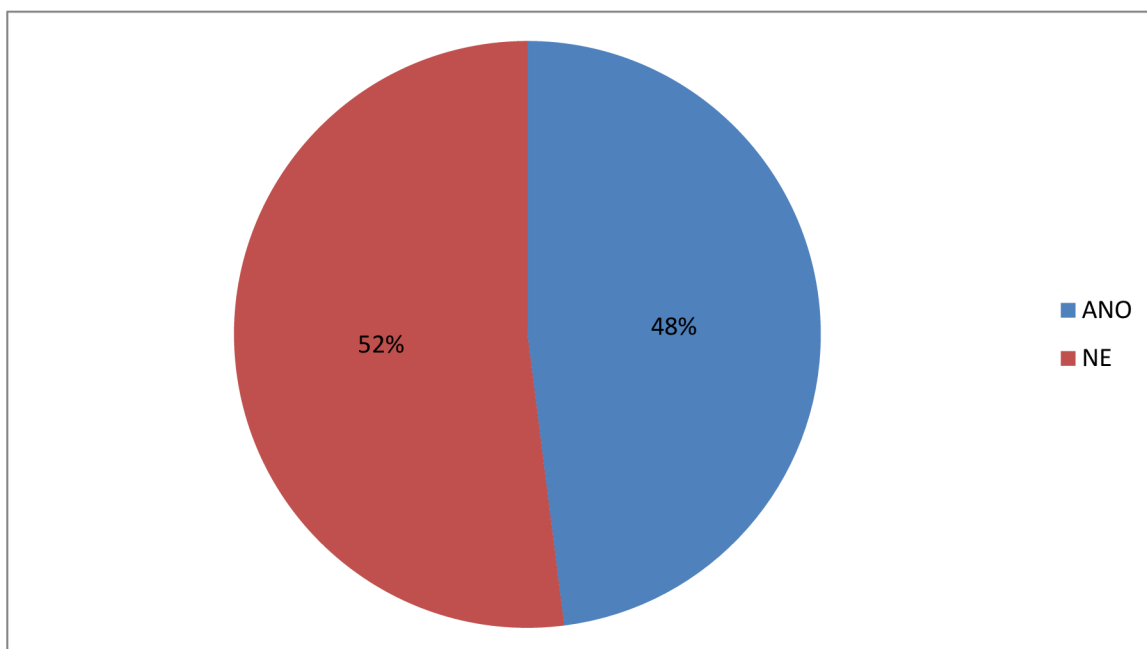
Graf č.12: pravdivé informace, které o své osobě vybraní respondenti na sociálních sítích/komunikačních platformách zveřejňují

Tabulka č.4: pravdivé informace, které o své osobě vybraní respondenti na sociálních sítích/komunikačních platformách zveřejňují

Odpovědi	Absolutní četnost
Celé jméno	93
Fotografie/video	74
Datum narození	24
Bydliště	6
Telefonní číslo	13
Email	17
Kontakt/odkaz na profil na jiné sociální síti/komunikační platformě	22
Dosažené vzdělání	11
Práce (brigáda)	3
Jiné	1
Celkem	264

Tato otázka pojednává o pravdivých informacích, které vybraní adolescenti zveřejňují na své sociální sítě/komunikační platformy. Otázka číslo 10 také nabízela možnost více odpovědí. Celkem tedy bylo získáno 264 odpovědí. Z celkového počtu 93 (35,2%) respondentů na svůj profil zveřejňují své celé jméno. 74 (28%) respondentů sdílí fotografie/video, které zobrazují pravou identitu. Dále 24 (9%) jedinců uvedlo, že zveřejňuje své skutečné datum narození. 22 (8,3%) vybraných adolescentů uvedlo, že sdílí kontakt či odkaz na profil na jiné sociální síti/komunikační platformě. Dále 17 (6,4%) respondentů sdílí svůj email, 13(4,9%) uvádí své telefonní číslo, 11 (4,2%) respondentů uvádí dosažené vzdělání, 6 (2,3%) vybraných adolescentů bydliště, 3 (1,1%) respondentů uvádí práci/brigádu a 1 (0,4%) respondent uvedl možnost jiné.

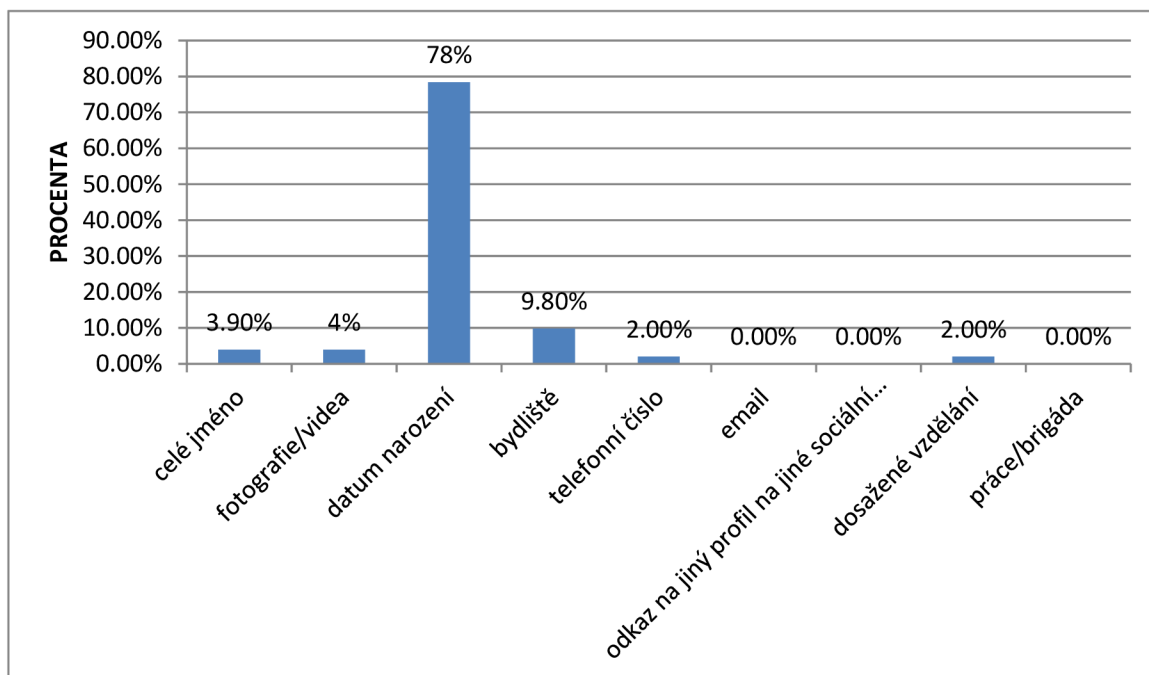
Otázka č.11: Zveřejnil(a) jsi někdy nepravdivé informace o své osobě na sociální sítě/komunikační platformy?

Graf č.13: Zveřejňování nepravdivých informací/údajů na sociální sítě/komunikační platformy

Na otázku číslo11 odpovědělo 98 respondentů, z toho 47 (48%) respondentů uvedlo, že na svůj profil na sociální síti/komunikační platformě zveřejnilo nepravdivé informace o své osobě. Další otázka se týká pouze těch, kteří potvrdili, že takové informace sdílí. Zbýlých 51 (52%) respondentů pokračovalo na otázku číslo 13.

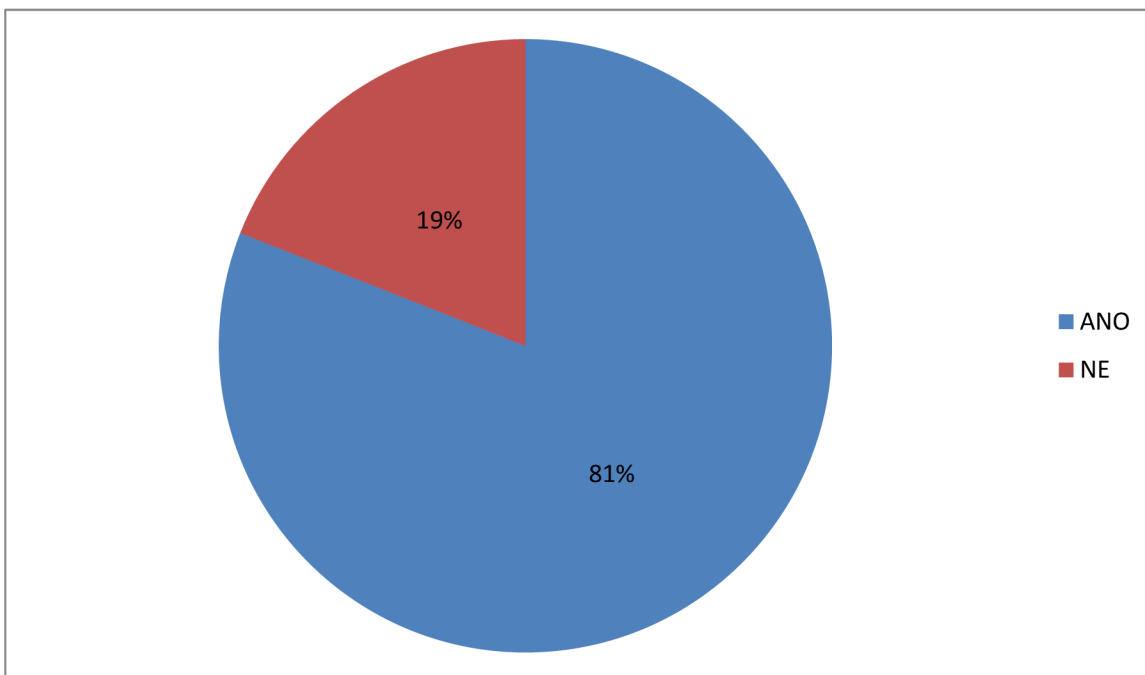
Otázka č.12: Pokud jsi v předchozí otázce zvolil(a) možnost ANO, o jaké nepravdivé informace šlo?

Graf č.14: Nepravdivé informace, které vybraní adolescenti na svůj profil zveřejňují.

Výzkumná otázka číslo 12 pojednává o nepravdivých informacích, které na své uživatelské profily adolescenci sdílí. Více než 50% respondentů, konkrétně 78% uvedlo, že nejčastěji sdílí nepravdivý údaj o datu narození. Dále je z grafu patrné že respondenti uvádí nepravdivé informace týkající se celého jména (3,9%), fotografií/video (4%), bydliště (9,80%), telefonního čísla (2%) a dosaženého vzdělání (2%).

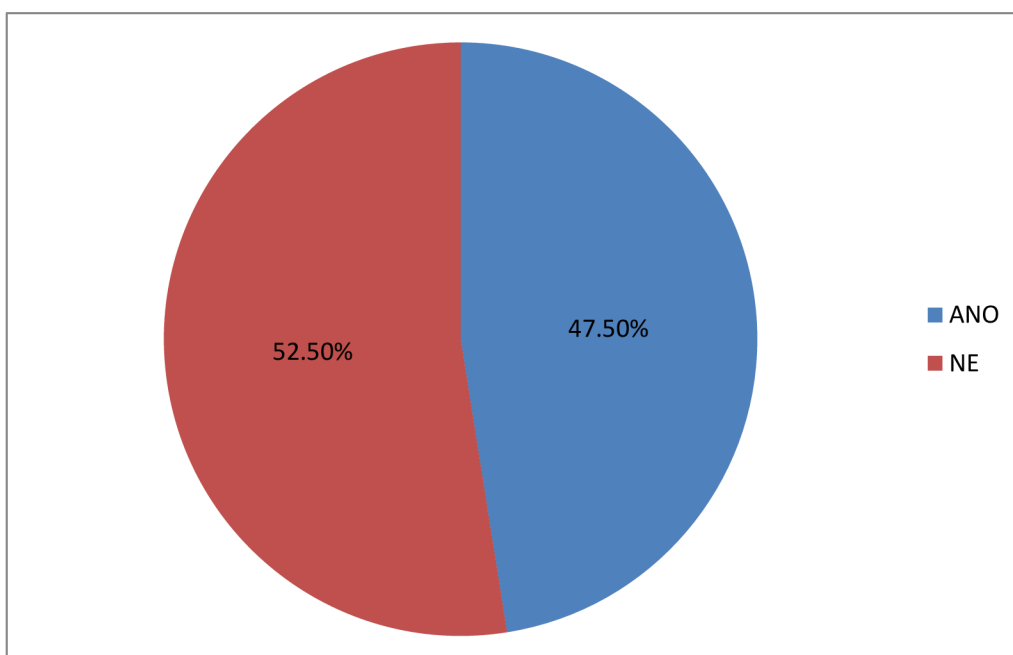
Otázka č.13: Přidal(a) jsi si někdy do přátel osobu, se kterou se neznáš v reálném světě?

Graf č.15: Přidávání do přátel/potvrzení sledování osobám, které respondenti c reálném životě neznají

Cílem výzkumné otázky číslo 13 je zjistit, zda si vybraní respondenti přidávají do přátel osoby, které v reálném životě neznají. 81% z nich uvedlo, že ANO. Dá se říct, že právě touto skutečností se mohou podstatně zvyšovat rizika.

Otázka č.14: Setkal(a) jsi se osobně v prostředí sociálních sítí/komunikačních platforem s nějakými formami obtěžování?

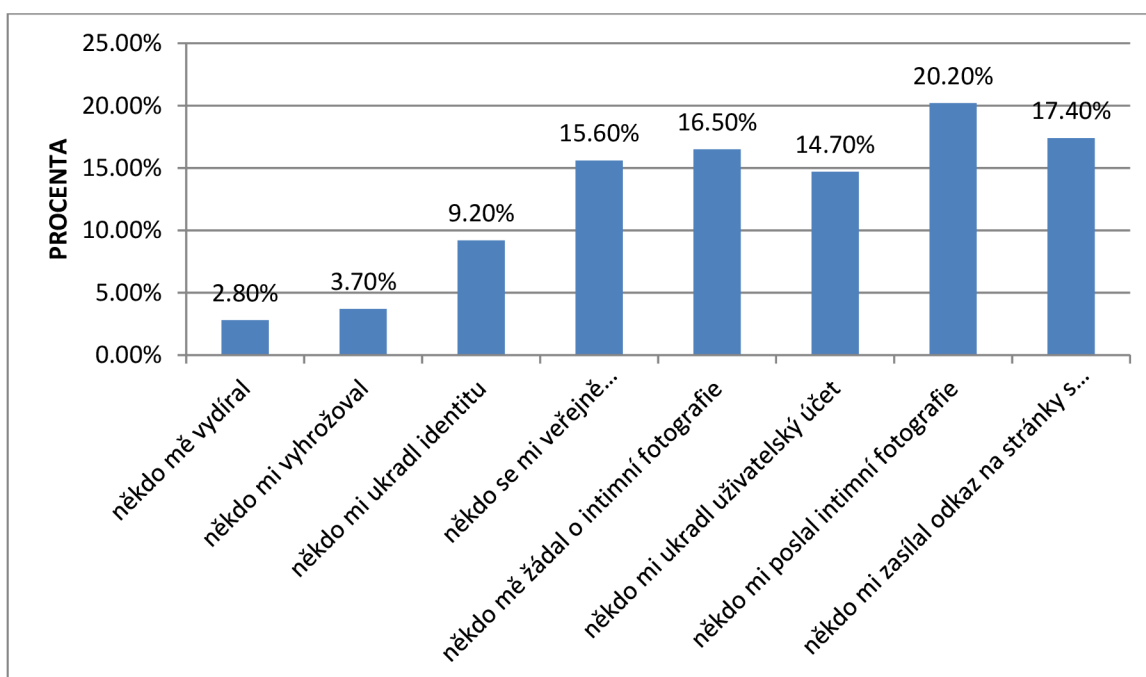

Graf č.16: Kontakt s nějakými formami obtěžování v oblasti sociálních sítí/komunikačních platforem

Otázka číslo14 zjišťuje, zda se vybraní respondenti v prostředí sociálních sítí či komunikačních platforem setkali s nějakými formami obtěžování. 53 (52,5%) z nich uvedlo, že se s takovým chováním nesetkalo. Nicméně zbylých 48 (47,5%) respondentů, což není vůbec malé číslo uvedlo, že zkušenost s obtěžováním na sociálních sítích/komunikačních platformách mají. Právě u nich v následující otázce zjišťuje, o jaké projevy rizikového chování/obtěžování šlo. Respondenti, jež se s obtěžováním na internetu nesetkali pokračují na otázku 16.

Otázka č.15: Z níže uvedeného seznamu vyber ty možnosti rizikového chování, se kterými jsi se osobně v online prostředí setkal(a).

(možnost více odpovědí)

Graf č.17: Možnosti rizikového chování, se kterými se vybraní adolescenti na sociálních sítích/komunikačních platformách setkali

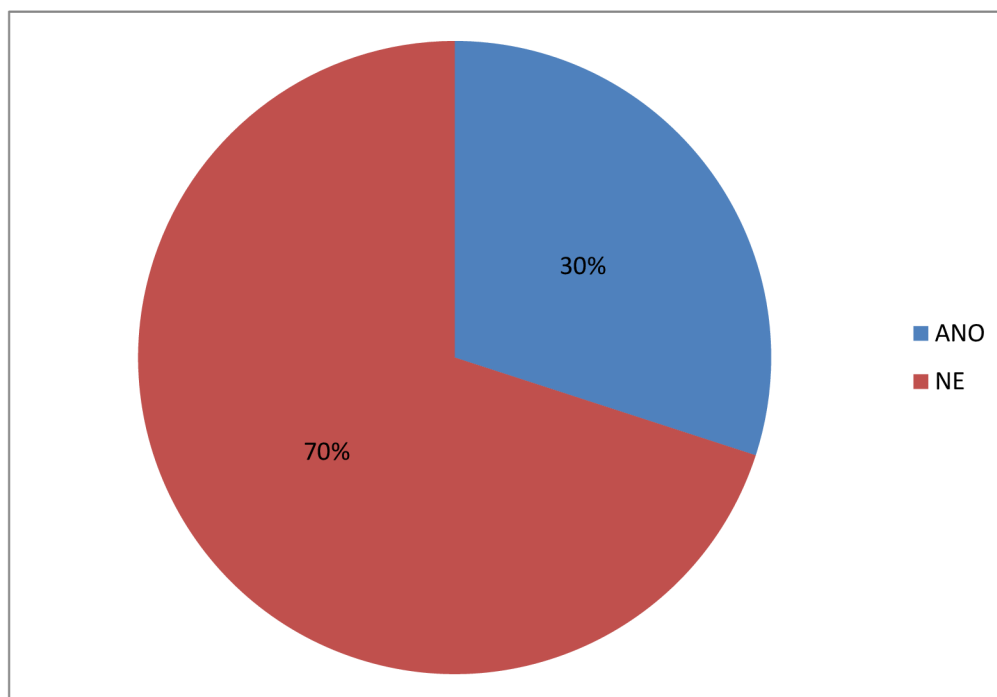
Tabulka č.5: Možnosti rizikového chování, se kterými se vybraní adolescenti na sociálních sítích/komunikačních platformách setkali

Odpovědi	Absolutní četnost
Někdo mě vydíral	3
Někdo mi vyhrožoval	4
Někdo mi ukradl identitu a vydával se za moji osobu	10
Někdo se mi veřejně posmíval/urážel 3mě	17
Někdo mě žádal o intimní fotografie	18
Někdo mi ukradl uživatelský účet	16
Někdo mi poslal intimní fotografie	22
Někdo mi zasílal odkazy na internetové stránky s nevhodným obsahem (alkohol, drogy, pornografie)	19
Celkem	109

Výzkumná otázka číslo 15 zjišťuje, se kterými vybranými projevy rizikového chování se vybraní respondenti na sociálních sítích/komunikačních platformách setkali. Na otázku odpovídali pouze ti, kteří v předchozí otázce uvedli, že se s nějakými formami obtěžování v oblasti internetu již setkali. Respondentům byla umožněna volba více odpovědí. Celkem bylo tedy získáno 109 odpovědí. Z tohoto počtu se nejčastěji vybraní uživatelé setkali s intimními fotografiemi, které jim někdo poslal. S tímto chováním má zkušenost 22 (20,2%) vybraných respondentů. Druhé místo s nejvyšším počtem odpovědí má příjem odkazů na internetové stránky s nevhodným obsahem s počtem 19 (17,4%) odpovědí. Následuje žádost o intimní fotografie s počtem 18 (16,5%) odpovědí, veřejné posmívání/urážení s počtem 17 (15,6%) odpovědí. Dále pak krádež uživatelského účtu, se kterou má zkušenost 16 (14,7%) respondentů, krádež identity s počtem 10 (9,2%) odpovědí, vyhrožování s počtem 4 (3,7%) odpovědí a na závěr nějaká forma vydírání, se kterou mají zkušenost 3 (2,8%) respondenti.

Určité formy rizikového chování, které jsme v dotazníku uvedli spolu mohou souviset či na sebe navazovat.

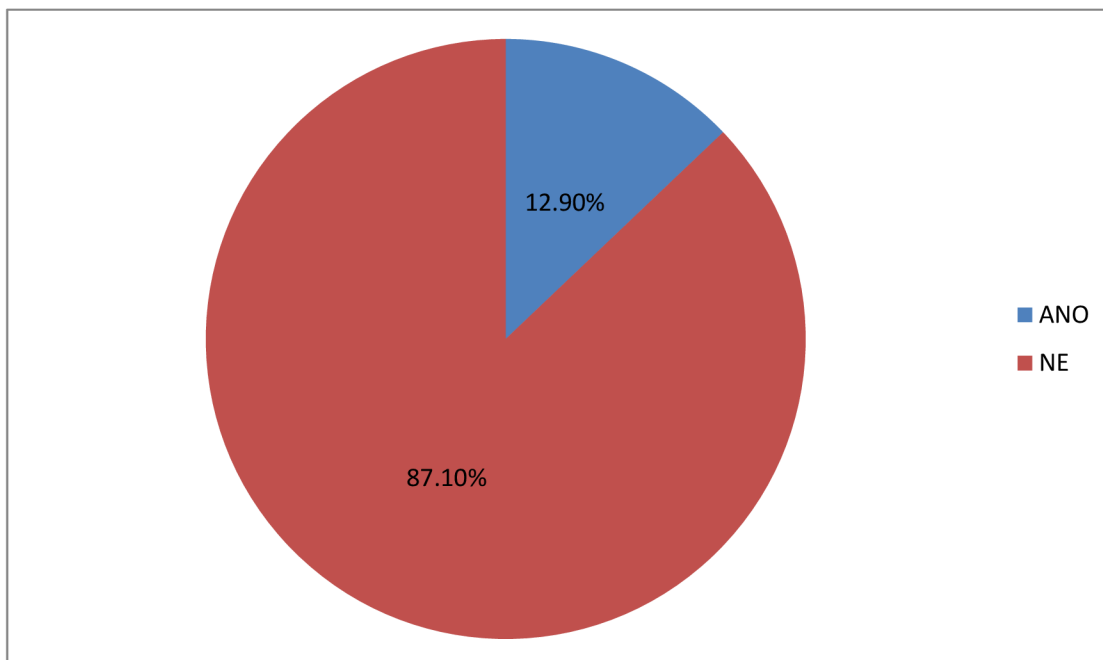
Otázka č.16: Udělal(a) jsi ve světě sociálních sítí/komunikačních platforem něco, co by jsi v reálném světě neudělal(a)?

Graf č.18: rizikové chování z pohledu agresora

Na otázku číslo 16 měli respondenti odpovědět, zda vybraní respondenti na sociálních sítích/komunikačních platformách udělali něco, co by v reálném světě neudělali. Z celkového počtu 100 odpovědí 70% respondentů uvedlo, že s takové chování nerealizovalo. Zbýlých 30% zvolili možnost, která potvrzuje, že na sociálních sítích/komunikačních platformách dělali něco, co by v reálném světě neudělalo.

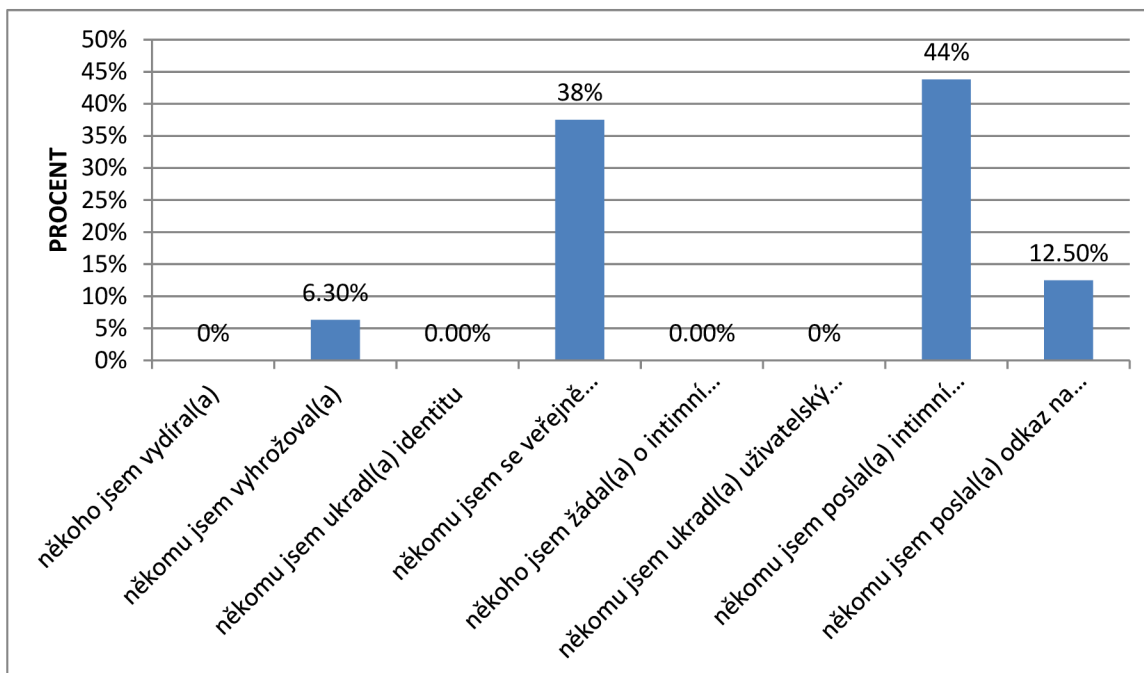
Otázka č.17: Dopustil(a) jsi se takového chování na sociálních sítích/komunikačních platformách, které by omezovalo či jakkoliv ohrožovalo jinou osobu?

Graf č.19: Rizikové chování, kterého se dopustili vybraní respondenti na jiných osobách v oblasti sociálních sítí/komunikačních platforem, které dané osoby omezovalo či ohrožovalo

Otázka č.17 pojednává o rizikovém chování, kterého se vybraní respondenti dopustili na druhých osobách a které by je jakýmkoliv způsobem ohrožovalo či omezovalo. Na otázku bylo získáno 101 odpovědí, z čehož 13 (12,9%) respondentů zvolilo možnost, která tuto skutečnost potvrzuje. Zbýlých 88 (87,1%) takovou možnost odmítlo. V následující otázce číslo 18 jsou ti respondenti, jež uvedli možnost ANO tázání, o jaké formy chování šlo. Ti respondenti, kteří uvedli možnost NE pokračují na otázku číslo 19.

Otázka č.18: V případě, že jsi na předchozí otázku odpověděl(a) ANO, o jaké chování šlo?

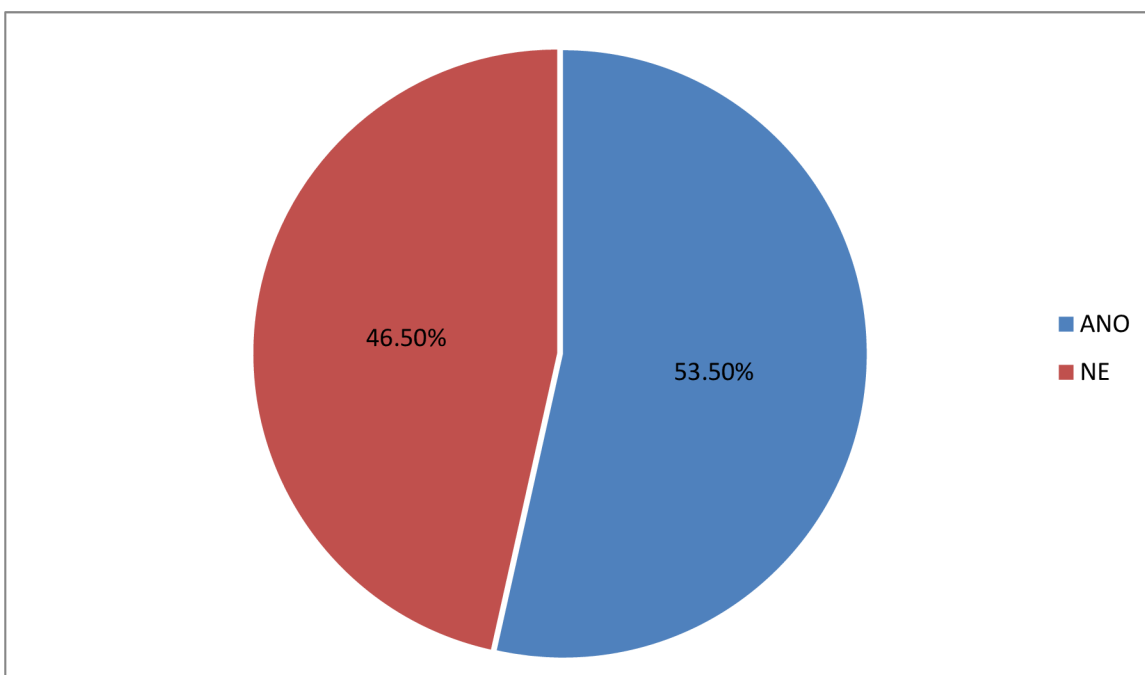
Graf č.20: Rizikové chování, kterého se dopustili vybraní respondenti na jiných osobách v oblasti sociálních sítí/komunikačních platforem

Tabulka č.6: rizikové chování, kterého se dopustili vybraní respondenti na jiných osobách v oblasti sociálních sítí/komunikačních platforem

Odpovědi	Absolutní četnost
Někoho jsem vydíral(a)	0
Někomu jsem vyhrožoval(a)	1
Někomu jsem ukradl(a) identitu	0
Někomu jsem se veřejně posmíval(a), urážel(a) ho/ji	6
Někoho jsem žádal(a) o intimní fotografie	0
Někomu jsem ukradl(a) uživatelský účet	0
Někomu jsem poslal(a) intimní fotografie	7
Někomu jsem zasílal(a) odkaz na stránky s nevhodným obsahem (alkohol, drogy, pornografie)	2
Celkem	16

Otázka číslo 18 zjišťuje, jakého chování, které by mohlo druhou osobu omezit či ohrozit se dopustili vybraní respondenti na sociálních sítích/komunikačních platformách. Na otázku odpovídalo pouze 12,9% respondentů celkového počtu 101 respondentů, kteří v přechozí otázce potvrdili, že s chováním které by ohrožovalo či omezovalo druhé osoby mají osobní zkušenost. Otázka nabízela více možných odpovědí. Celkem tedy bylo získáno 16 odpovědí. Z tohoto počtu nejvíce respondentů, konkrétně 7 (43,8%) jedinců uvedlo, že někomu zaslali intimní fotografie. Dále 6 (37,5%) respondentů uvedlo, že se někomu veřejně posmívalo, či někoho veřejně uráželo. 2 (12,5%) jedinci pak někomu poslali odkazy na internetové stránky, které mají nevhodný obsah (alkohol, drogy, pornografie). 1 (6,3%) respondent uvedl, že někomu na sociálních sítích/komunikačních platformách vyhrožoval. Na zbylé možnosti nebyla získána žádná odpověď.

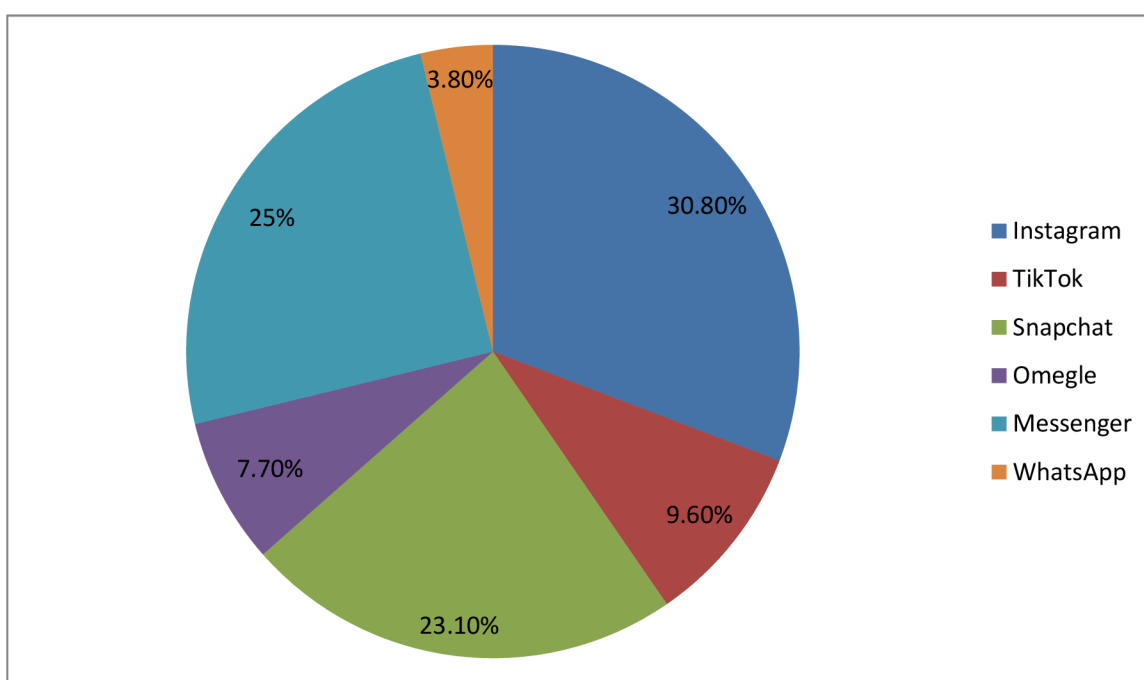
Otázka č.19: Setkal(a) jsi se někdy na sociálních sítích/komunikačních platformách s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či nevhodnými erotickými návrhy?

Graf č.21: Kontakt vybraných respondentů na sociálních sítích/komunikačních platformách s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či nevhodnými erotickými návrhy

Tato otázka měla zjistit, zda se vybraní adolescenti setkali na sociálních sítích/komunikačních platformách setkali s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či nevhodnými erotickými návrhy. Na otázku bylo získáno 101 odpovědí. Z celkového počtu 54 (53,5%) respondentů uvedlo, že takovou zkušenost na sociálních sítích/komunikačních platformách mají. Pro tyto respondenty navazuje otázka číslo 20, kde respondenti uvádí, na kterých sociálních sítích/komunikačních platformách se jedinci s takovým chováním setkali. Zbýlých 47 (46,5%) jedinců se přesouvají na otázku číslo 21.

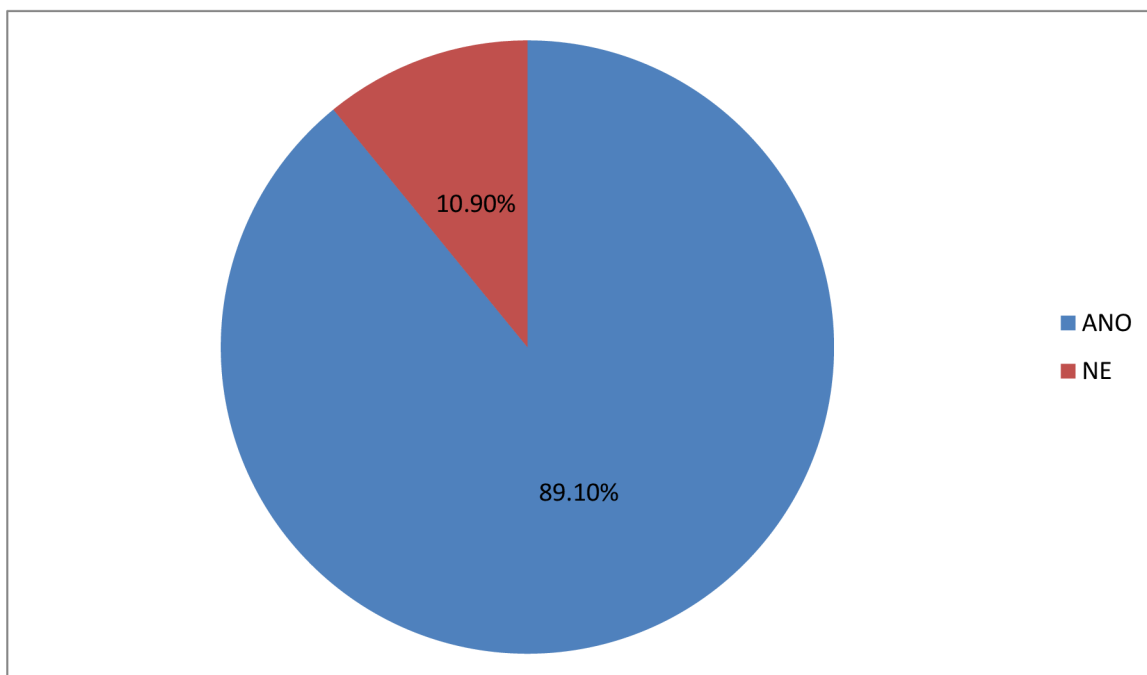
Otázka č.20: Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl(a) ANO, na kterých sociálních sítích/komunikačních platformách to bylo?

Graf č.22: Vybrané sociální sítě/komunikační platformy, na kterých se vybraní respondenti setkali s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či nevhodnými

Výzkumná otázka číslo 20 pojednává o sociálních sítích/komunikačních platformách, na kterých se vybraní adolescenti setkali s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či nevhodnými erotickými návrhy. Otázka byla určena pro ty respondenty, kteří v předchozí otázce potvrdili, že se s takovým chováním na internetu setkali. Celkem bylo získáno 52 odpovědí. Největší zastoupení popsaného chování je na sociální síti Instagram s počtem 16 (30,8%) odpovědí. Následuje Messenger s počtem 13 (25%) odpovědí, poté Snapchat s počtem 12 (23,1%) odpovědí. Možnost TikTok zvolilo 5 (9,6%) respondentů. 4 (7,7%) respondenti uvedli, že s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či erotickými návrhy se setkali na komunikační platformě Omegle. Možnost WhatsApp zvolili 2 (3,8%) respondenti. Možnost Discord a BeReal nezvolili žádní respondenti.

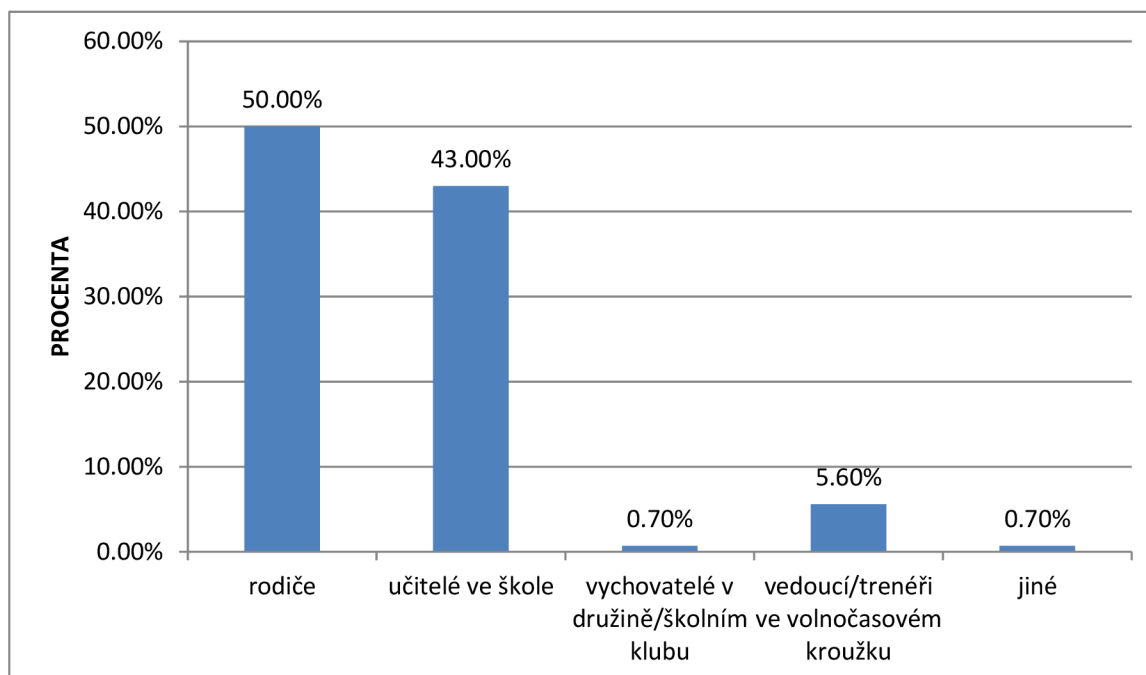
Otázka č.21: Byl(a) jsi někdy dospělou osobou obeznámena o možných rizicích spojených s užíváním sociálních sítí/komunikačních platforem?

Graf č.23: Obeznamenost vybraných respondentů dospělou osobou o možných rizicích, které souvisí se sociálními sítěmi/komunikačními platformami

Otázka číslo 21 zjišťovala, zda byli vybraní respondenti obeznámeni dospělou osobou o možných rizicích, které úzce souvisí s užíváním sociálních sítí a komunikačních platforem. Na otázku bylo získáno 101 odpovědí, přičemž 90 (89,1%) respondentů uvedlo, že o možných rizicích byli dospělou osobou obeznámeni. Zbýlých 10,9% tuto možnost zamítlo. Pro ty jedince, kteří zvolili možnost ANO následuje otázka číslo 22, která zjišťuje kým byli vybraní respondenti o možných rizicích spojených se sociálními sítěmi a komunikačními platformami obeznámeni. Ti jedinci, kteří zvolili možnost NE pokračují na otázku číslo 23.

Otázka č. 22: Pokud jsi odpověděl(a) na předchozí otázku ANO, kdo tě o případných rizicích informoval?

Graf č.24: Dospělé osoby, které vybrané adolescenty obeznámili s riziky, se kterými se mohou na sociálních sítích/komunikačních platformách setkat

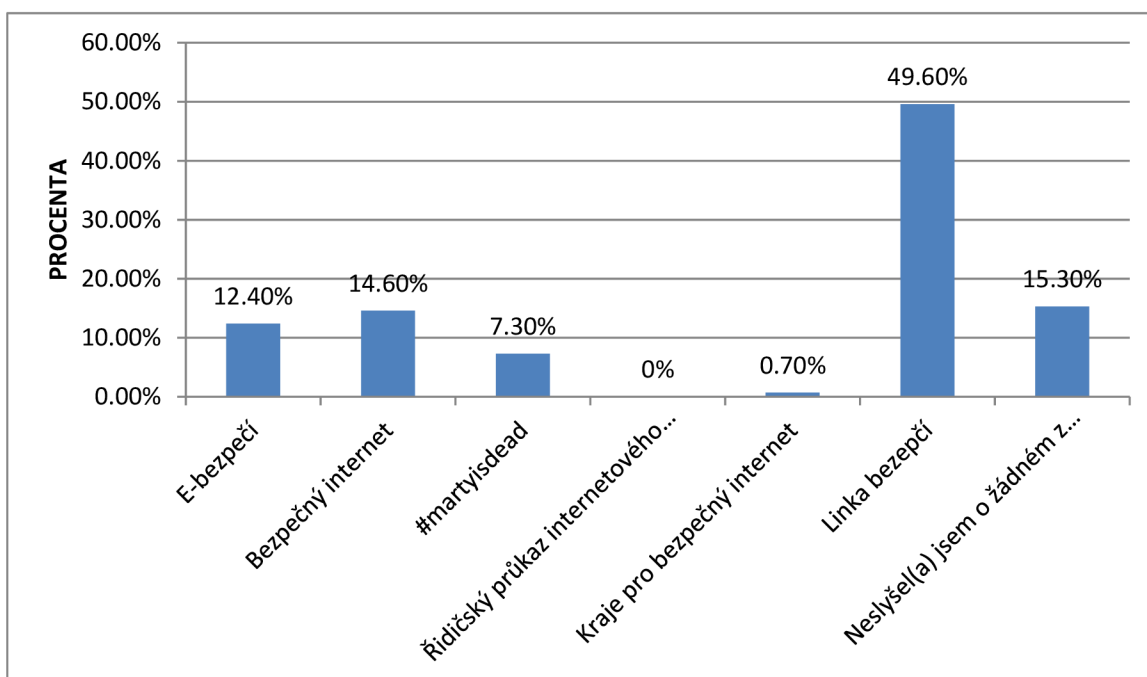
Tabulka č. 7: dospělé osoby, které vybrané adolescenty obeznámili s riziky, se kterými se mohou na sociálních sítích/komunikačních platformách setkat

Odpovědi	Absolutní četnost
Rodiče	72
Učitelé ve škole	62
Vychovatelé v družině/školním klubu	1
Vedoucí ve volnočasových kroužcích	8
Jiné	1
Celkem	144

Otázka číslo 22 navazovala na otázku předchozí a týkala se těch, kteří uvedli, že byli dospělou osobou obeznámeni o rizicích spojených s užíváním sociálních sítí/komunikačních platforem. Cílem této otázky bylo tedy zjistit, kdo je o takových rizicích obeznámil. Otázka umožňovala volbu více odpovědí. Celkem bylo získáno 144 odpovědí. Z tohoto počtu 72 (50%) respondentů uvedlo, že o rizicích je obeznámili rodiče. Druhé místo získali učitelé s počtem 62 (43%) respondentů. Následují vedoucí či trenéři ve volnočasových kroužcích s počtem 8 (5,6%) odpovědí. Možnost zahrnující vychovatele ve školní družině/školním klubu zvolil 1 (0,7%) respondent a možnost jiné zvolil také 1 (0,7%) respondent, přičemž uvedl, že se o takovém chování dozvěděl na přednášce.

Otázka č.23: V dnešní době existuje velké množství preventivních programů, jež se zabývají rizikovým chováním na internetu. O kterém z následujících programů jsi slyšela?

(možnost více odpovědí)

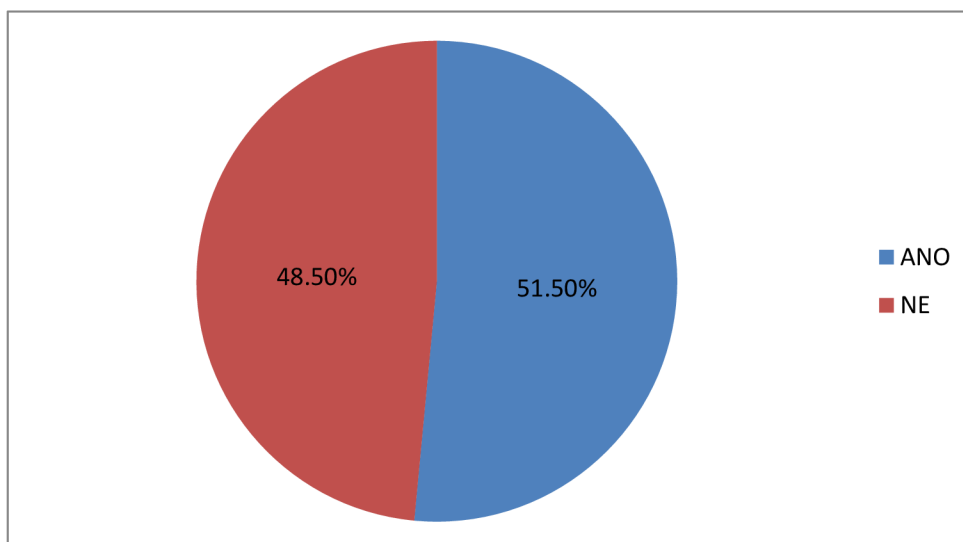
Graf č.25: Programy primární prevence zabývající se rizikovým chováním na internetu, o kterých vybraní adolescenti slyšeli.

Tabulka č.8: programy primární prevence zabývající se rizikovým chováním na internetu, o kterých vybraní adolescenti slyšeli.

Odpovědi	Absolutní četnost
E-bezpečí	17
Bezpečný internet	20
#martyisdead	10
Řidičský průkaz internetového surfera	0
Kraje pro bezpečný internet	1
Linka bezpečí	68
Neslyšel(a) jsem o žádném z uvedených programů	21
celkem	137

Otázka číslo 23 zjišťuje, o jakých programech věnující se primární prevenci rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách vybraní respondenti slyšeli. U této otázky mohli vybraní adolescenti zvolit více možných odpovědí. Celkem tedy bylo získáno 137 odpovědí. Z grafu je patrné, nejvíce respondentů slyšelo o Lince bezpečí. Konkrétně 68 (49,4%) respondentů. 21 (15,3%) respondentů uvedlo, že o žádném z uvedených programů neslyšelo. Dále 20 (14,6%) respondentů slyšelo o projektu Bezpečný internet, 17 (12,4%) respondentů o E-bezpečí. 10 (7,3%) respondentů uvedlo, že slyšeli o seriálovém projektu #martyisdead. Možnost Kraje pro bezpečný internet uvedl 1 (0,7%) respondent. O projektu Řidičský průkaz internetového surfaře neslyšel ani jeden respondent.

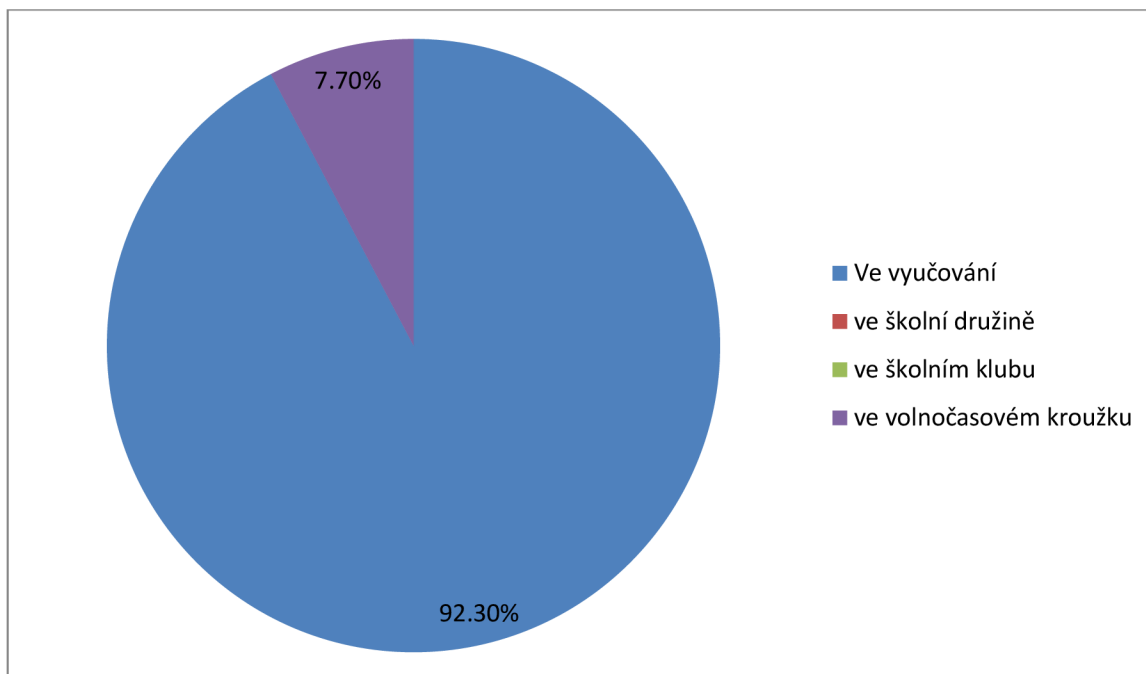
Otázka č.24: Byl(a) jsi někdy součástí aktivity, která se věnovala právě prevenci rizikového chování na internetu?

Graf č.26: Účast na aktivitě týkající se primární prevence rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách

Otázka číslo 24 pojednává o účasti na aktivitě, která se týká primární prevence rizikového chování na sociálních sítích či komunikačních platformách. Na otázku odpovědělo 101 respondentů, přičemž 52 (51,5%) respondentů uvedlo, že součástí takové aktivity bylo. Pro tyto jedince následuje otázka číslo 25, která zjišťuje, kde taková aktivita probíhala. Pro zbylých 49 (48,5%) respondentů dotazníkové šetření končí.

Otázka č.25: Pokud jsi v předchozí otázce zvolil(a) možnost ANO, kde tato aktivita probíhala?

Graf č.27: Místo, kde se vybraní adolescenti setkali s aktivitou, která se týkala primární prevence rizikového chování v online prostředí

Poslední otázka výzkumného šetření se týkala místa, kde se vybraní respondenti setkali s aktivitou, jež se týkala primární prevence rizikového chování na sociálních sítích/komunikačních platformách. Otázka byla určena pro ty jedince, kteří v přechozí otázce uvedli, že také aktivity byli součástí. Celkem tedy bylo zaznamenáno 52 odpovědí, přičemž více než 90% respondentů (48) uvedlo, že takové aktivity byli součástí ve vyučování.

Zbylí 4 (7,7%) respondenti uvedli možnost volnočasového kroužku. Možnost školní družiny či školního klubu nevyužil žádný respondent.

8 Zhodnocení výsledků výzkumného šetření a diskuze

V následující kapitole jsou zhodnoceny výsledky, které jsou uvedeny v předchozí kapitole. Získaná data jsou vyhodnocena v souvislosti s teoretickými východisky, které jsme uvedli v teoretické části bakalářské práce. V rámci následující kapitoly diskutujeme o možných příčinách uvedených dat, a jaké souvislosti či vztahy mezi nimi mohou být. Výsledky dále srovnáme s výzkumy, které jsme uvedli v empirické části práce, konkrétně v kapitole číslo 5.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 106 respondentů z vybraných škol a volnočasových kroužků, které jsme specifikovali v kapitole, která se věnuje vybranému vzorku respondentů. Z celkového počtu 106 respondentů 101 z nich, tedy 95,3% mají založený účet na jakékoliv sociální síti/komunikační platformě. Více než 50% z dotazovaných respondentů si svůj první uživatelský účet založilo dříve, než většina aplikací povoluje. 41% dotazovaných respondentů uvedlo, že účet na sociální síti či komunikační platformě si založilo kvůli kontaktu s kamarády.

Co se týče aplikací, které vybraní adolescenti využívají nejčastěji, mezi výzkumným vzorkem převládá Instagram, následuje Messenger a třetí příčku obsadila aplikace TikTok. Na instagrmau má více než jeden účet založeno 44 respondentů z celkového počtu 101. Na otázku, kterým činnostem se vybraní jedinci na sociálních sítích/komunikačních platformách věnují nejčastěji 97 jedinců uvedlo komunikaci s přáteli. 31 respondentů pak uvádí možnost seznámit se s novými lidmi, což může být faktorem, který ovlivní kontakt s rizikovým chováním. Odpovědi na otázku, zda jsou profily vybraných respondentů veřejné či soukromé jsou více méně rovnoměrné. Veřejnost uživatelských účtů může vybízet osoby k jakémukoliv chování, které může omezit či ohrozit dané jedince.

Další informací, která nás v rámci výzkumného šetření zajímala, je pravdivost či nepravdivost informací, které vybraní adolescenti na své profily zveřejňují. Dvořáková (2018) ve své práci, kterou jsme zmínili již v kapitole číslo 5 zmiňuje, že 70% respondentů uvedlo, že na internet zveřejnili nepravdivé informace o své osobě, z čehož 55,65% uvádí, že se jednalo o věk. V rámci námi prováděného výzkumného šetření jsme zjistili, že nejčastěji uváděnou nepravdivou informací je taktéž věk. Tento údaj může souviset s faktem, že více než 50% respondentů porušilo věkovou hranici, která dovoluje vstup na sociální sítě/komunikační platformy. Můžeme se tedy domnívat, že právě tohle je důvod, proč takové množství neuvádí pravé údaje o svém věku.

Další výzkumnou otázkou, na kterou jsme hledali prostřednictvím dotazníkového šetření odpověď, počet jedinců, kteří si do přátel na sociální síti/komunikační platformě přidali osoby, se kterými se v reálném životě neznají. Více než 80% jedinců na dotaz odpovědělo kladně. Navázat můžeme dotazem, který ve své práci uvedla Volhejnová (2022). Ta v rámci výzkumu zjišťovala, zda se vybraní respondenti osobně setkali s osobou, kterou znají pouze přes internet. V součtu téměř 50% respondentů potvrdilo, že se také schůzky již zúčastnilo. Nicméně více než polovina z nich následně uvedla, že si dopředu ověřila identitu dané osoby.

Podstatným faktem, který jsme díky výzkumnému šetření zjistili, je počet jedinců, kteří se na sociálních sítích či komunikačních platformách setkali s nějakými formami obtěžování. Téměř polovina z dotazovaných jedinců uvedla, že ano. Nejčastěji se setkávali s příjmem intimních fotografií, příjmem odkazů s nevhodným obsahem (alkohol, drogy, pornografie) či s žádostmi o intimní fotografie. Z výzkumu je patrné, že se vybraní respondenti nejčastěji setkali s rizikovým chováním, které má sexuální podtext. Navážeme tedy na výzkum, který byl prováděn Centrem prevence rizikové virtuální komunikace ve spolupráci se společností O2 Czech Republic, který se věnoval právě problematice sextingu a rizikového seznamování českých dětí v kyberprostoru. Dle výzkumu sexting v roli příjemce zažilo více než 40% respondentů. Stejně tak se ale výzkum zaměřil na sexting v roli odesílatele, kde je patrné, že sexting ve formě textu provozuje 24,76% , sexting s využitím fotografie 15,37% a sexting s využitím videa potom 5,89% vybraných dětí. Šokující informací zmíněného výzkumu je fakt, že více než 7% respondentů, bylo k zaslání materiálu se sexuální tematikou donuceno.

V rámci našeho výzkumu 12,9% jedinců potvrdilo, že se na sociálních sítích/komunikačních platformách dopustilo takového chování, které omezovalo či ohrožovalo druhou osobu. Největší zastoupení mělo zasílání intimních fotografií druhé osobě. Je nutno ale podotknout, že ne vždy musí mít konverzace se sexuálním podtextem rizikový charakter. Může se jednat o pomyslné koření partnerského vztahu. Je ale nutno mít vždy na paměti, jak snadné je takové materiály zneužít.

53,5% námi dotazovaných respondentů uvedlo, že mají zkušenost s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či nevhodnými erotickými návrhy. Z výzkumu je patrné, že se tyto respondenti s podobným chováním setkali převážně na Instagramu, Messengeru a Snapchatu.

V rámci výzkumného šetření jsme se zaměřili i na prevenci rizikového chování v souvislosti se sociálními sítěmi a komunikačními platformami. 89,2% respondentů uvedlo, že v minulosti bylo dospělou osobou obeznámeno o možných rizicích spojených i internetovým prostředím.

Nejčastěji je informovali rodiče a učitelé ve škole. S ohledem na práci vychovatele jsme se v rámci prevence zaměřili i na vychovatele ve školní družině či školním klubu a na volnočasové kroužky. Pouze 1 respondent uvedl, že o rizicích spojených s internetem byl obeznámen vychovateli ve školní družině/školním klubu. Dalších 8 respondentů uvedlo, že bylo obeznámeno vedoucím ve volnočasovém kroužku. Nejčastěji uváděným programem primární prevence rizikového chování na internetu, o kterém vybraní adolescenti slyšeli, je Linka bezpečí. Nicméně 15,3% respondentů uvedlo, že doposud neslyšelo o žádném z vybraných programů primární prevence.

Závěr

Bakalářská práce je věnována problematice rizikového chování a s tím souvisejících rizik, se kterými je možné se setkat na sociálních sítích a komunikačních platformách. Hlavním cílem práce je popsat vybraná rizika sociálních sítí a komunikačních platform pro adolescenty a zjistit s jakými riziky se vybraná skupina adolescentů na sociálních sítích či komunikačních platformách setkala.

Hlavní cíl práce je plněn na základně dílčích cílů teoretické i empirické části. Dílčími cíli teoretické části práce je popsat problematiku rizikového chování v souvislosti se sociálními sítěmi a komunikačními platformami, charakterizovat vývojové období adolescence v souvislosti s rizikovým chováním na sociálních sítích a komunikačních platformách, popsat problematiku vybraných rizik spojených se sociálními sítěmi a komunikačními platformami a popsat možnosti primární prevence rizik sociálních sítí a komunikačních platform pro adolescenty.

Úvodní kapitolou bakalářské práce je zaměřená na rizikové chování v obecné rovině, kde jsme si pojem rizikové chování stručně charakterizovali a uvedli jeho formy, z nichž jsme zvýraznily ty, které úzce souvisí s prostředím internetu, zejména se sociálními sítěmi a komunikačními platformami. Navázali jsme kapitolou, která charakterizuje cílovou skupinu adolescentů. Toto období jsme pospali zejména v souvislosti s rizikovým chováním. Pospány jsou i vývojové úkoly, které mohou ovlivnit vývoj jedince a mohou zapříčinit kontakt s rizikovým chováním jak ze strany obětí, tak ze strany agresora. Třetí kapitola teoretické části práce pojednává o rizicích, které úzce souvisí se sociálními sítěmi a komunikačními platformami. Popsané jsou vybrané sociální sítě a komunikační platformy a následně rizika, se kterými se lze na takových aplikacích setkat. Teoretická část práce je zakončena primární prevencí rizikového chování v kyberprostoru. Tato kapitola zahrnuje popis primární prevence rizikového chování v online prostoru, volnočasové aktivity jako součást nespécifické primární prevence, primární prevenci rizikového chování z pohledu vychovatele a na závěr kapitoly jsou představeny programy primární prevence, které se zabývají problematikou rizik spojených se sociálními sítěmi a komunikačními platformami.

Na teoretickou část práce plynule navážeme částí empirickou, jejíž dílčím cílem je zjistit na jakých sociálních sítích a komunikačních platformách se vybraní adolescenti nejčastěji pohybují, zjistit vybrané projevy rizikového chování, se kterými se vybraní adolescenti na sociálních sítích a komunikačních platformách setkali či zjistit informovanost u vybraných adolescentů o prevenci rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách.

V rámci empirické části proběhlo i výzkumné šetření, které bylo prováděno pomocí kvantitativní metody. Pro účely výzkumu jsme s ohledem na předpokládaný počet respondentů zvolili techniku dotazníkového šetření v podobě elektronické. Tímto šetřením byly naplněny stanovené cíle empirické části bakalářské práce. Pro účely výzkumného šetření byly osloveny školy Základní škola Sv. Voršily v Olomouci, Waldorfská základní škola a mateřská škola Olomouc s.r.o., Waldorfská střední škola Olomouc s.r.o., Církevní gymnázium Německého řádu Olomouc. Dále byly osloveny organizace, které nabízí volnočasové kroužky pro děti a mládež. Do výzkumného šetření se tak zapojil Sbor dobrovolných hasičů Rataje, Sbor dobrovolných hasičů Těšetice, Sbor dobrovolných hasičů Hlubočky, Sbor dobrovolných hasičů Tršice, TJ Sokol Těšetice

Z výsledků získaných pomocí vlastního výzkumného šetření je patrné, valná většina vybraných respondentů má založený minimálně jeden účet na sociální síti/komunikační platformě. Velká část oslovených adolescentů obešla věkovou hranici, která je pro mnohé aplikace nastavená, a tak se do prostředí, které může přinášet různá rizika, dostala předčasně. Výzkum také potvrdil, že se mnozí vybraní respondenti na sociálních sítích či komunikačních platformách setkali s různými formami rizikového chování či obtěžování. Nejčastěji se jednalo o rizikové chování se sexuálním podtextem. Jednalo se například příjem intimních fotografií, žádost o zaslání intimních fotografií, příjem odkazů s nevhodným obsahem, jež může zahrnovat pornografii, ale i vyhrožování, vysmívání či veřejné urážení.

Vybraní adolescenti se sami dopouštějí rizikového chování, které nejčastěji zahrnuje zasílání intimních fotografií či veřejné posmívání. Obeznamenost s rizikovým chováním v oblasti internetu potvrdilo více než 80% tázaných. Nejčastěji tak informace získali od rodičů, či učitelů ve škole.

V rámci výzkumu byla získána aktuální data, která se týkají rizik spojených se sociálními sítěmi a komunikačními platformami v období adolescence. nutno je však podotknout, že získané výsledky nelze generalizovat. Nicméně zjištěné výsledky lze použít pro další výzkum například pro srovnání výsledků výzkumného šetření

Přínosem bakalářské práce je (nejen) pro studenta vychovatelství popsaná problematika rizikového chování v souvislosti se sociálními sítěmi a komunikačními platformami, možná rizika a především možnosti primární prevence, které vychovatel může zařadit do svého programu a pozitivně tak působit na výchovu jedince v této oblasti.

Seznam použité literatury a zdrojů

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.

BeReal.com [online]. BeReal: [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://bereal.com/en/terms/>

Bezpecnyinternet.cz [online]. Bezpečný internet: [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.bezpecnyinternet.cz/cs/o-nas/>

BĚLÍK, Václav; SVOBODA HOFERKOVÁ, Stanislava. *Prevence rizikového chování žáků z pohledu pedagogů*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-726-8.

BLINKA, Lukáš a kol. *Online závislosti*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. ISBN 978-80-247-5311-9.

BOTLÍK, Tomáš. *Rizikové chování na sociálních sítích a jeho prevence u žáků základních a středních škol*. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta.

DEVGAN, Shivam . Most Popular Social Networks 2023 In: *Statusbrew.com*. [online]. Statusbrew: ©2023 [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://statusbrew.com/insights/social-media-statistics/#most-popular-social-networks>.

Discord.com [online]. Discord: [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://discord.com/company>

DOLEJŠ, Martin; Miroslav OREL. *Rizikové chování adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5252-4.

DVOŘÁKOVÁ, Lucie. *Rizika sociálních sítí u žáků 2. stupně základních škol*. Olomouc, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta. Katedra andragogiky a personálního řízení.

E-bezpeci.cz [online]. E-Bezpečí: [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/>

Emma McGovan, 2022. Aplikace BeReal má skvělou myšlenku. Jak je na tom ale s ochranou soukromí? In: *Avast.com*. [online]. Avast: 6.10. 2022. 1988 - 2023 Copyright © [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://blog.avast.com/cs/aplikace-bereal-ma-skvelou-myslenku.-jak-je-na-tom-ale-s-ochranou-soukromi>

- ERIKSON, E. H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-291-x.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výskumu*. 4. dopl. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8.
- HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav; PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. 2. dopl. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HELUS, Zdeněk. *Psychologie*. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 80-7168-245-4.
- HOCHMAN, Asaf. Most Popular Communication Apps in Czech Republic. In: *similarweb.com*. [online]. Similarweb: 16.6.2023. [10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.iso690.zcu.cz/schema-a-priklady/elektronick-zdroje.html>.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. dopl. vyd. Praha: Grada. Pedagogika, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
- Instagram.com* [online]. Instagram from Meta ©2023 [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://help.instagram.com/478745558852511>.
- KALINA, Kamil. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-4331-8.
- KANTOROVÁ, Jana; Grecmanová, Helena. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-030-1.
- KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a kyberstalking: nebezpečné pronásledování*. Olomouc: NET UNIVERSITY s. r. o., 2010. ISBN 978-80-254-7737-3.
- KOPECKÝ, Kamil; SZOTKOWSKI, René; KREJČÍ, Veronika. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4861-9.
- KOPECKÝ, Kamil, 2020. Oceněný seriál #MartyIsDead nezachycuje typickou kyberšikanu, ale její zvláště toxické formy. Ty však mají na oběti velmi vážný dopad. In: *e-bezpeci.cz* [online]. E-Bezpečí: 28. 11. 2020 [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=2070>

KOPECKÝ, Kamil; SZOTKOWSKI, René; DOBEŠOVÁ, Pavla. Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. ISBN 978-80-244-5914-1.

kpbi.cz [online]. Kraje pro bezpečný internet: ©2021 [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.kpbi.cz/>

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9.

KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 807-315-004-2.

linkabezpeci.cz [online]. Linka bezpečí: [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/>

MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. dopl. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

MACEK, Petr; LACINOVÁ, Lenka. *Vztahy v dospívání*. Brno: Barrister a Principal, 2006. ISBN 80-7364-034-1.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2.dopl. vyd. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 2. dopl. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073675028.

Messenger.com [online]. Messenger: ©2023 [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.messenger.com/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT: ©2013 [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/>

MIOVSKÝ, Michal. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 2. dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.

MIOVSKÝ, Michal; BARTÁK Miroslav; BÁRTÍK Pavel; BUDINSKÁ Martina; ČABLOVÁ Lenka et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Univerzita Karlova, 2015. ISBN 978-80-7422-392-1.

nebudobet.cz [online]. *Nebud' obět'*: Copyright © 2010-2023 [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/>

OmeGLE.com.app. [online]. *OmeGLE*: Copyright 2023 © OmeGLE [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://omegle.onl/online/>

PÁVKOVÁ, Jiřina; HÁJEK Bedřich; HOFBAUER Zdeněk; HRDLIČKOVÁ Vlasta; PAVLÍKOVÁ Alena. *Pedagogika volného času*. 3.dopl. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

Snapchat.com [online]. *Snapchat*: [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.snapchat.com/>

SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4042-3.

SUCHÁ, Jaroslava; DOLEJŠ Martin; PIPOVÁ Helena; MAIEROVÁ Eva; ČAKIRPALOGLU Panajotis. *Hraní digitálních her českými adolescenty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5424-5.

SZOTKOWSKI, René; KOPECKÝ Kamil. *Kyberšikana a další druhy online agrese zaměřené na učitele*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5334-7.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna; BLINKA Lukáš; ČERNÁ Alena; DĚDKOVÁ Lenka; MACHÁČKOVÁ Hana; ŠMAHEL David. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-5010-1.

TikTok.com [online]. *TikTok*: ©2023 [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/about?lang=cs-CZ>

VOLHEJNOVÁ, Nikola. *Rizika spojená s užíváním sociálních sítí*. Hradec Králové, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Ústav sociálních studií.

WhatsApp.com [online]. *WhatsApp*: ©2023 [cit. 10.6.2023]. Dostupné z: <https://www.whatsapp.com/?lang=cs>

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka č.1.Nejčastěji navštěvované sociální sítě/komunikační platformy mezi vybranými adolescenty	58
Tabulka č.2 Sociální sítě/komunikační platformy, na kterých mají vybraní adolescenti více než jeden uživatelský účet	59
Tabulka č.3: Činnosti, kterým se vybraní adolescenti na sociálních sítích/komunikačních platformách nejčastěji věnují	61
Tabulka č.4: Pravdivé informace, které o své osobě vybraní respondenti na sociálních sítích/komunikačních platformách zveřejňují	62
Tabulka č.5: Možnosti rizikového chování, se kterými se vybraní adolescenti na sociálních sítích/komunikačních platformách setkali	68
Tabulka č.6: Rizikové chování, kterého se dopustili vybraní respondenti na jiných osobách v oblasti sociálních sítí/komunikačních platforem	70
Tabulka č. 7: Dospělé osoby, které vybrané adolescenty obeznámili s riziky, se kterými se mohou na sociálních sítích/komunikačních platformách setkat	75
Tabulka č.8: Programy primární prevence zabývající se rizikovým chováním na internetu, o kterých vybraní adolescenti slyšeli.....	77

Seznam grafů

Graf č.1: Pohlaví respondentů.....	51
Graf č.2: Věk respondentů.....	52
Graf č.3: Účet na sociálních sítích/komunikačních platformách.....	53

Graf č.4: Důvod, proč respondenti nemají založený účet na sociální síti/komunikační platformě.....	54
Graf č.5: Věk založení prvního uživatelského účtu na sociální síti.....	55
Graf č.6: Věk založení prvního uživatelského účtu na komunikační platformě.....	56
Graf č.7: Důvod založení uživatelského účtu na sociální síti/komunikační platformě. ...	57
Graf č.8: Nejčastěji využívané sociální sítě/ komunikační platformy mezi vybranými adolescenty.....	58
Graf č.9: Množství účtů na jedné sociální síti/komunikační platformě.....	59
Graf č.10: Činnosti, kterým se vybraní adolescenti na sociálních sítích/komunikačních platformách nejčastěji věnují.....	61
Graf č.11: Přístup k uživatelským účtům na sociálních sítích/komunikačních vybraných respondentů.....	62
Graf č.12: Pravdivé informace, které o své osobě vybraní respondenti na sociálních sítích/komunikačních platformách zveřejňují	63
Graf č.13: Zveřejňování nepravdivých informací/údajů na sociální sítě/komunikační platformy.....	64
Graf č.14: Nepravdivé informace, které vybraní adolescenti na svůj profil zveřejňují...	65
Graf č.15: Přidávání do přátel/potvrzení sledování osobám, které respondenti c reálném životě neznají.....	66
Graf č.16: Kontakt s nějakými formami obtěžování v oblasti sociálních sítí/komunikačních platform.....	66
Graf č.17: Možnosti rizikového chování, se kterými se vybraní adolescenti na sociálních sítích/komunikačních platformách setkali.....	67
Graf č.18: rizikové chování z pohledu agresora.....	69

Graf č.19: Rizikové chování, kterého se dopustili vybraní respondenti na jiných osobách v oblasti sociálních sítí/komunikačních platforem, které dané osoby omezovalo či ohrožovalo.....	70
Graf č.20: Rizikové chování, kterého se dopustili vybraní respondenti na jiných osobách v oblasti sociálních sítí/komunikačních platforem.....	71
Graf č.21: Kontakt vybraných respondentů na sociálních sítích/komunikačních platformách s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či nevhodnými erotickými návrhy.....	72
Graf č.22: Vybrané sociální sítě/komunikační platformy, na kterých se vybraní respondenti setkali s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či nevhodnými erotickými návrhy.....	73
Graf č.23: Obeznamenost vybraných respondentů dospělou osobou o možných rizicích, které souvisí se sociálními sítěmi/komunikačními platformami.....	74
Graf č.24: Dospělé osoby, které vybrané adolescenty obeznámili s riziky, se kterými se mohou na sociálních sítích/komunikačních platformách setkat.....	75
Graf č.25: Programy primární prevence zabývající se rizikovým chováním na internetu, o kterých vybraní adolescenti slyšeli.....	76
Graf č.26: Účast na aktivitě týkající se primární prevence rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách.....	77
Graf č.27: Místo, kde se vybraní adolescenti setkali s aktivitou, která se týkala primární prevence rizikového chování v online prostředí.....	78

Seznam příloh

Příloha č.1: Dotazník

Vážené dívky, vážení chlapci,

mé jméno je Tereza Vitonská a jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Dovolte mi, abych vás touhle cestou požádala o vyplnění následujícího dotazníku, který se týká rizik spojených s užíváním sociálních sítí a komunikačních platforem. Cílem dotazníku je zjistit, jaké povědomí o rizikovém chování v online prostředí máte, popřípadě vaši zkušenost s riziky. Dotazník je zcela anonymní a získaná data slouží pouze pro účely výzkumného šetření. Jeho vyplněním přispějete k získání důležitých informací souvisejících s riziky sociálních sítí a komunikačních platforem.

Děkuji vám za vaši ochotu a čas, který věnujete vyplnění dotazníku.

Přeji hezký den.

Jaké je tvé pohlaví?

- Chlapec
- Dívka

Jaký je tvůj věk?

1. Máš vytvořený profil na jakékoliv sociální síti/komunikační platformě?

(komunikační platforma= virtuální prostor, který je vyhrazen zejména komunikaci mezi dvěma či více účastníky pomocí zpráv, skupinových chatů či videohovorů)

- ANO
- NE

Jestliže jsi odpověděl(a) NE, pokračuj na otázku číslo 2.

Jestliže jsi odpověděl(a) ANO, pokračuj na otázku číslo 3.

2. Z jakého důvodu nemáš profil na žádné sociální síti/komunikační platformě?

- Netoužím mít profil.
- Svůj profil jsem zrušil(a), protože jsem se stal(a) obětí obtěžování.
- Sociální síť a komunikační platformy jsou pro mě ztráta času.
- Jiné _____

3. V kolika letech jsi si založil(a) první účet na sociální síti? (Facebook, Instagram, TikTok, Snapchat, BeReal)

- Méně než v 10 letech
- v 10 letech
- v 11 letech
- ve 12 letech
- ve 14 letech
- později než ve 14 letech

4. V kolika letech jsi si založil(a) první účet na komunikační platformě? (WhatsApp, Messenger, Discord, Omegle...)

- dříve než v 10 letech
- v 10 letech
- v 11 letech
- ve 12 letech
- ve 13 letech
- ve 14 letech
- později než ve 14 letech

5. Co tě vedlo k založení účtu na sociální síti/komunikační platformě?

- Touha po seznámení s novými lidmi.
- Zvědavost.
- Touha po nových informacích.
- Nuda.
- Nechtěl(a) jsem být výjimkou.
- Chtěl(a) jsem být v kontaktu s kamarády.
- Jiné _____

6. Z níže uvedených sociálních sítí/komunikačních platformů uveď ty, které využíváš nejčastěji. (možnost více odpovědí)

- Instagram
- TikTok
- Snapchat
- BeReal
- Omegle
- Messenger
- Discord
- WhatsApp

7. Máš na některé z níže uvedených sociálních sítí/komunikačních platformách vytvořen více než jeden uživatelský profil? Pokud ANO, vyber sociální sítě/komunikační platformy, kterých se to týká.

- Instagram
- TikTok
- Snapchat
- BeReal
- Omegle
- Messenger
- Discord
- WhatsApp
- Nemám na žádné sociální sítě/komunikační platformě více než jeden uživatelský profil

8. Z níže uvedených činností vyber ty, kterým se na sociálních sítích/komunikačních platformách věnuješ nejčastěji.

(možnost více odpovědí)

- Komunikace s přáteli.
- Sdílení/sledování videí, fotografií.
- Vyhledávání nových informací.
- Seznamování s novými lidmi.
- Hraní online her
- Jiné _____

9. Je tvůj profil na sociálních sítích/komunikačních platformách veřejný nebo soukromý?

- Veřejný
- Soukromý

10. Jaké (pravdivé) informace o své osobě zveřejňuješ na svůj profil?

(možnost více odpovědí)

- Celé jméno
- Fotografie/video
- Datum narození
- Bydliště
- Telefonní číslo
- Email
- Kontakt/odkaz na profil na jiné sociální sítě/komunikační platformě
- Dosažené vzdělání
- Práce (brigáda)
- Jiné _____

11. Zveřejnil(a) jsi někdy nepravdivé informace o své osobě na sociální sítě/komunikační platformy?

- ANO
- NE

Jestliže jsi odpověděl(a) ANO pokračuj na otázku číslo 12.

Jestliže jsi odpověděl(a) NE, pokračuj na otázku číslo 13.

12. Pokud jsi v předchozí otázce zvolil(a) možnost ANO, o jaké nepravdivé informace šlo?

(možnost více odpovědí)

- Celé jméno
- Fotografie/video
- Datum narození
- Bydliště
- Telefonní číslo
- Email
- Kontakt/odkaz na profil na jiné sociální síti/komunikační platformě
- Dosažené vzdělání
- Práce (brigáda)

13. Přidal(a) jsi si někdy do přátel osobu, se kterou se neznáš v reálném světě?

- ANO
- NE

14. Setkal(a) jsi se osobně v prostředí sociálních sítí/komunikačních platform s nějakými formami obtěžování?

- ANO
- NE

Jestliže jsi odpověděl(a) ANO, pokračuj na otázku číslo 15.

Jestliže jsi odpověděl(a) NE, pokračuj na otázku číslo 16.

15. Z níže uvedeného seznamu vyber ty možnosti rizikového chování, se kterými jsi se osobně v online prostředí setkal(a).

(možnost více odpovědí)

- Někdo mě vydíral.
- Někdo mi vyhrožoval.
- Někdo mi ukradl identitu a vydával se za moji osobu.
- Někdo se mi veřejně posmíval/urážel mě.
- Někdo mě žádal o intimní fotografie.
- Někdo mi ukradl uživatelský účet.
- Někdo mi poslal intimní fotografie.
- Někdo mi zasílal odkazy na internetové stránky s nevhodným obsahem (alkohol, drogy, pornografie).

16. Udělal(a) jsi ve světě sociálních sítí/komunikačních platforem něco, co by jsi v reálném světě neudělal(a)?

- ANO
- NE

17. Dopustil(a) jsi se takového chování na sociálních sítích/komunikačních platformách, které by omezovalo či jakkoliv ohrožovalo jinou osobu?

- ANO
- NE

Jestliže jsi odpověděl(a) ANO, pokračuj na otázku číslo 18.

Jestliže jsi odpověděl(a) NE, pokračuj na otázku číslo 19.

18. V případě, že jsi na předchozí otázku odpověděl(a) ANO, o jaké chování šlo?

- Někoho jsem vydíral(a).
- Někomu jsem vyhrožoval(a).
- Někomu jsem ukradl(a) identitu a vydával(a) ji za svoji.
- Někomu jsem se veřejně posmíval(a)/urážel(a).
- Někoho jsem žádal(a) o intimní fotografie.
- Někomu jsem ukradl(a) uživatelský účet.
- Někomu jsem poslal(a) intimní fotografie.
- Někomu jsem zasílal(a) odkazy na internetové stránky s nevhodným obsahem (alkohol, drogy, pornografie).

19. Setkal(a) jsi se někdy na sociálních sítích/komunikačních platformách s obnažováním, konverzací se sexuálním podtextem či nevhodnými erotickými návrhy?

- ANO
- NE

Jestliže jsi odpověděl(a) ANO, pokračuj na otázku číslo 20.

Jestliže jsi odpověděl(a) NE, pokračuj na otázku číslo 21.

20. Pokud jsi na předchozí otázku odpověděl(a) ANO, na kterých sociálních sítích/komunikačních platformách to bylo?

- Instagram
- TikTok
- Snapchat
- BeReal
- Omegle
- Messenger
- Discord
- WhatsApp

21. Byl(a) jsi někdy dospělou osobou obeznámena o možných rizicích spojených s užíváním sociálních sítí/komunikačních platforem?

- ANO
- NE

22. Pokud jsi odpověděl(a) na předchozí otázku ANO, kdo tě o případných rizicích informoval?

(možnost více odpovědí)

- Rodiče
- Učitelé ve škole
- Vychovatelé v družině/školním klubu
- Vedoucí/trenéři ve volnočasových kroužcích
- Jiné _____

23. V dnešní době existuje velké množství preventivních programů, jež se zabývají rizikovým chováním na internetu. O kterém z následujících programů jsi slyšela?

(možnost více odpovědí)

- E-Bezpečí
- Bezpečný internet
- #martyisdead
- Řidičský průkaz internetového surfaře
- Kraje pro bezpečný internet
- Linka bezpečí
- Neslyšel(a) jsem o žádném z uvedených programů.

24. Byl(a) jsi někdy součástí aktivity, která se věnovala právě prevenci rizikového chování na internetu?

- ANO
- NE

25. Pokud jsi v předchozí otázce zvolil(a) možnost ANO, kde tato aktivita probíhala?

- Ve vyučování
- Ve školní družině
- Ve školním klubu
- Ve volnočasovém kroužku
- Jiné _____

DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU!

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Tereza Vitonská
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociální studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. René Szotkowski, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Rizika sociálních sítí a komunikačních platforem pro adolescenty
Název v angličtině:	Risks of social networks and communication platforms for adolescents.
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zaměřuje primárně na rizika sociálních sítí a komunikačních platforem pro vývojové období adolescence. Teoretická část práce popisuje rizikové chování v oblasti online prostředí. Dále popisuje vývojové období adolescence, které je vzhledem k citlivosti a zranitelnosti poměrně rizikové. Teoretická část je zaměřena především na rizika, která souvisí se sociálními sítěmi a komunikačními platformami. Popsaná jsou vybraná rizika, se kterými se adolescent může nejčastěji setkat. V teoretické části nechybí ani kapitola pojednávající o primární prevenci rizikového chování. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit na jakých sociálních sítích a komunikačních platformách se vybraní adolescenti nejčastěji pohybují, zjistit vybrané projevy rizikového chování, se kterými se vybraní adolescenti na sociálních sítích a komunikačních platformách setkali a v neposlední řadě zjistit informovanost u vybraných adolescentů o prevenci rizikového chování na sociálních sítích a komunikačních platformách.</p>
Klíčová slova:	Rizikové chování, primární prevence, sociální síť, komunikační platformy, adolescence
Anotace v angličtině:	<p>The bachelor thesis focuses primarily on the risks of social networks and communication platforms for the developmental period of adolescence. The theoretical reading of the thesis describes risky behaviors in the online environment. It also describes the developmental period of adolescence, which is quite risky due to its sensitivity and vulnerability. The theoretical read focuses primarily on the risks associated with social networks and communication platforms. Selected risks that an adolescent may encounter most often are described. The theoretical part also includes a chapter on primary prevention of risky behaviour.</p>

	The aim of the research investigation was to find out which social networks and communication platforms the selected adolescents are most often on, to find out the selected manifestations of risky behaviour that the selected adolescents have encountered on social networks and communication platforms and, last but not least, to find out the awareness of the selected adolescents about the prevention of risky behaviour on social networks and communication platforms.
Klíčová slova v angličtině:	Risk behaviour, primary prevention, social networks, communication platforms, adolescence
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník
Rozsah práce:	102 stran
Jazyk práce:	Český jazyk